

Konjunkturläget Juni 2007

KONJUNKTURINSTITUTET (KI) gör analyser och prognoser över den svenska och den internationella ekonomin samt bedriver forskning i anslutning till detta. Konjunkturinstitutet är en statlig myndighet under Finansdepartementet och finansieras till största delen med statsanslag. I likhet med andra myndigheter har Konjunkturinstitutet en självständig ställning och svarar själv för bedömningar som redovisas.

Konjunkturläget innehåller analyser och prognoser över svensk och internationell ekonomi. **The Swedish Economy** sammanfattar rapporten på engelska. **Analysunderlag** består av ett omfattande sifferunderlag i tabellform och publiceras i anslutning till Konjunkturläget.

Lönebildningsrapporten är en analys av de samhällsekonomiska förutsättningarna för svensk lönebildning.

Konjunkturbarometern är samlingsnamnet för två rapporter: **Företagsbarometern** och **Hushållsbarometern** som visar företagets respektive hushållens syn på ekonomin.

I serien **Specialstudier** publiceras rapporter som härrör från utredningar eller andra uppdrag. Forskningsresultat publiceras i serien **Working Paper**. Våra publikationer kan laddas ner från Konjunkturinstitutets hemsida, www.konj.se.

Förord

I Konjunkturläget juni 2007 presenteras en prognos för den ekonomiska utvecklingen 2007–2009 i Sverige och i omvärlden. I ett särskilt avsnitt jämförs den nya prognosen med de bedömningar som presenterades i mars 2007.

Arbetet med Konjunkturläget har letts av prognoschef
Urban Hansson Bruswitz. Beräkningarna avslutades den 12 juni 2007.

Mats Dillén
Generaldirektör

Innehåll

Sammanfattning.....	7
Internationell konjunkturutveckling.....	15
USA.....	18
Japan.....	20
Euroområdet.....	21
Finansmarknaderna.....	25
Penningpolitik och räntor.....	25
Växelkurser.....	28
Aktiemarknaden.....	29
BNP och efterfrågan i Sverige.....	33
Hushållens konsumtionsutgifter.....	35
Offentlig konsumtion.....	38
Fasta bruttoinvesteringar.....	40
Lager.....	44
Export.....	45
Import.....	49
Export- och importpriser samt bytesbalans.....	50
Produktion och arbetsmarknad.....	53
Produktion, produktivitet och arbetade timmar.....	54
Efterfrågan på arbetskraft.....	57
Arbetskraftsutbud och arbetslöshet.....	60
Resursutnyttjande.....	61
Löner, vinster och priser.....	65
Löner och arbetskostnader.....	66
Priser, produktionskostnader och vinstandelar.....	75
Inflation.....	79
Offentliga finanser.....	83
Den ekonomiska politikens mål och inriktning.....	84
Offentliga sektorns inkomster.....	92
Offentliga sektorns utgifter.....	95
Finansiellt sparande i den offentliga sektorns delar.....	98
Prognosjämförelse.....	101
Den internationella utvecklingen.....	102
Utvecklingen i Sverige.....	103
 FAKTA OCH FÖRDJUPNING	
Vidareutveckling av Konjunkturinstitutets kronindex KIX.....	30
Avtalsrörelsen 2007.....	70
Finanspolitiska effekter på inflationen.....	82
Förslag i vårpropositionen.....	89

Sammanfattning

Den svenska ekonomin växer starkt 2007–2009. Tillväxten det första kvartalet i år bedöms ha varit tillfälligt svag och BNP ökar med 3,6 procent 2007, 3,7 procent 2008 och 3,0 procent 2009. Sysselsättningen ökar med 184 000 personer från 2006 till och med 2009. Högre löneökningar ökar kostnadstrycket men inflationen når över 2 procent först 2009. De offentliga finanserna är starka men Konjunkturinstitutet avråder från ytterligare expansiva åtgärder i höstens budget.

HÖG TILLVÄXT I MÅNGA DELAR AV VÄRLDEN

Den globala konjunkturuppgången fortsätter. Global BNP bedöms i år växa med knappt 5 procent, vilket är högre än den trendmässiga tillväxttakten (se diagram 1). Den globala BNP-tillväxten och världshandelstillväxten dämpas dock de kommande åren. Det högre globala resursutnyttjandet leder till stigande arbetskostnadsökningar och högre obligationsräntor, vilket medför något försämrade finansiella förhållanden för företagen och en avtagande investeringstillväxt.

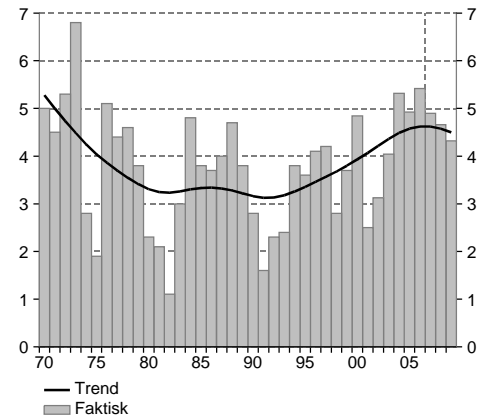
I stora delar av OECD-området är tillväxten god (se diagram 2). Industriländernas ekonomier befinner sig dock i olika faser av konjunkturcykeln.

USA befinner sig i år i en konjunkturavmattning, främst till följd av fallande bostadsinvesteringar. BNP-tillväxten uppgår i år till 2,1 procent vilket är lägre än den trendmässiga tillväxttakten. Resursutnyttjandet är fortfarande något ansträngt med en arbetslöshet som ligger under den nivå som är förenlig med stabil inflation. Kärninflationen bedöms under inledningen av 2007 ha överstigit den amerikanska centralbankens (FED) önskade nivå, men en något stram penningpolitik dämpar resursutnyttjandet och inflationen framöver. Under nästa år börjar centralbanken att sänka styrräntan (se diagram 3). Aktiviteten i den amerikanska ekonomin ökar i takt med att investeringarna kommer ur sin nuvarande svacka. BNP-tillväxten stiger därför 2008 och 2009, men understiger den trendmässiga tillväxten något. Den lägre amerikanska tillväxten i år berör främst sektorer med lågt importinnehåll. Konsekvenserna för resten av världsekonomin blir därför begränsade.

Euroområdet befinner sig i en långsam konjunkturuppgång med en export- och investeringsledd tillväxt som i år bedöms uppgå till 2,7 procent. Resursutnyttjandet stiger och arbetslösheten faller i år till 7,2 procent, vilket är den lägsta nivån sedan statistiken började publiceras 1993. Den positiva utvecklingen på arbetsmarknaden och en något mindre åtstramande finanspolitik medför att konsumtionstillväxten bidrar allt mer till BNP-tillväxten 2008 och 2009. BNP-tillväxten mattas dock något under de kommande två åren till följd av en cyklisk dämpning av investeringstillväxten och en något åtstramande penningpolitik. Inflationen bedöms under prognosperioden ligga strax under

Diagram 1 Global BNP

Årlig procentuell förändring

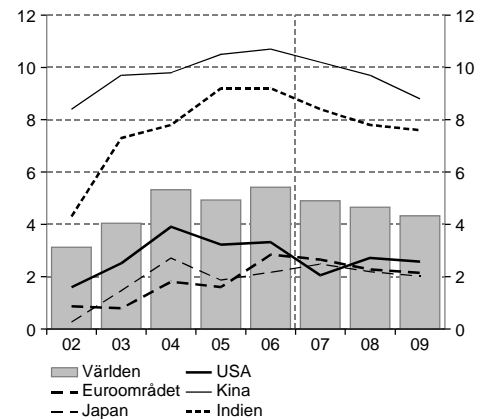

Anm. Trend beräknad med HP-filter.

Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 2 BNP i valda länder

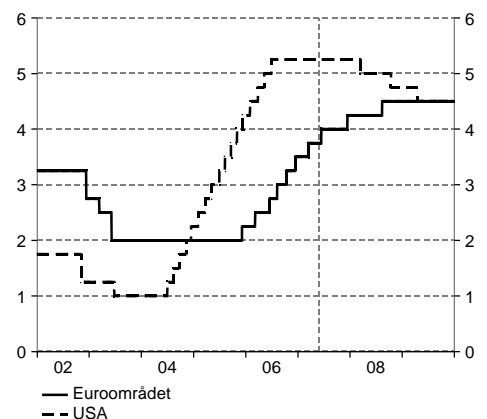
Årlig procentuell förändring

Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 3 Styrräntor

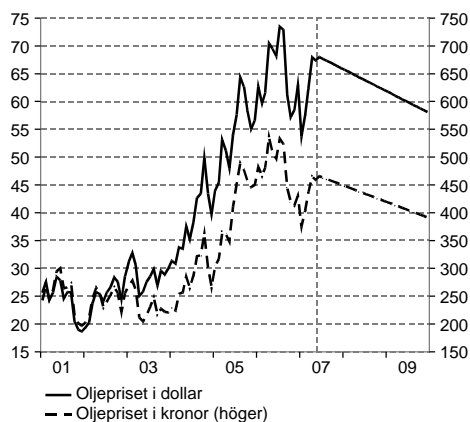
Procent, dagsvärden

Källor: Nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 4 Oljepris

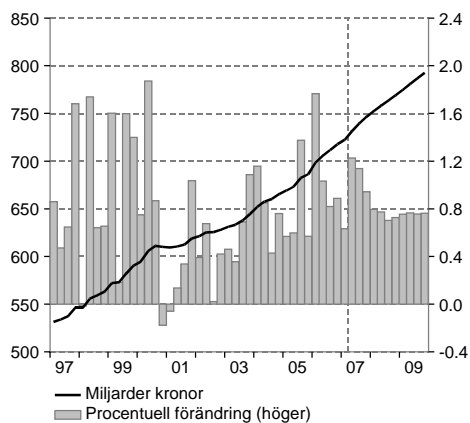
Brent dollar/fat respektive kronor/fat, månadsvärden

Källor: Reuters EcoWin, International Petroleum Exchange och Konjunkturinstitutet.

Diagram 5 BNP till marknadspris

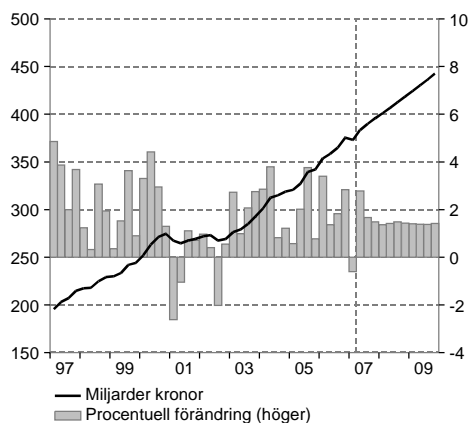
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 6 Export

Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

2 procent, dvs. i linje med den europeiska centralbankens (ECB) inflationsmål.

Även den japanska ekonomin befinner sig i en uppgångsfas med en tillväxt som drivs av en stark utveckling av exporten och investeringarna. Därtill väntas en allt stramare arbetsmarknad leda till större löneökningar som i sin tur bidrar till att hushållens konsumtion tar fart och leder bort ekonomin från deflationen. De monetära förhållandena väntas bli mindre expansiva framöver till följd av att den japanska centralbanken förutses höja styrrentan försiktigt samtidigt som yenen stärks mot såväl dollar som euron.

Utanför OECD förutses den starka tillväxten i Kina minska något till följd av framför allt lägre investeringstillväxt.

Oljepriset har varierat kraftigt under det senaste halvåret och har under de senaste månaderna stigit påtagligt. Men en uppbyggnad av produktionskapaciteten bidrar till att oljepriset faller successivt under prognosperioden (se diagram 4).

STARK TILLVÄXT I SVENSK EKONOMI

Den svenska ekonomin växte med hela 4,2 procent i fjol. BNP fortsätter att växa snabbt i år och nästa år, även om tillväxttakten växlar ner något (se diagram 5). BNP-tillväxten kommer i ökad utsträckning drivas av en förbättrad tillväxt av hushållens konsumtion, samtidigt som exporttillväxten dämpas i år och investeringstillväxten mattas nästa år. Sammantaget ökar BNP med 3,6 procent 2007, 3,7 procent 2008 och 3,0 procent 2009. Korrigerat för variationer i antalet arbetsdagar mellan åren, vilket bättre avspeglar konjunkturutvecklingen, bedöms tillväxten uppgå till 3,7 procent 2007, 3,5 procent 2008 och 3,0 procent 2009.

Tillväxten bromsade in tillfälligt det första kvartalet i år, främst till följd av en förhållandevis svag exportutveckling (se diagram 6). Den oväntat svaga exporttillväxten bedöms ha gett upphov till en viss ofrivillig uppbyggnad av industrins lager. Mycket tyder på att den svaga exporttillväxten under det första kvartalet främst var temporär. Exporten bedöms därför växa ungefär i takt med världsmarknadstillväxten på omkring 6 procent per år under perioden 2007–2009. Utvecklingen är dock svårbedömd. Det kan inte uteslutas att den svaga exportutvecklingen är en indikation på att en kraftigare internationell konjunkturavmattning är förestående. En annan möjlighet är att den svaga exporttillväxten förklaras av större kapacitets- och leveransproblem inom industrin än vad som förutsatts i prognosen. Exporten utgör därför en nedåtrisk för BNP-tillväxten under prognosperioden.

Utvecklingen av hushållens konsumtion var också svagare än väntat under det första kvartalet. En rad faktorer talar för en starkare konsumtionsutveckling framöver. Hushållens reala disponibla inkomster ökar i år med hela 5,6 procent till följd av bland annat sänkt skatt på arbetsinkomster, slopad

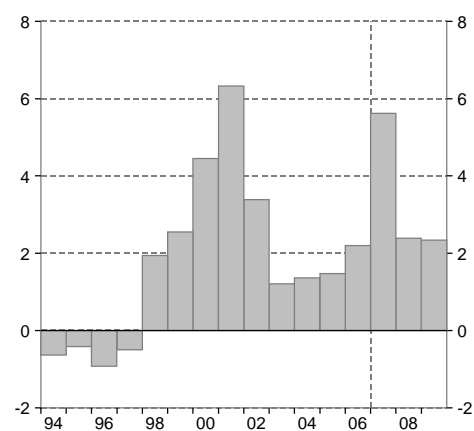

förmögenhetsskatt, en kraftig sysselsättningsökning och stigande löneökningstakt (se diagram 7). Hushållens förmögenhetsställning är dessutom god efter ett antal år med kraftiga ökningar av hushållens totala förmögenhet. Konjunkturbarometern visar att hushållens förväntningar om såväl sin egen ekonomi som den ekonomiska situationen i Sverige har stigit till förhållandevis höga nivåer under våren (se diagram 8). Den måttliga konsumtionstillväxten under det första kvartalet innebär dock att tillväxten stannar vid 3,3 procent för helåret. Inkomsterna utvecklas också väl under 2008 och 2009. Från 2006 till och med 2009 ökar hushållens reala inkomster sammantaget med hela 11 procent. Trots att sparkvoten faller tillbaka under 2008 och 2009 till följd av en snabb konsumtionstillväxt på 3,9 procent respektive 3,5 procent, ligger sparkvoten kvar på en förhållandevis hög nivå i slutet av perioden.

De fasta bruttoinvesteringarna beräknas i år öka med hela 10,6 procent, vilket är den högsta tillväxten sedan 1989. Investeringarnas andel av BNP kommer därmed att uppgå till drygt 19 procent (se diagram 9). Bostadsinvesteringarna ökar snabbt i år, bl.a. av demografiska skäl och ändrade subventionsregler som lett till tidigareläggningar av byggstartar. Nästa år mattas tillväxten av bostadsinvesteringarna väsentligt, delvis till följd av brist på arbetskraft, men bostadsinvesteringarna fortsätter att ligga kvar på en hög nivå. En förhållandevis hög lönsamhet hos företagen, en stark efterfrågetillväxt, stigande börskurser, förhållandevis låga räntor och ett högt kapacitetsutnyttjande (se diagram 10) bidrar till att även näringslivets investeringar växer starkt i år. Maskininvesteringarna ökar snabbast, vilket bidrar till att höja produktionskapaciteten och minska flaskhalsarna i produktionen. Allteftersom produktionskapaciteten ökar och räntorna stiger dämpas tillväxten i näringslivets investeringar under de kommande två åren.

Diagram 7 Hushållens disponibla inkomster

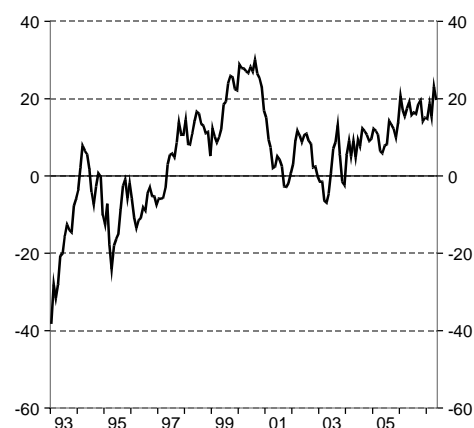
Årlig procentuell förändring, fasta priser

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 8 Hushållens förtroendeindikator (CCI)

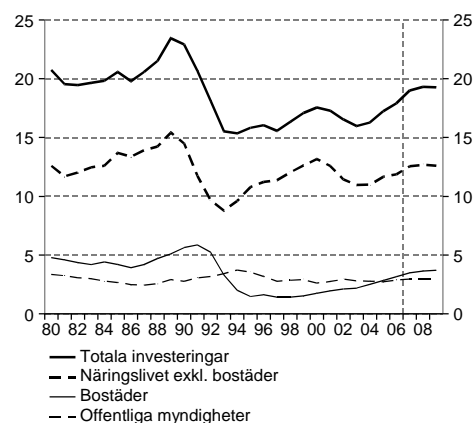
Nettotal, månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

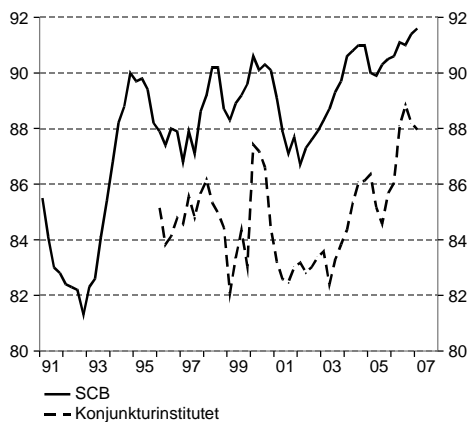
Diagram 9 Investeringar

Procent av BNP, löpande priser

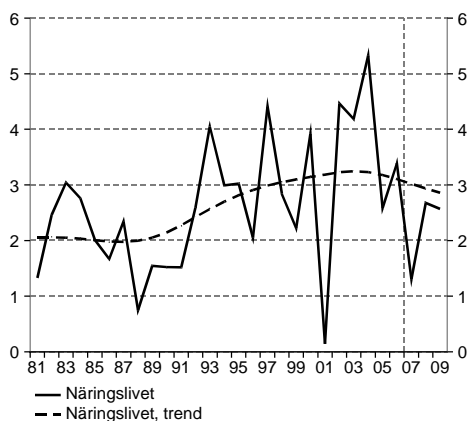
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 10 Industrins kapacitetsutnyttjande
Procent, säsongrensade kvartalsvärden

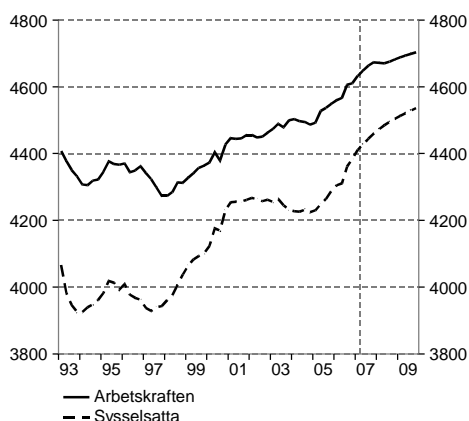
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 11 Produktivitet i näringslivet
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 12 Arbetskraften och sysselsatta
Tusental, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 1 Valda indikatorer

Årlig procentuell förändring respektive procent

	2005	2006	2007	2008	2009
BNP till marknadspris	2,9	4,2	3,6	3,7	3,0
BNP, kalenderkorrigerad	2,9	4,5	3,7	3,5	3,0
Real BNI per capita	1,8	4,0	3,3	3,2	2,5
Bytesbalans ¹	5,8	6,9	6,5	6,7	7,1
Sysselsättning	0,7	1,9	2,2	1,2	0,8
Sysselsättningsgrad ²	77,2	77,7	79,3	80,4	81,0
Öppen arbetslöshet ³	5,9	5,4	4,7	4,0	3,6
Arbetsmarknadsgap	-2,3	-1,2	0,0	0,6	0,9
Timlön i näringslivet (KL)	3,2	3,2	4,3	4,7	4,8
Arbetskostnad i näringslivet (NR) ⁴	3,0	2,3	5,5	5,0	5,4
Produktivitet i näringslivet ⁴	2,6	3,4	1,3	2,7	2,6
KPI, dec-dec	0,9	1,6	2,8	2,5	2,7
UND1X, dec-dec	1,2	1,2	1,4	2,0	2,1
Reporänta ⁵	1,50	3,00	3,75	4,50	4,75
Tioårig statsobligationsränta ⁵	3,4	3,6	4,4	4,5	4,7
Kronindex (KIX) ⁵	116,3	108,7	110,5	110,0	109,5
Offentligt finansiellt sparande ⁶	2,0	2,4	2,4	2,5	3,0
Konjunkturjusterat sparande ⁷	2,7	2,9	2,7	2,4	2,6

¹ Procent av BNP. ² Reguljär sysselsättning i procent av befolkningen 20–64 år.

³ I procent av arbetskraften. ⁴ Kalenderkorrigerad. ⁵ Vid årets slut. En ny beräkningsformel resulterar i att KIX-indexets nivå är lägre än i tidigare rapporter. Beräkningen av KIX-indexet beskrivs i fördjupningsrutan "Vidareutveckling av Konjunkturinstitutets kronindex KIX".

⁶ Procent av BNP. ⁷ Procent av potentiell BNP.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

SYSSELSÄTTNINGEN ÖKAR MED 184 000 PERSONER FRÅN 2006 TILL 2009

Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden bedöms successivt bli stramare och arbetslösheten faller till 3,6 procent 2009, vilket är lägre än jämviktsarbetslösheten som uppskattas till 4,1 procent. Arbetskraftsutbudet ökar nu bl.a. till följd av regeringens jobbpolitik. Men åtgärderna räcker inte till för att möta den starka efterfrågeökningen på arbetskraft.

Den svenska ekonomin växer starkt 2007–2009. Samtidigt befinner sig konjunkturen för närvarande i en fas där företagens möjligheter att effektivisera produktionen är mer begränsade än tidigare. Företagen måste i stället höja antalet arbetade timmar för att kunna möta den växande efterfrågan. Detta leder till att produktiviteten, dvs. produktionen per arbetad timme, kommer växa långsammare än tidigare. Produktivitetens utvecklingen i näringslivet beräknas falla från i genomsnitt ca 4 procent per år under de senaste fem åren till i genomsnitt drygt 2 procent per år 2007, 2008 och 2009 (se diagram 11). Avmattningen i produktivitetstillväxten i år bedöms dock i viss mån vara av tillfällig karaktär beroende på den svaga exporten under det första kvartalet.

Nedväxlingen i produktivitetstillväxten innebär att den ekonomiska tillväxten blir mer sysselsättningsintensiv. Syssel-

sättningen ökar i år med ca 95 000 personer, vilket är något mer än 2006, trots att BNP-tillväxten är lägre i år.

Mellan 2006 och 2009 ökar sysselsättningen med sammanlagt 184 000 personer (se diagram 12). Samtidigt beräknas arbetskraften öka med 110 000 personer, dels av demografiska skäl men också därför att fler personer söker sig till arbetsmarknaden när läget på arbetsmarknaden är ljus. Därtill ökar arbetskraftsutbudet till följd av de utbudsstimulerande åtgärder som riksdagen beslutat om, t.ex. jobbavdraget. Ökningen av arbetskraften begränsas samtidigt av den jobb- och utvecklingsgaranti som införs för långtidsarbetslösa den 1 juli i år. Jobb- och utvecklingsgarantin beräknas nästa år minska såväl arbetskraften som den öppna arbetslösheten och jämviktsarbetslösheten med 0,4 procent av arbetskraften. Den öppna arbetslösheten faller därför jämförelsevis snabbt, från 4,7 procent i år till 4,0 procent 2008 och vidare till 3,6 procent 2009.

I dagsläget bedöms resursutnyttjandet på arbetsmarknaden i stort sett vara balanserat, men stigande. Antalet lediga jobb och vakanser är väsentligt högre än för ett år sedan. Rekryteringstiderna förefaller också ha ökat och en växande andel företag anger i Konjunkturbarometern svårigheter att hitta lämplig arbetskraft (se diagram 13). Flertalet företag uppger dock fortfarande att otillräcklig efterfrågan utgör det främsta hindret för produktionen.

Det s.k. arbetsmarknadsgapet, dvs. den procentuella avviken mellan faktiskt antal arbetade timmar och potentiellt antal arbetade timmar, bedöms öka gradvis till 1,0 procent i slutet av 2009 (se diagram 14). Detta innebär att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden bedöms bli något ansträngt från och med nästa år och ansträngt i slutet av prognosperioden. Denna bedömning är dock mycket osäker. Resursutnyttjandet är därmed något högre än vad som på sikt är förenligt med 2 procents inflation.

LÖNERNA ÖKAR SNABBARE

Avtalen för stora delar av den privata och den kommunala sektorn är nu färdigförhandlade. Avtalen innebär löneökningar på mellan 3,2 och 4,5 procent per år i genomsnitt över en treårsperiod inom alla större avtalsområden. Det genomsnittliga utfallet av avtalen innebär att de centralt avtalade löneökningarna blir drygt 1 procentenhet högre per år jämfört med föregående avtalsperiod. Löneökningarna enligt konjunkturlönestatistiken, som även inkluderar lönepåslag som uppkommer vid lokal lönebildning, prognostiseras att bli 4,3 procent 2007, 4,7 procent 2008 och 4,8 procent 2009 för näringslivet som helhet (se diagram 15). Denna bedömning baseras bl.a. på antagandet att den lokala lönebildningen kommer att leda till något högre löne-

Diagram 13 Brist på arbetskraft i näringslivet

Andel företag, procent, kvartalsvärden

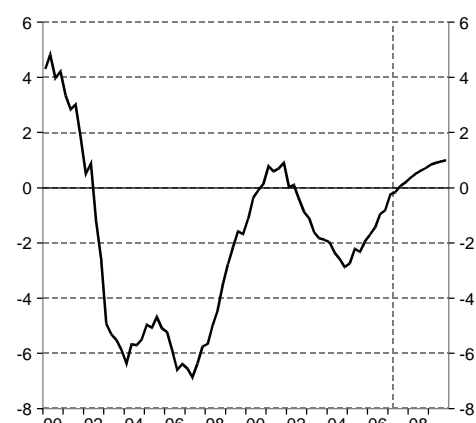

Anm. Sammanvägt mått baserat på branscher i Konjunkturbarometern.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 14 Arbetsmarknadsgap

Procent av potentiellt arbetade timmar, säsongrensade kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 15 Timlön i näringslivet

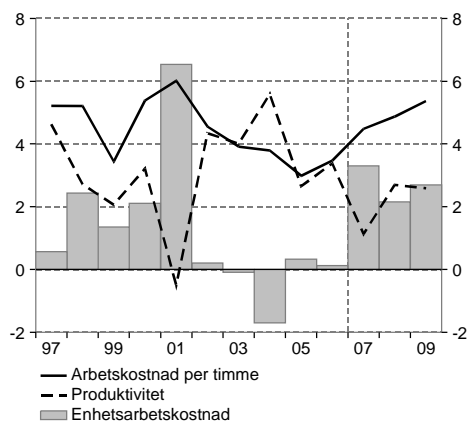
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 16 Enhetsarbetskostnad i näringslivet

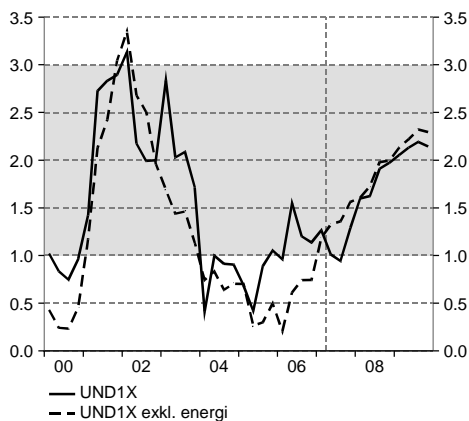
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Anm. Enhetsarbetskostnaden i näringslivet, är rensad för den tillfälliga pensionspremierabatten för 2006, kalenderkorrigerad.

Diagram 17 Konsumentpriser

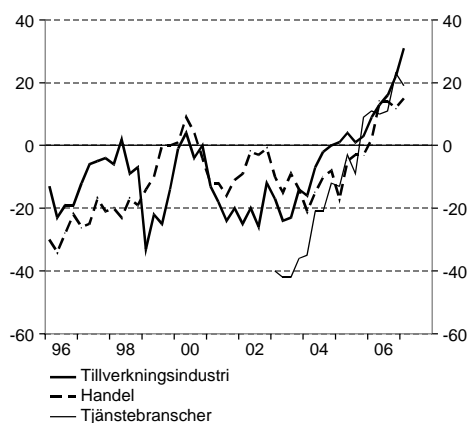
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Anm. Det gråa fältet anger Riksbankens inflationsmål på 2 procent, med ett toleransintervall på plus/minus 1 procentenhet. Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 18 Lönsamhetsomdöme

Nettotal

Källa: Konjunkturinstitutet.

ökningar utöver de centralt avtalade löneökningarna jämfört med den förra avtalsperioden, främst till följd av ett högre resursutnyttjande.

Det är inte förvånande att lönerna ökar något snabbare när efterfrågan på arbetskraft är hög, samtidigt som vinstläget i näringslivet är förhållandevis högt. Löneökningarna under den kommande treårsperioden bedöms dock vara högre än den ökningstakt som på längre sikt är förenlig med Riksbankens inflationsmål. Ett lägre avtalsutfall hade dessutom troligen gjort det möjligt att varaktigt uppnå en något högre samsättningsnivå i den svenska ekonomin.

INFLATIONEN TAR FART OCH RIKSBANKEN HÖJER REPORÄNTAN TILL 4,75 PROCENT 2009

På lång sikt drivs inflationen i hög grad av utvecklingen av arbetskostnaden per producerad enhet i näringslivet. Till följd av måttliga löneökningar och god produktivitet utveckling har den årliga förändringen av enhetsarbetskostnaden varit mycket låg eller negativ under perioden 2002–2006 (se diagram 16). Detta har bidragit till ett lågt inflationstryck i ekonomin.

I år ökar enhetsarbetskostnaderna snabbt som en följd av högre löneökningar och lägre produktivitetstillväxt. Enhetsarbetskostnaden, exklusive den s.k. pensionspremierabatten, var i stort sett oförändrad 2006 medan den stiger med drygt 3 procent i år. Även 2008 och 2009 stiger enhetsarbetskostnaden snabbare än den ökningstakt på 1,7 procent som på längre sikt bedöms vara förenlig med en stabil inflation om 2 procent. Ökningstakten hålls dock tillbaka med omkring 0,5 procentenheter nästa år beroende på reducerade socialavgifter för vissa delar av tjänstesektorn och halverade socialavgifter för 18–24 åringar från 1 juli i år.

Trots att det underliggande kostnadstrycket i ekonomin tilltar är inflationen, mätt i termer av UND1X, lägre än inflationsmålet fram till slutet av 2008 (se diagram 17). Det beror bl.a. på att enhetsarbetskostnaden påverkar inflationen med viss eftersläpning. Kostnadsökningarnas effekt på inflationen begränsas av att företagen minskar sina vinstmarginaler i rådande konjunkturläge. Olika indikatorer på vinstläget i näringslivet, bl.a. börsens utveckling och företagens egna bedömningar av lönsamheten i Konjunkturbarometern (se diagram 18), tyder på att kapitalavkastningen för närvarande är förhållandevis hög. Det finns en tydlig negativ konjunktur-samvariation mellan resursutnyttjandet och vinstandelen. Det omvända gäller följaktligen mellan resursutnyttjandet och arbetskostnadsandelen (se diagram 19). Vinstandelen väntas därför minska i takt med att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden stiger. Inflationen hålls också tillbaka av finanspolitiska åtgärder, bl.a. tandvårdsreformen och regeringens föreslagna förändringar av fastighetsskatten och socialavgifterna

för vissa tjänstebranscher. Den samlade effekten på inflationen av bl.a. dessa förändringar under 2008 bedöms vara 0,3 procentenheter på UND1X-inflationen och 0,6 procentenheter på KPI-inflationen.

Konjunkturinstitutets prognoser för reporäntan baseras numera på en bedömning av den mest sannolika utvecklingen för reporäntan. Konjunkturinstitutets bedömning är att Riksbanken höjer reporäntan under det kommande året i linje med marknadens förväntningar om reporäntan. Penningpolitiken blir mindre expansiv genom att reporäntan höjs till 3,50 procent i juni 2007 och att den därefter höjs till 3,75 procent under hösten 2007 och vidare till 4,25 procent under våren 2008 (se diagram 20).

Resursutnyttjandet stiger gradvis och blir ansträngt i slutet av 2009. Samtidigt tilltar inflationstrycket successivt. För att inflationen ska utvecklas i linje med inflationsmålet höjer Riksbanken reporäntan till 4,50 procent under hösten 2008 och till 4,75 procent under våren 2009. Genom att penningpolitiken blir något åtstramande kan en överhettningssituation undvikas under de närmast därpå följande åren.

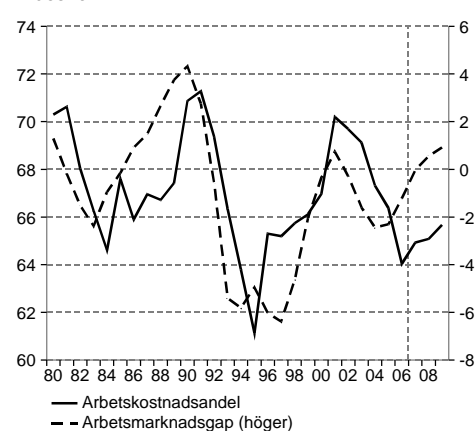
YTTERLIGARE FINANSPOLITISKA STIMULANSER ÄR OLÄMPLIGA

De offentliga finanserna är för närvarande starka i förhållande till uppsatta budgetpolitiska mål. Utgiftstaken för åren 2007–2009 beräknas underskridas med förhållandevis stora marginaler, under förutsättning att utgiftstaket för 2009 fastställs i enlighet med regeringens tidigare bedömning. Det av riksdagen fastställda överskottsmålet innebär att den offentliga sektorns finansiella sparande ska uppgå till i genomsnitt 1 procent av BNP över en konjunkturcykel. Konjunkturinstitutets bedömning är att överskottsmålet kommer att överträffas med bred marginal 2007–2009.

Överskottet i de offentliga finanserna uppgick i fjol till 2,4 procent som andel av BNP. Överskottet väntas i år och nästa år ligga kvar runt 2,5 procent av BNP för att 2009 öka till 3,0 procent av BNP, vid hittills beslutade och aviserade åtgärder. Förbättringen av den offentliga sektorns finansiella sparande under perioden är en konsekvens av att de offentliga utgifterna faller snabbare som andel av BNP än inkomsterna (se diagram 21). Att utgiftskvoten faller förhållandevis snabbt beror främst på att statens transfereringar till hushållen minskar, bl.a. till följd av minskade utgifter för arbetslöshets- och sjukförsäkring (se diagram 22).

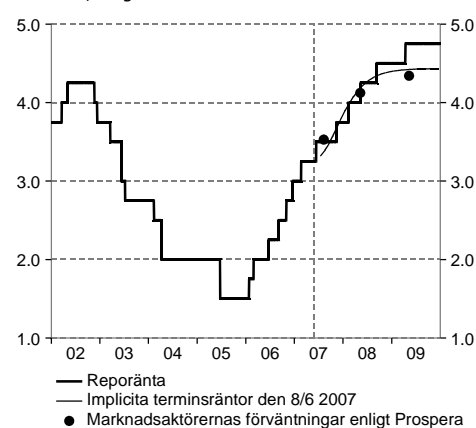
Två mål för den ekonomiska politiken, överskottsmålet och ett stabilt resursutnyttjande, kommer ibland i konflikt med varandra. En sådan målkonflikt föreligger för närvarande. Å ena sidan kan nuvarande överskjutande överskott i förhållande till saldomålet motivera en expansiv finanspolitik.

Diagram 19 Arbetskostnadsandel och resursutnyttjande
Procent

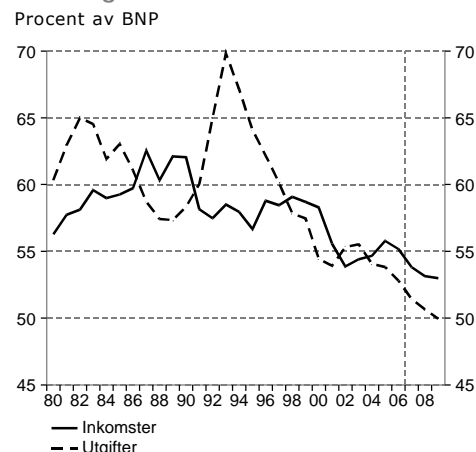
Anm. Exkl. Finans och fastighetsverksamhet.
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 20 Reporäntan i Sverige
Procent, dagsvärden

Anm. Enligt avkastningskurvan den 8/6 2007 och Prosperas mätning den 9/5 2007.
Källor: Riksbanken, Reuters, Prospera och Konjunkturinstitutet.

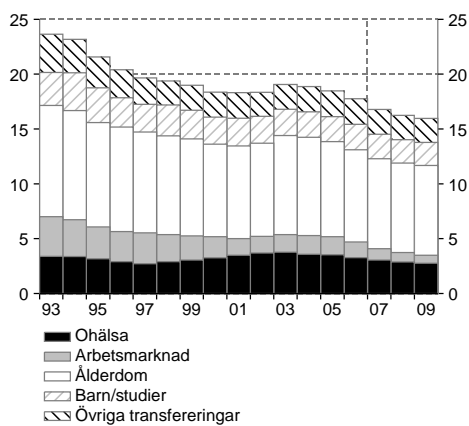
Diagram 21 Inkomster och utgifter i offentlig sektor
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 22 Transfereringar till hushållen

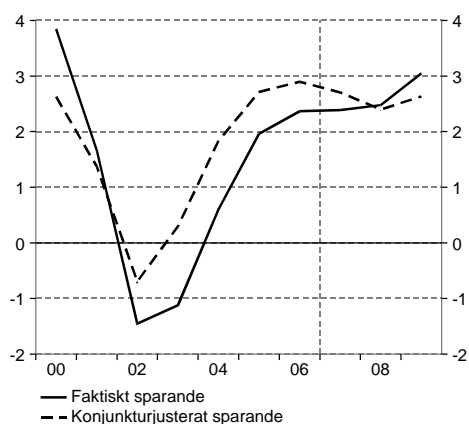
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 23 Faktiskt och konjunkturjusterat finansiellt sparande

Procent av BNP respektive procent av potentiell BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Mot bakgrund av att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden framöver väntas bli något ansträngt är det å andra sidan önskvärt om finanspolitiken bedrivs med en något åtstramande inriktning.

Det konjunkturjusterade sparandet, dvs. det offentlig-finansiella sparande som skulle ha uppkommit vid normalt resursutnyttjande och normal sammansättning av BNP, minskar i år med 0,2 procent av potentiell BNP och nästa år med 0,3 procent av potentiell BNP (se diagram 23). Det konjunkturjusterade sparandets förändring kan användas som en indikator på finanspolitikens effekter på resursutnyttjandet. Indikatorn visar att finanspolitikens sammantaget är något expansiv 2007 och 2008, vilket innebär att den bidrar till ett något högre resursutnyttjande, trots att ett antal genomförda åtgärder bedöms leda till ett högre arbetsutbud och därmed till högre potentiell BNP.

I avvägningen mellan behovet av att återföra överskottet i de offentliga finanserna till den målsatta nivån och behovet av att stödja penningpolitikens mindre expansiva inriktning är det, såvitt nu kan bedömas, lämpligt att tillkommande men ännu inte beslutade eller aviserade åtgärder för 2008 påverkar potentiell BNP i samma utsträckning som faktisk BNP. Konjunkturinstitutet rekommenderar därför att tillkommande åtgärder inte bör medföra en ytterligare förändring av det konjunkturjusterade sparandet nästa år. En mer expansiv finanspolitik som syftar till att återföra överskotten i de offentliga finanserna mot den målsatta nivån bör anstå till dess att konjunkturen viker ner.

NYTT SEDAN FÖRRA PROGNOSEN

- I stort sett oförändrade globala utsikter trots större avmattning i USA än väntat
- BNP-tillväxten skrivs ner i år och upp nästa år
- Lägre arbetslöshet
- Löneökningarna skrivs upp på grund av avtalen i årets avtalsrörelse
- Snabbare höjning av reporäntan till följd av ökat inflationstryck
- Något lägre överskott i de offentliga finanserna nästa år, bland annat på grund av åtgärderna i vårpropositionen.

Internationell konjunkturutveckling

DEN HÖGA GLOBALA TILLVÄXTEN FORTSÄTTER

Den globala tillväxten förblir hög under de närmaste åren. Det globala resursutnyttjandet börjar bli ansträngt och flera centralbanker fortsätter att gradvis höja sina styrräntor. Högre räntor och en avmattning i den globala investeringskonjunkturen medför dock att tillväxten dämpas något under de kommande åren. En relativt försiktig penningpolitisk åtstramning och fallande energipriser innebär att inflationen förblir låg.

2006 växte global BNP med 5,4 procent, vilket är den högsta tillväxttakten sedan 1973 (se diagram 24). Den snabba omvandlingen i länder som Kina, Indien och Ryssland har bidragit till att den globala tillväxtpotentialen har ökat det senaste decenniet. Detta är en av de viktigaste anledningarna till att den höga tillväxten de senaste åren har kombinerats med en historiskt låg inflation.

Den globala ekonomin är nu på väg in i en mognare konjunkturfas och BNP-tillväxten dämpas gradvis 2007-2009. Tillväxtens sammansättning håller också i viss mån på att ändra karaktär. De långa räntorna stiger globalt och utvecklingen av företagsvinsterna kommer att vara mer dämpad än under de senaste åren, även till följd av stigande arbetskostnader. Dessa faktorer bidrar till att dämpa företagens investeringar.

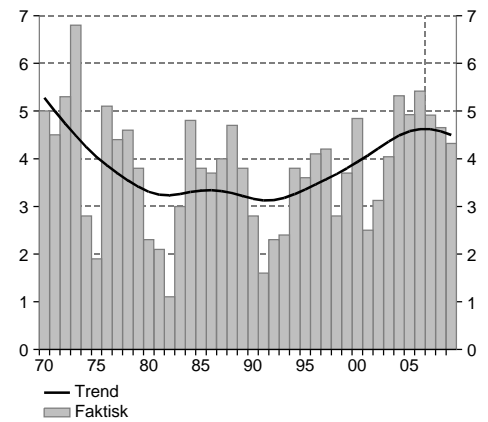
Tillväxten i de fasta investeringarna i exempelvis OECD-området har fallit ganska kraftigt under den senaste tiden och var nära noll det första kvartalet i år. Den pågående kraftiga neddragningen av bostadsinvesteringarna i USA har här spelat en stor roll. Även om tillväxten i maskininvesteringarna i OECD-området fortsätter att dämpas, kommer de totala investeringarna att återhämta sig efter hand som korrigeringen i den amerikanska bostadssektorn ebbat ut (se diagram 25). Investeringstillväxten kommer dock att bli betydligt lägre de kommande åren än under 2005 och 2006. På många andra håll, t.ex. i Kina och Indien, dämpas också investeringstillväxten under de närmaste åren. Dämpningen sker dock från höga nivåer.

I stora delar av världsekonomin gynnas hushållen av stigande sysselsättning. Därmed ökar lönerna snabbare och konsumtionen blir successivt en allt viktigare drivkraft för tillväxten i bl.a. euroområdet och Japan. I Kina väntas regeringens åtgärder för att stärka hushållens konsumtion börja få effekt. I USA, å andra sidan, väntas hushållssparandet öka något framöver, vilket verkar återhållande på konsumtionstillväxten.

Den stigande konsumtionstillväxten i världen kompenserar dock inte fullt ut för försvagningen av investeringskonjunkturen och den globala BNP-tillväxten dämpas därför de kommande åren. Nedgången blir dock måttlig.

Eftersom den lägre tillväxten i USA i år främst berör sektorer med lågt importinnehåll blir spridningseffekterna till resten av

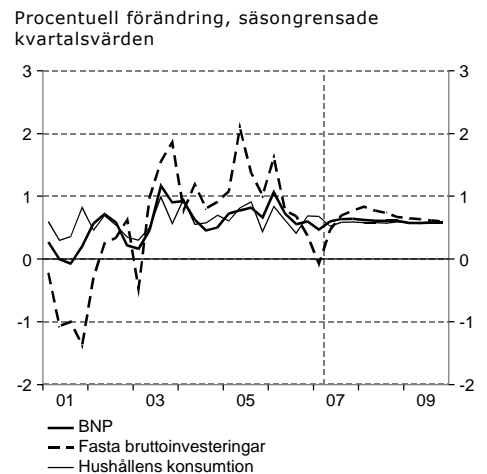
Diagram 24 Global BNP
Årlig procentuell förändring

Anm. Trend beräknad med HP-filter.

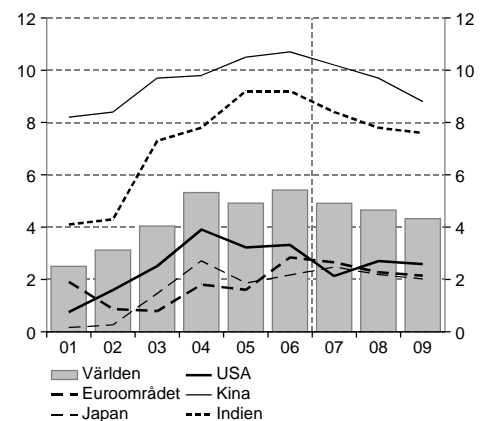
Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 25 BNP, fasta bruttoinvesteringar och hushållens konsumtion i OECD-området
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 26 BNP i valda länder
Årlig procentuell förändring

Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 27 Export i världen

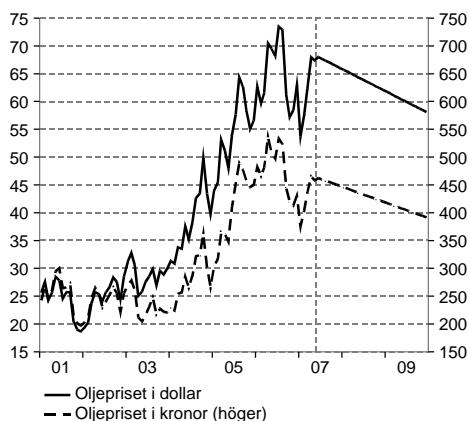
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källa: IMF.

Diagram 28 Oljepris

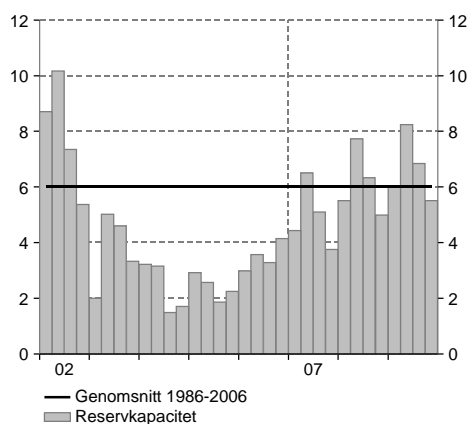
Brent dollar/fat respektive kronor/fat, månadsvärden

Källor: Reuters EcoWin, International Petroleum Exchange och Konjunkturinstitutet.

Diagram 29 Reservkapacitet som andel av total produktion

Procent, kvartalsvärden

Källor: International Energy Agency (IEA) och Konjunkturinstitutet.

den globala ekonomin relativt begränsade. Detta är en av orsakerna till att tillväxten i både euroområdet och Japan i år för första gången sedan 1991 blir högre än i USA.

I Danmark, Finland och Norge var BNP-tillväxten fortsatt relativt stark 2006, och drevs till stor del av den inhemska efterfrågan. I Finland bidrog även exporten starkt till utvecklingen. BNP-tillväxten fortsätter att utvecklas ganska väl 2007-2009 och resursutnyttjandet förblir ansträngt i alla tre länderna.

Sammantaget uppgår den globala BNP-tillväxten i år till 4,9 procent och 2008 och 2009 till 4,7 respektive 4,3 procent. Det är fortsatt framför allt ekonomierna utanför OECD-området som växer snabbt (se diagram 26).

Världshandelstillväxten steg något till 8,4 procent i årstakt det fjärde kvartalet 2006 (se diagram 27). Eftersom den globala efterfrågetillväxten dämpas något framöver bedöms världshandelstillväxten växla ner något ytterligare till 7-8 procent per år 2007 och 2008. Det kan jämföras med en genomsnittlig årlig tillväxt på ca 6 procent de senaste 25 åren.

OLJEPRISER HAR ÅTER STIGIT

Oljepriset har stigit under inledningen av 2007, efter den markanta nedgången under hösten 2006. Genomsnittspriset i januari 2007 på ett fat Brent nordsjöolja var 53 dollar. I maj hade priset stigit till i genomsnitt 67 dollar per fat (se diagram 28). Prisuppgången beror på förnyad politisk oro i viktiga producentländer, i synnerhet Iran och Nigeria. En annan orsak till prisuppgången är att OPEC har genomfört produktionsneddragningar motsvarande ca 2 procent av total oljeproduktion i världen. Den lägre produktionen har bidragit till att uppbyggnaden av råoljelagren varit svagare än normalt i början på 2007. Produktionsstörningar hos raffinaderierna, i synnerhet i USA, har dessutom lett till betydligt lägre bensinlager än normalt. Sammantaget har den lägre lageruppbyggnaden inneburit en högre riskpremie och därmed högre olje- och bensinpriser.

I ett lite längre perspektiv steg oljepriset kraftigt 2003-2005. Sedan 2005 har prisuppgången varit mindre, men priset har varierat kraftigt. Den kraftiga uppgången i oljepriset under 2003-2005 förklaras i hög grad av att efterfrågan på olja ökade kraftigt. Eftersom produktionskapaciteten inte snabbt kunde anpassas innebar den starka efterfrågetillväxten att marginalen mellan produktionskapacitet och förbrukning, den s.k. reservkapaciteten, föll relativt snabbt (se diagram 29). En lägre reservkapacitet bidrar till att öka riskpremien i oljepriset eftersom marknaden blir mer känslig för produktionsstörningar. Sedan mitten på 2005 har dock tillväxten i oljeförbrukningen avtagit och varit något lägre än tillväxten i produktionskapacitet. Reservkapaciteten har därmed ökat, vilket har sammanfallit med att prisökningstakten har dämpats.

Att reservkapaciteten har ökat de senaste åren indikerar att oljepriset idag sannolikt ligger något högre än ett jämviktspris i

ett medelfristigt perspektiv. Anpassningen av oljepriset bedöms dock ske i långsam takt, bl.a. till följd av att OPEC agerar för att påverka priset. Konjunkturinstitutet bedömer att oljepriset faller till 58 dollar per fat i slutet av 2009. Under antagande om gradvis anpassning blir priset i december 2007 och 2008 66 respektive 62 dollar per fat. Produktionen av olja sker till stor del i politiskt instabila länder. Prisprognosen förutsätter att den politiska situationen i viktiga producentländer inte förvärras.

INFLATIONSTRYCKET STIGER OCH MÅNGA CENTRALBANKER HÖJER SINA STYRRÄNTOR

På grund av variationer i energipriserna föll inflationen globalt under den senare delen av förra året, för att därefter åter stiga. I t.ex. OECD-området föll inflationen från 3,2 procent i juli i fjol till 1,7 procent i oktober, men har sedan dess stigit till 2,4 procent i mars i år (se diagram 30).

Förloppet för den underliggande inflationen har naturligt nog varit jämnare. På ungefär ett års tid har t.ex. inflationen exklusive energi och livsmedel i OECD-området stigit från ca 1,5 procent till drygt 2 procent.

2007 blir det fjärde året i rad som global BNP växer snabbare än den trendmässiga tillväxttakten och resursutnyttjandet fortsätter att stiga ännu ett tag. Det medför att arbetskostnadsökningarna kommer att stiga, vilket bidrar till att öka det underliggande inflationstrycket i den globala ekonomin.

För att motverka det ökande inflationstrycket fortsätter flera av de viktigaste centralbankerna att höja sina styrräntor. Bland exemplen märks den europeiska centralbanken (ECB), Reserve Bank of India, Bank of Japan och Peoples Bank of China. I USA, som ligger långt fram i konjunkturcykeln, är räntetoppen redan nådd och styrräntan kommer att sänkas nästa år.

Med en på många håll stramare penningpolitik och lägre bidrag från råvaru- och energipriserna framöver förblir inflationen i den globala ekonomin låg.

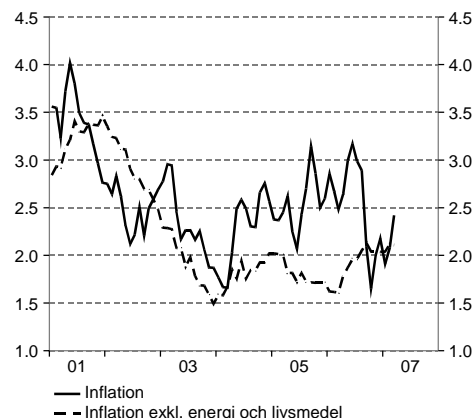
DEN INTERNATIONELLA RISKBILDEN

De globala konjunkturutsikterna omges av ett antal osäkerhetsfaktorer. Riskerna finns att oljepriset ökar ytterligare och blir betydligt högre än i prognosen. Exempelvis kan situationen kring Irans kärnvapenprogram och/eller oroligheterna i Nigeria förvärras. Eftersom sparbenägenheten hos de oljeexporterande länderna är högre än hos de oljeimporterande länderna, riskerar nya politiska oroligheter och/eller andra utbudsstörningar med åtföljande högre oljepris att leda till en svagare global efterfrågeutveckling.

Även de fortsatt stora sparandeobalanserna i den globala ekonomin utgör en osäkerhetsfaktor. En förhållandevis gynnsam korrigerande av obalanserna skulle kunna komma till stånd genom att tillväxten utanför USA uthålligt blir högre, vilket i sin tur bl.a.

Diagram 30 Inflation i OECD

Procent, månadsvärden

Källa: OECD.

skulle öka den amerikanska exporten. Ett annat förhållandevis gynnsamt scenario, som kan vara överlappande, är att investerings- och konsumtionsbenägenheten i t.ex. Asien eller de oljeexporterande länderna ökar gradvis. Detta skulle bl.a. minska kapitalflödet till USA men samtidigt öka den amerikanska exporten. I båda scenarierna skulle den globala räntenivån bli högre, det amerikanska sparandet öka och därmed det amerikanska bytesbalansunderskottet minska.

Ett mindre gynnsamt, och åtminstone på kort sikt mer sannolikt, scenario skulle kunna utlösas av en hastig ökning av hushållsparandet i USA, exempelvis till följd av fallande aktie- eller huspriser. Den minskade efterfrågan i USA skulle motverkas av en styrräntesänkning, vilket i sin tur skulle kunna utlösa ett dollarfall. En annan faktor som skulle kunna utlösa en hastig korrigering av de internationella sparandeobalanserna är att riskpremien på placeringar i dollar ökar. Detta skulle också kunna leda till ett kraftigt dollarfall och turbulens på de finansiella marknaderna. I båda fallen skulle den globala tillväxten bromsas.

Tabell 2 BNP och KPI i världen

Årlig procentuell förändring

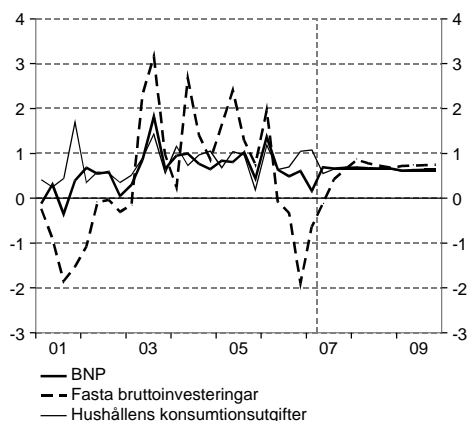
	BNP				KPI			
	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009
USA	3,3	2,1	2,7	2,6	3,2	2,6	2,4	2,2
Kanada	2,8	2,5	3,0	2,9	2,0	2,0	2,1	2,0
Japan	2,2	2,5	2,2	2,0	0,2	-0,1	0,3	0,5
Danmark	3,2	2,1	2,0	1,6	1,9	2,1	2,3	2,4
Finland	5,5	3,4	2,8	2,6	1,3	1,4	1,8	1,9
Norge	2,8	2,9	2,8	2,2	2,3	1,2	2,0	2,2
Euroområdet	2,8	2,7	2,3	2,1	2,2	1,9	1,9	1,9
Tyskland	3,0	2,8	2,0	1,7	1,8	1,9	1,5	1,6
Frankrike	2,1	2,2	2,2	2,3	1,9	1,5	1,7	1,8
Italien	1,9	2,0	1,6	1,6	2,2	1,9	2,0	2,0
Storbritannien	2,8	2,8	2,6	2,4	2,3	2,6	2,2	2,0
EU	3,0	2,8	2,5	2,3	2,2	2,2	2,1	2,1
OECD	3,2	2,7	2,8	2,6	2,5	2,2	2,1	2,0
Indien	9,2	8,4	7,8	7,6	5,8	6,0	4,7	4,5
Kina	10,7	10,2	9,7	8,8	1,5	2,6	2,8	2,8
Latinamerika	5,5	4,7	4,1	3,5	5,6	5,0	5,2	5,0
Världen	5,4	4,9	4,7	4,3				

Anm. BNP-siffrorna är kalenderjusterade. KPI för EU-länder avser harmoniserade KPI (HIKP).

Källor: IMF, OECD, Eurostat och Konjunkturinstitutet.

Diagram 31 BNP och efterfrågan i USA

Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: Bureau of Economic Analysis och Konjunkturinstitutet.

USA

SVAG BOSTADSMARKNAD BROMSAR TILLVÄXTEN

Tillväxten i USA uppgick enligt preliminär statistik till 0,2 procent det första kvartalet (se diagram 31). Den mycket svaga tillväxten berodde i hög utsträckning på fallande investeringar, främst till följd av ett fortsatt kraftigt fall i bostadsinvesteringar.

ingarna. Fallande export och en neddragning av lagerinvesteringarna höll också tillbaka tillväxten. Däremot ökade hushållens konsumtionsutgifter mycket snabbt, vilket även bidrog till att importen växte förhållandevis starkt.

Tillväxten förväntas stiga det andra kvartalet, men förblir lägre än den trendmässiga tillväxttakten. Tillförsikten i tillverkningsindustrin har ökat en hel del efter det senaste halvårets svacka och inköpschefsindex har stigit (se diagram 32). Svackan berodde troligen dels på osäkerhet om hur den svaga husmarknaden skulle påverka ekonomin och dels på en kraftig lagerneddragning som nu tycks vara över. Även för den betydligt större tjänstesektorn har inköpschefsindex stigit något de senaste månaderna.

Bostadsinvesteringarna fortsätter att falla andra kvartalet, vilket bl.a. indikeras av fallande antal bygglov (se diagram 33) och fortsatt stora lager av osålda hus. Konsumtionstillväxten dämpas andra kvartalet efter att ha varit mycket stark de senaste två kvartalen, vilket bland annat den svaga detaljhandelsförsäljningen i april är ett tecken på. Till konsumtionsdämpningen bidrar att bensinpriset har stigit, vilket har minskat den reala köpkraften hos konsumenterna.

Under prognosperioden väntas konsumtionen växa långsammare än det historiska genomsnittet. Främst beror det på att sysselsättningstillväxten dämpas och att arbetslösheten ökar något. Hushållen förväntas dessutom öka sitt sparande, vilket innebär att konsumtionen växer långsammare än inkomsterna. Sparkvoten, som i april uppgick till -1,3 procent, stiger under prognosperioden till en nivå kring 0 i slutet av 2009.

Bostadsinvesteringarna fortsätter att falla under 2007 vilket bidrar till att de totala fasta investeringarna får en förhållandevis svag utveckling (se diagram 31). Tillväxttakten för de fasta investeringarna stiger dock successivt under 2007. Investeringarna stöds av fortsatt höga vinster, förhållandevis låga finansieringskostnader, god omvärldstillväxt och ett högt kapacitetsutnyttjande.

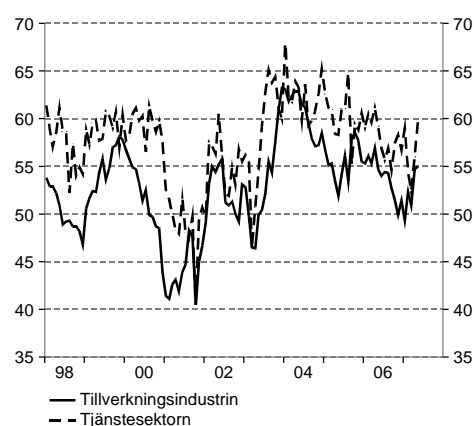
Den fortsatt starka globala tillväxten stimulerar exporten vilket, i kombination med en långsammare importtillväxt, leder till att bytesbalansunderskottet stabiliseras kring 6,0 procent som andel av BNP de kommande åren. 2006 uppgick bytesbalansunderskottet till 6,5 procent av BNP. Det federala budgetunderskottet minskade kraftigt 2006 till ca 250 miljarder dollar eller 1,9 procent av BNP. Den fortsatta utvecklingen beror i hög utsträckning på utvecklingen av militärutgifterna i Irak och Afghanistan men inga stora försämringar i budgeten förväntas.

Ekonomin mjuklandar och BNP växer sammantaget med 2,1 procent 2007, 2,7 procent 2008 och 2,6 procent 2009 (se tabell 3).

Trots den svaga tillväxten de senaste kvartalen är resursutnyttjandet fortfarande något ansträngt. Kapacitetsutnyttjandet är fortsatt högt och arbetslösheten har fallit till 4,5 procent (se diagram 34), vilket är lägre än den nivå som bedöms vara förenlig med stabil inflation. Inflationen har stigit sedan årsskiftet men

Diagram 32 Inköpschefsindex (ISM) i USA

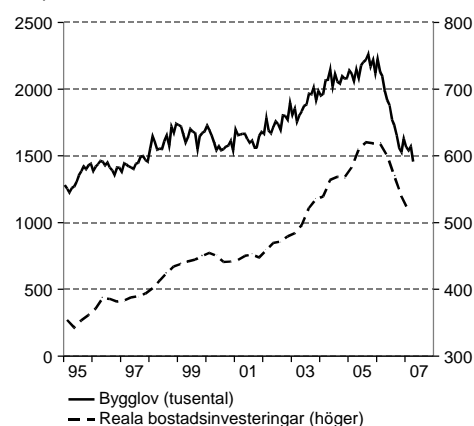
Index, månadsvärden

Källa: Institute for Supply Management.

Diagram 33 Bygglov och reala bostadsinvesteringar i USA

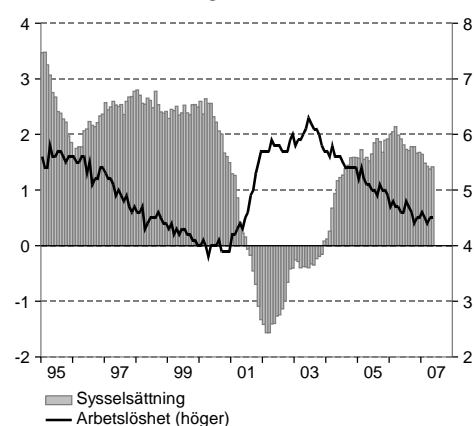
Tusenttal respektive miljarder dollar, månads- respektive kvartalsvärden

Källor: Department of Commerce och Bureau of Economic Analysis.

Diagram 34 Sysselsättning och arbetslöshet i USA

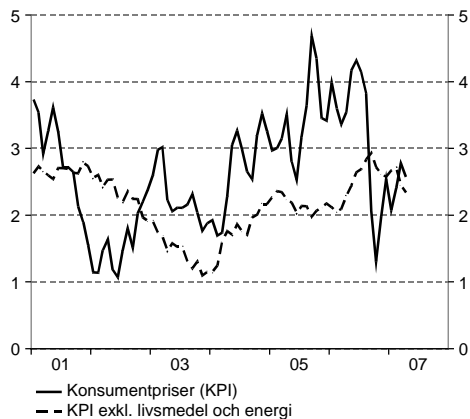
Årlig procentuell förändring respektive procent av arbetskraften, säsongrensade månadsvärden

Källor: U.S. Department of Labour och Bureau of Labour Statistics.

Diagram 35 Inflation i USA

Årlig procentuell förändring, månadsvärden

Källa: U.S. Department of Labour.

kärninflationen har fallit tillbaka något (se diagram 35). Feds viktigaste inflationsmått, konsumtionsdeflatorn exklusive mat och energi, har också fallit tillbaka och uppgick till 2,0 procent i april. Resursutnyttjandet faller något de kommande åren vilket gör att inflationstrycket avtar långsamt. Styrräntan har varit oförändrad på 5,25 procent sedan juni 2006. Den sänks gradvis till 4,75 procent under 2008. I början av 2009 sänks räntan till 4,50 procent och penningpolitiken bedöms då bli något expansiv.

Tabell 3 Valda indikatorer för USA

Miljarder dollar, löpande priser, respektive årlig procentuell förändring, fasta priser

	2006	2006	2007	2008	2009
Hushållens konsumtionsutgifter	9 269	3,2	3,3	2,6	2,5
Offentliga konsumtionsutgifter	2 096	1,7	2,2	2,3	1,8
Fasta bruttoinvesteringar	2 594	3,1	-2,0	2,7	2,9
Lagerinvesteringar ¹	50	0,2	-0,3	0,0	0,0
Nettoexport ¹	-762	0,0	0,1	0,0	0,0
BNP	13 247	3,3	2,1	2,7	2,6
KPI		3,2	2,6	2,4	2,2
Arbetslöshet		4,6	4,7	4,9	5,0
Styrränta ^{2,3}		5,25	5,25	4,75	4,50
Lång ränta ^{2,4}		4,6	5,0	5,0	5,1
Yen/Dollar ²		117,1	118,9	114,4	110,0
Dollar/Euro ²		1,32	1,35	1,35	1,35

¹ Miljarder dollar respektive bidrag till BNP-tillväxten. ² Vid slutet av respektive år.³ Federal Funds target rate. ⁴ Tioårig statsobligationsränta.

Källor: Bureau of Economic Analysis och Konjunkturinstitutet.

Japan

ÅTERHÄMTNINGEN FORTSÄTTER

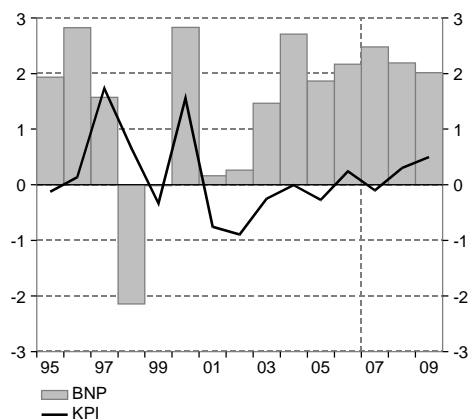
Konjunkturuppgången i Japan fortsatte 2006, då BNP växte med 2,2 procent (se diagram 36). Exporten var den starkaste drivkraften för tillväxten. Den starka exporttillväxten bidrog i sin tur till att maskininvesteringarna växte påtagligt. Hushållens konsumtionsökning var däremot dämpad, delvis till följd av den svaga utvecklingen av de reala disponibelinkomsterna.

BNP-tillväxten första kvartalet i år uppgick enligt preliminär statistik till 0,6 procent. Exporten fortsatte att öka ganska snabbt. Denna gynnas av den svaga yenkursen, vilken fallit med ca 16 procent i effektiva termer från december 2004 till april 2007 (se diagram 37). Bland annat var exportökningen till Kina fortfarande mycket stark. Maskininvesteringarna sjönk emellertid något, medan hushållskonsumtionen ökade relativt snabbt.

Konjunkturuppgången fortsätter 2007–2009. Den starka tillväxten i Kina driver på den japanska exporten och därmed också investeringarna. På sikt dämpas emellertid exportutvecklingen något av den något lägre globala tillväxt samtidigt som yenen

Diagram 36 BNP och inflation i Japan

Årlig procentuell förändring respektive procent

Källor: Economic and Social Research Institute, Ministry of Internal Affairs and Communications (Japan) och Konjunkturinstitutet.

förstärks något. Det nuvarande höga kapacitetsutnyttjandet och den goda vinstutvecklingen bidrar till att maskininvesteringarna trots detta ökar relativt starkt under 2007 och 2008. Men dämpningen av exporttillväxten bidrar till att maskininvesteringarna ökar långsammare 2009.

Tillväxten i hushållens konsumtion stärks däremot något 2007-2009. Tillväxten i Japan överstiger den potentiella tillväxten, vilket medför att den redan låga arbetslösheten, i april i år 3,8 procent, fortsätter att sjunka. Därmed ökar lönerna snabbare, vilket stimulerar konsumtionstillväxten.

Finanspolitiken blir lätt åtstramande framöver för att så småningom uppnå överskott i det offentliga primära budgetsaldot. Planerna för att minska underskotten har hittills gällt främst nedskärningar av utgifterna, bland annat personalminskningar inom den offentliga sektorn och minskade offentliga investeringar.

Sammanfattningsvis blir BNP-tillväxten 2,5 procent i år och avtar till 2,2 procent 2008 och till 2,0 procent 2009. Det höga resursutnyttjandet på arbetsmarknaden och de därmed tilltagande löneökningarna medför på sikt även att konsumentpriserna stiger. Efter en svag minskning i år stiger konsumentpriserna med 0,3 procent 2008 och med 0,5 procent 2009 (se diagram 36). Det ökade resursutnyttjandet och den ökade inflationstakten medför att Japans centralbank gradvis höjer styrräntan från den nuvarande nivån på 0,5 procent till 1,75 procent i december 2009.

Euroområdet

ROBUST TILLVÄXT

I euroområdet tycks konjunkturuppgången vila på en allt fastare grund. 2006 ökade BNP med 2,8 procent, vilket är den högsta siffran sedan 2000. Situationen på arbetsmarknaden är också den bästa på flera år. I år väntas BNP-tillväxten uppgå till 2,7 procent. Trots en momshöjning i Tyskland i januari blev inledningen på året relativt stark. BNP i euroområdet ökade enligt snabbstatistik med 0,6 procent det första kvartalet (se diagram 38). Effekter av momshöjningen visade sig i form av stagnerande konsumtion i euroområdet som helhet, medan de fasta investeringarna växte snabbt.

Tillgänglig information tyder på att BNP fortsätter att växa i ungefär samma takt det andra kvartalet, även om signalerna inte är alldeles entydiga. Vissa indikatorer som mäter företagets förtroende har börjat peka nedåt, medan andra fortfarande stiger. Samtliga dessa index befinner sig dock på höga nivåer (se diagram 39 och diagram 40).

De fasta investeringarna stiger i rask takt och är fortsatt en viktig drivkraft i uppgången. Kapacitetsutnyttjandet har stigit till en mycket hög nivå i tillverkningsindustrin (se diagram 41), sam-

Diagram 37 Effektiv växelkurs för yenen

Index, månadsvärden

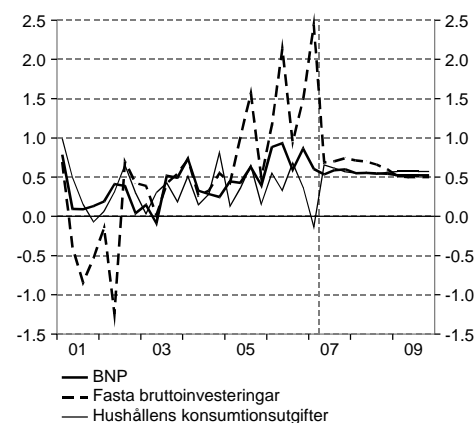

Anm. Ett lägre indextal motsvarar en svagare nominell växelkurs.

Källa: Bank of England.

Diagram 38 BNP och efterfrågan i euroområdet

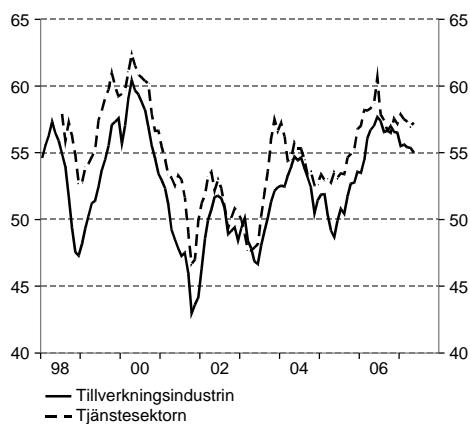
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: Eurostat och Konjunkturinstitutet.

Diagram 39 Inköpschefsindex i euroområdet

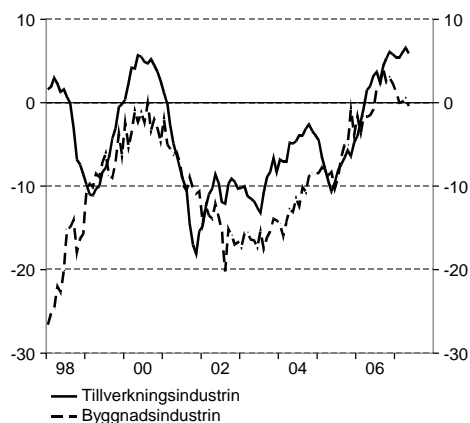
Index, månadsvärden

Källa: NTC Research Ltd.

Diagram 40 Industriförtroende i euroområdet

Nettotal

Källa: EU-kommissionen.

Diagram 41 Kapacitetsutnyttjandet i tillverkningsindustrin, euroområdet

Procent

Källa: Eurostat.

tidigt som orderläget har fortsatt att förbättras. Med bl.a. stigande börskurser och fortsatt låga räntor på företagsobligationer är företagens finansieringskostnader förhållandevis låga, även om de ökat den senaste tiden. Dessutom är vinstutvecklingen god. Förutsättningarna för att bygga ut produktionskapaciteten finns alltså och investeringarna väntas fortsätta att öka i en relativt god takt. Jämfört med 2006 och det första kvartalet 2007 dämpas dock investeringstillväxten gradvis framöver (se diagram 38). Detta är normalt, då tillväxttakten i investeringarna vanligen är som högst relativt tidigt i en konjunkturåterhämtning.

Till skillnad från investeringarna har hushållens konsumtion fortsatt att utvecklas ganska svagt. En viss uppgång kunde dock skönjas i slutet av 2006 och nedgången i de tyska hushållens konsumtion det första kvartalet i år väntas bli tillfällig. Sammantaget blir tillväxten i hushållens konsumtion i euroområdet som helhet gradvis en allt viktigare drivkraft för BNP-tillväxten framöver.

Hushållen gynnas av att utvecklingen på arbetsmarknaden är positiv. I början av året var sysselsättningen ungefär 1,5 procent högre än ett år tidigare (se diagram 42). Arbetslösheten föll till 7,1 procent i april, vilket är den lägsta nivån sedan ett samlat mått för euroområdet började publiceras 1993.

Den positiva utvecklingen på arbetsmarknaden har bidragit till att hushållen har blivit allt mer optimistiska (se diagram 43). Konsumtionsuppgången blir trots det ganska trög. Dels väntas hushållen fortsätta att vara ganska försiktiga och minskningen av det förhållandevis högt uppdrivna hushållssparandet bli måttlig, dels bromsas utvecklingen av disponibelinkomsterna bl.a. av att finanspolitiken blir åtstramande i år.

Åtstramningen kan ses som en fortsättning på de senaste årens åtgärder för att förbättra de offentliga finanserna i euroområdet. 2003 hade underskottet i det offentliga finansiella sparandet i euroområdet ökat till 3,0 procent, dvs. till den i Stabilitets- och tillväxtpakten stipulerade gränsen för underskottet i det offentliga finansiella saldota. Fem länder visade för stora underskott 2003: Tyskland, Frankrike, Italien, Nederländerna och Grekland. Åren därefter minskade de offentliga underskotten. 2006 var underskottet i det offentliga finansiella sparandet för euroområdet som helhet 1,6 procent och endast Portugal överskred gränsen på 3,0 procent.

Förbättringen av de offentliga finanserna i euroområdet de senaste åren har till stor del varit ett resultat av den allt starkare konjunkturen. Men även den diskretionära finanspolitiken har bidragit till utvecklingen och bl.a. OECD bedömer att finanspolitiken har varit åtstramande 2004, 2005 och framför allt 2006. Finanspolitiken blir åtstramande även i år. Största åtstramningen väntas i Tyskland, Italien och Portugal. Nästa år väntas finanspolitiken i euroområdet som helhet bli något expansiv för att året därefter bli neutral.

STIGANDE INFLATIONSTRYCK OCH FORTSATT RÄNTEHÖJNINGAR

Resursutnyttjandet, vilket har varit lågt sedan konjunkturedgången 2001, bedöms nu ha stigit så mycket att det når ett balanserat läge i slutet av innevarande år.

Ett tecken på ett stigande inflationstryck är att kärninflationen (dvs. den procentuella förändringen i HIKP exkl. energi, livsmedel, alkohol och tobak) har stigit från 1,2 procent i januari 2006 till 1,9 procent i april i år, där ett par tiondels procentenheter dock beror på tillfälliga effekter av den tyska momshöjningen (se diagram 44). Under samma period har minskande bidrag från energipriserna inneburit att inflationens huvudindex (dvs. den procentuella förändringen i HIKP) har fallit från 2,4 procent till 1,9 procent.

Bortsett från vissa tillfälliga variationer väntas inflationen ligga på en nivå strax under 2 procent under resten av prognosperioden. Därmed uppnås ECB:s mål för penningpolitiken om en inflation under men nära 2 procent. Ett sådant scenario förutsätter att ECB fortsätter att höja sin styrränta för att motverka det stigande inflationstrycket. ECB höjer styrräntan från 4,00 procent till 4,50 procent i mitten av nästa år. Vid det laget börjar en viss dämpning av BNP-tillväxten kunna skönjas och ECB kan behålla en styrränta på 4,50 procent resten av prognosperioden.

Tabell 4 Valda indikatorer för Euroområdet

Miljarder euro, löpande priser, respektive årlig procentuell förändring, fasta priser.

	2006	2006	2007	2008	2009
Hushållens konsumtionsutgifter	4 769	1,8	1,5	2,3	2,3
Offentliga konsumtionsutgifter	1 707	2,0	1,7	1,3	1,4
Fasta bruttoinvesteringar	1 776	5,1	5,7	2,8	2,2
Lagerinvesteringar ¹	27	-0,1	0,2	0,0	0,0
Nettoexport ¹	103	0,4	0,6	0,1	0,1
BNP	8 382	2,8	2,7	2,3	2,1
HIKP		2,2	1,9	1,9	1,9
Arbetslöshet		7,8	7,2	6,9	6,7
Styrränta ^{2,3}		3,5	4,25	4,50	4,50
Lång ränta ^{2,4}		3,8	4,5	4,6	4,7
Dollar/Euro ²		1,32	1,35	1,35	1,35

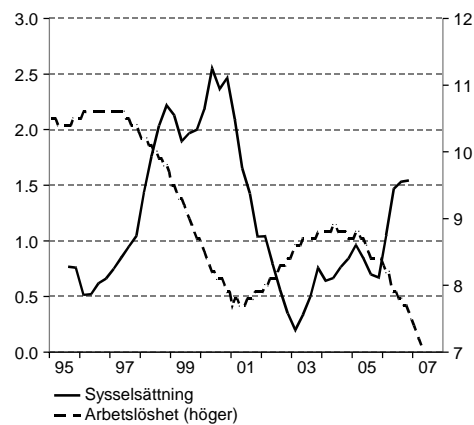
¹ Miljarder euro respektive bidrag till BNP-tillväxten. ² Vid slutet av respektive år.

³ Refiränta. ⁴ Tioårig statsobligationsränta.

Källor: Eurostat och Konjunkturinstitutet.

Diagram 42 Sysselsättning och arbetslöshet i euroområdet

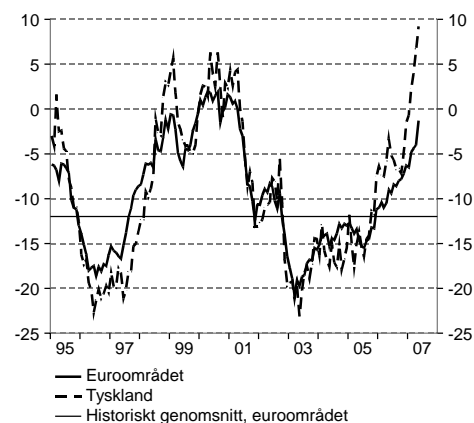
Årlig procentuell förändring respektive procent av arbetskraften

Källa: Eurostat.

Diagram 43 Hushållens förtroende i euroområdet

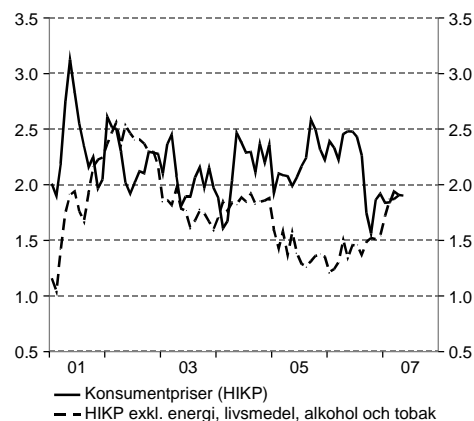
Nettotal, månadsvärden

Källa: EU-kommissionen.

Diagram 44 Inflation i euroområdet

Procent, månadsvärden

Källa: Eurostat.

Finansmarknaderna

Den starka globala konjunkturen innebär att penningpolitiken i flera länder förs i en allt stramare riktning och att de långa räntorna fortsätter att stiga. Riksbanken höjer reporäntan till 4,75 procent under 2009 och den svenska kronan stärks under prognosperioden. Världens stora aktiemarknader har utvecklats starkt den senaste tiden. Nedgången som drabbade världens börser i början av mars 2007 har därmed följts av en snabb återhämtning.

Penningpolitik och räntor

PENNINGPOLITIKEN INTERNATIONELLT HAR FORTSATT ATT STRAMAS ÅT

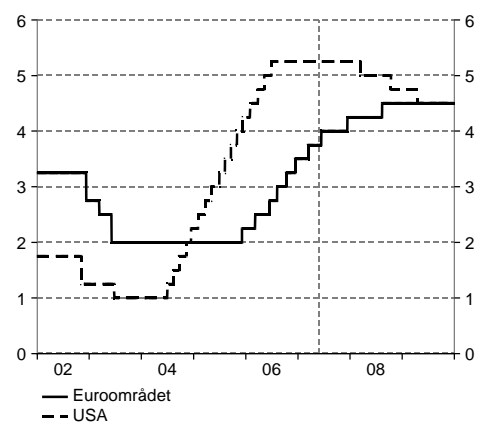
Det globala resursutnyttjandet har stigit under flera års tid och den penningpolitiska stimulansen har gradvis minskats i flertalet industriländer. Denna utveckling har fortsatt under våren 2007, då styrräntorna höjts i t.ex. euroområdet, Storbritannien och Norge. Penningpolitiken bedöms idag vara något åtstramande i USA och Storbritannien, ungefär neutral i euroområdet men fortsatt expansiv i Japan.

Den amerikanska centralbanken (Fed) har lämnat sin styrränta oförändrad på 5,25 procent under snart ett års tid, trots att BNP-tillväxten har försvagats märkbart. Resursutnyttjandet på den amerikanska arbetsmarknaden bedöms fortfarande vara något ansträngt, vilket har bidragit till att den s.k. kärninflationen ligger något över den nivå Fed betraktar som önskvärd. Fed låter därför styrräntan ligga kvar på 5,25 procent under hela 2007. Nästa år bedöms den strama penningpolitiken och den därmed svagare BNP-tillväxten bidra till att resursläget på arbetsmarknaden blir mindre ansträngt, varvid Fed sänker räntan. Styrräntan i USA ligger på 4,50 procent vid utgången av 2009 (se diagram 45).

Den europeiska centralbanken (ECB) höjde sin styrränta till 4,00 procent i juni 2007. Styrräntan i euroområdet har därmed fördubblats sedan innevarande period av räntehöjningar inleddes i början av 2006. Inflationen i euroområdet är i dagsläget nära 2 procent och resursutnyttjandet bedöms vara balanserat. De kommande åren stiger resursutnyttjandet och blir något ansträngt. ECB höjer räntan till 4,25 procent under 2007 och vidare till 4,50 procent under 2008 (se diagram 45). Penningpolitiken i euroområdet bedöms därmed bli något åtstramande. På så sätt undviks ett alltför högt resursutnyttjande och högre inflation längre fram.

Diagram 45 Styrräntor

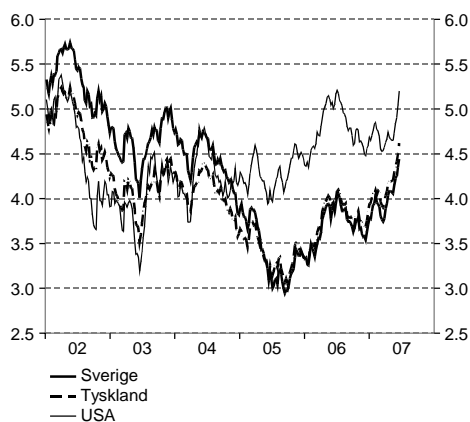
Procent, dagsvärden

Källor: Nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 46 Långräntor, tioåriga statsobligationer

Procent, veckovärden

Källa: Riksbanken.

Diagram 47 Realobligationsräntor

Procent, veckovärden

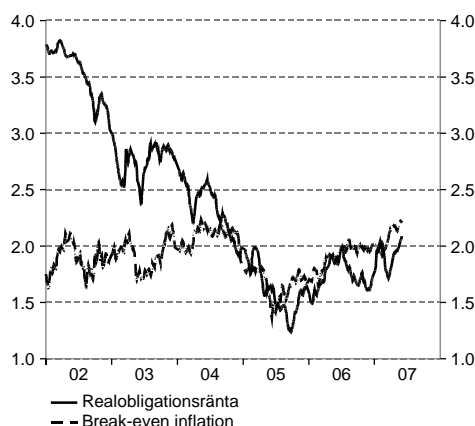

Anm. Löptiden är ca 10 år. För euroområdet avses en fransk realobligation.

Källa: Reuters EcoWin.

Diagram 48 Realränta och break-even inflation i Sverige

Procent, 5-dagars centrerat glidande medelvärde

Anm. Break-even inflationen är skillnaden mellan en nominell obligationsränta och en realobligationsränta med liknande löptid. Löptiden är ca 7 år.

Källa: Reuters EcoWin.

STARK KONJUNKTUR DRIVER UPP EUROPEISKA OBLIGATIONS RÄNTOR

Det stigande globala resursutnyttjandet och gradvis högre styrrentor har medfört att obligationsräntorna i många länder har stigit trendmässigt de senaste två åren. Uppgången har varit särskilt kraftig i Europa.

Den senaste tiden har obligationsräntorna stigit relativt snabbt, bl.a. till följd av positiva konjunktursignaler i såväl euroområdet som i USA. I mitten av juni 2007 hade den tioåriga obligationsräntan i euroområdet stigit till drygt 4,5 procent, dvs. 0,6 procentenheter högre än i mars 2007 och är nu på den högsta nivån sedan 2002 (se diagram 46). Motsvarande ränta i USA var i mitten av juni drygt 5,1 procent. Det senaste året har skillnaden mellan amerikanska och europeiska räntor därmed minskat från 1,2 procent i juni 2006 till 0,5 procent i juni 2007. Även långa realräntor i euroområdet har närmat sig motsvarande amerikanska räntor (se diagram 47). Den minskade räntedifferensen är ett uttryck för att euroområdet befinner sig i en konjunkturuppång medan konjunkturen i USA är i en avmattningsfas.

Konjunkturen i euroområdet fortsätter att förstärkas gradvis de kommande åren, vilket bidrar till att obligationsräntorna fortsätter att stiga något. Den tioåriga obligationsräntan i euroområdet ligger på 4,7 procent i slutet av 2009.

I USA har konjunkturen passerat toppen och under 2008 och 2009 sänker Fed styrrentan. Den fortsatt starka BNP-tillväxten i världen de kommande åren väntas dock innebära att den globala räntenivån stiger. Sammantaget bedöms den tioåriga obligationsräntan i USA ligga på 5,1 procent i slutet av 2009. Skillnaden mellan obligationsräntor i euroområdet och USA fortsätter därmed att minska.

Obligationsräntorna i Sverige har stigit med 0,6 procentenheter sedan mars 2007 och låg i mitten av juni på 4,4 procent. Räntorna i Sverige har därmed stigit ungefär lika mycket som motsvarande räntor i euroområdet de senaste månaderna (se diagram 46). De svenska obligationsräntorna fortsätter att stiga framöver i takt med att konjunkturen i både Sverige och euroområdet stärks ytterligare, samtidigt som Riksbanken höjer reporäntan. I slutet av 2009 uppgår den tioåriga obligationsräntan till 4,7 procent. Obligationsräntan i Sverige stiger därmed något mer än motsvarande ränta i euroområdet.

RIKSBANKEN FORTSÄTTER ATT HÖJA REPORÄNTAN

Riksbanken har höjt reporäntan från 1,50 procent i början av 2006 till 3,25 procent i februari 2007. I juni 2007 förväntas reporäntan höjas ytterligare till 3,50 procent. Penningpolitiken i Sverige har således relativt snabbt blivit allt mindre expansiv.

Förtroendet för att Riksbanken ska uppnå målet om 2 procents inflation är fortsatt högt. Hushållens förväntningar om inflationen de kommande 12 månaderna var 2,0 procent i maj 2007 enligt Konjunkturbarometern. Prosperas undersökning

från samma månad visade att inflationsförväntningarna hos penningmarknadens aktörer ligger nära 2 procent på både kort och lång sikt. I samma undersökning var förväntningarna om framtida inflation och löneökningar högre hos arbetsgivarorganisationer och inköpschefer. Inflationsförväntningarna hos dessa grupper var i maj ca 2,5 procent på såväl två som fem års sikt. Detta var ett par tiondelar högre än i motsvarande undersökning i januari 2007. Även mätt med s.k. break-even inflation har inflationsförväntningarna stigit något under våren 2007, till ca 2,2 procent (se diagram 48).

Inflationen i Sverige fortsätter att vara låg, trots stark BNP-tillväxt. I maj 2007 var den underliggande inflationen mätt med UND1X 0,9 procent. Den låga inflationen beror i första hand på att kostnadstrycket i den svenska ekonomin har varit lågt de senaste åren. Det låga kostnadstrycket är ett resultat av en lång period med stark produktivitetstillväxt i kombination med ett svagt resursutnyttjande på arbetsmarknaden som har hållit tillbaka löneökningstakten.

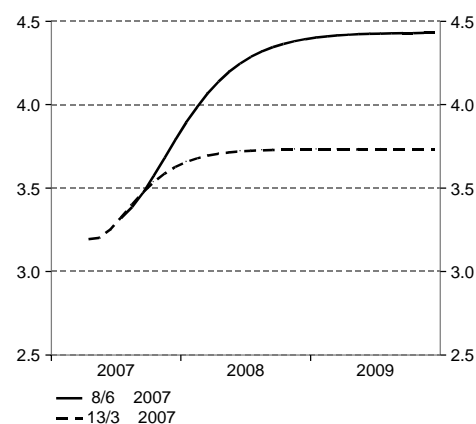
Sysselsättningen har ökat starkt sedan 2006. De lediga resurserna på arbetsmarknaden har därmed gradvis tagits i anspråk. Den fortsatta starka realekonomiska utvecklingen innebär att sysselsättningsökningen fortsätter och resursutnyttjandet bedöms bli något ansträngt från och med 2008. Det högre resursutnyttjandet och högre avtalade löneökningar än tidigare leder till en högre löneökningstakt framöver. I kombination med en lägre produktivitetstillväxt de kommande åren innebär detta att kostnadstrycket i ekonomin gradvis stiger.

Riksbanken har under våren 2007 signalerat att reporäntan sannolikt kommer att höjas snabbare och mer än i Riksbankens prognos för räntan i februari. Riksbankens nya bedömning beror på högre löneavtal och en något lägre arbetslöshet än väntat, samt på att Riksbanken bedömer att finanspolitiken blir något mer expansiv än förväntat under 2008. Mätt med s.k. implicita terminräntor har marknadens förväntningar på den framtida reporäntan skiftat upp sedan mitten av mars 2007 (se diagram 49).

Konjunkturinstitutet bedömer att reporäntan höjs till 3,75 procent under 2007, i linje med marknadsförväntningarna. Mot bakgrund av den starka realekonomiska utvecklingen och det stigande kostnadstrycket i ekonomin höjs räntan ytterligare under 2008 till 4,50 procent och vidare till 4,75 procent under 2009 (se diagram 50). Penningpolitiken blir därmed något åtstramande 2008 och 2009, vilket leder till att ökningen i resursutnyttjandet bromsas upp. På så sätt undviks ett alltför ansträngt resursutnyttjande och alltför hög inflation längre fram. Mätt med UND1X stiger inflationen till 2,1 procent i slutet av 2009 och därefter ytterligare något åren därefter¹ (se diagram 51).

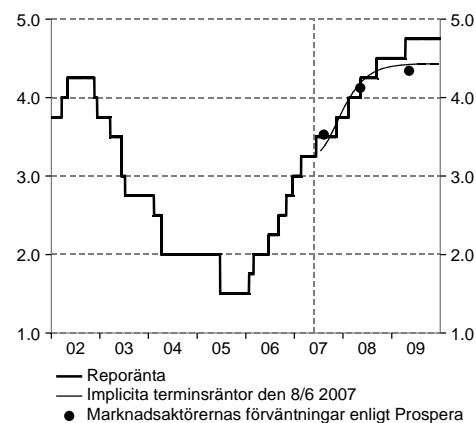
¹ Det bör betonas att prognoserna för 2010–2012 är mer osäkra än prognoserna för 2007–2009. Förväntningarna på den ekonomiska utvecklingen och reporäntebanan efter 2009 är dock av betydelse för bedömningen av en välavvägd nivå på reporäntan även fram till och med 2009.

Diagram 49 Förväntad reporänta i Sverige enligt avkastningskurvan
Procent, månadsvärden

Källor: Reuters och Konjunkturinstitutet.

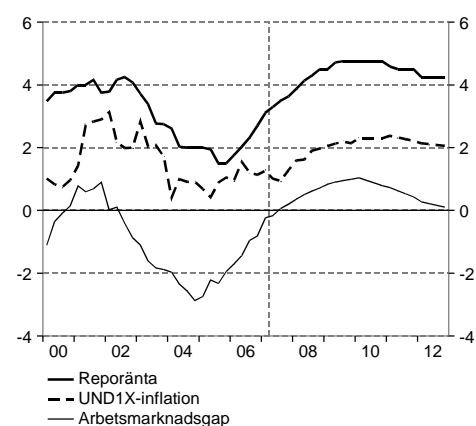
Diagram 50 Reporäntan i Sverige
Procent, dagsvärden

Anm. Enligt avkastningskurvan den 8/6 2007 och Prosperas mätning den 9/5 2007.

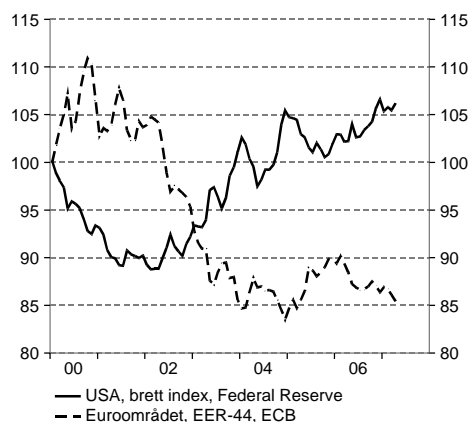
Källor: Riksbanken, Reuters, Prospera och Konjunkturinstitutet.

Diagram 51 Reporänta, UND1X-inflation och arbetsmarknadsgap
Procent, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

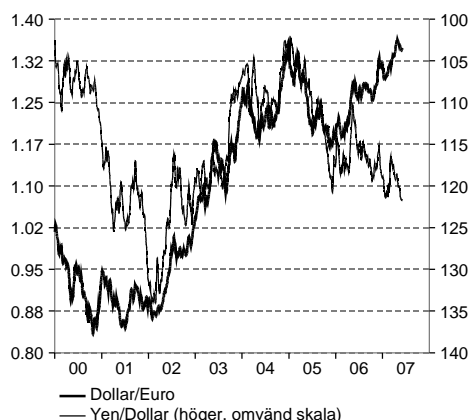
Diagram 52 Realt effektivt växelkursindex – USA och euroområdet
Index december 1999=100, månadsvärden

Anm. Ett högre indexvärde motsvarar ett svagare växelkursindex.

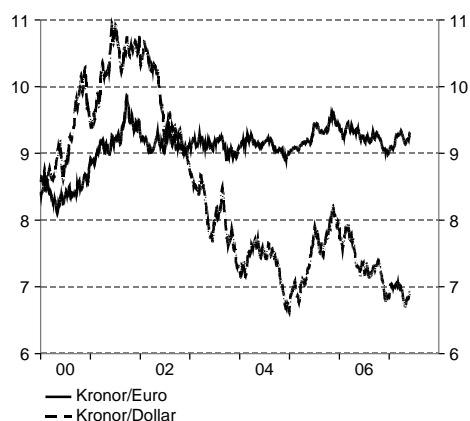
Källa: Reuters EcoWin.

Diagram 53 Nominella växelkurser
5-dagars centrerat glidande medelvärde

Källa: Reuters EcoWin.

Diagram 54 Nominella växelkurser
5-dagars centrerat glidande medelvärde

Källa: Reuters EcoWin.

Växelkurser

DOLLARN STABIL PÅ KORT SIKT

Dollarn har fortsatt att försvagas under det första kvartalet 2007. I början av juni hade dollarn försvagats med ca 15 procent i effektiva termer sedan dollarns trendmässiga försvagning började under 2002. Baksidan av detta är att en del andra valutor har stärkts. Exempelvis har euron under samma period förstärkts med drygt 20 procent i effektiva termer (se diagram 52).

Under de senaste månaderna har den svaga amerikanska husmarknaden fortsatt att oroa investerare. Samtidigt har den stigande tillväxten i euroområdet bidragit till att stärka förväntningar om krympande räntedifferenser mellan USA och euroområdet. Detta har bidragit till en viss försvagning av dollarn gentemot euron (se diagram 53).

Växelkursen i en ekonomi bestäms på längre sikt av ett antal fundamentala bestämningsfaktorer. En faktor är ekonomins nettoställning mot omvärlden. Den amerikanska ekonomin har under en längre tid uppvisat stora bytesbalansunderskott som påverkat den amerikanska nettoställningen negativt. På längre sikt är denna utveckling ohållbar.

Dollarn har under de senaste åren fått visst stöd av offentliga placerare framför allt i Asien och oljeproducerande länder. Under prognosperioden förväntas omvärldens intresse för dollartillgångar bestå och en euro bedöms kosta 1,35 dollar i slutet av 2009.

MÄTTLIG FÖRSTÄRKNING AV KRONAN FRAMÖVER

Den starka utvecklingen för den svenska kronan under 2006 följdes av ett något svagare första kvartal 2007. Under april stärktes kronan tillfälligt i samband med indikationer från Riksbanken om en högre framtida styrränta. Kronans utveckling under maj och början av juni har varit svag och kronan har i effektiva termer försvagats med ca 2 procent sedan årsskiftet.²

Trots den senaste tidens kronförsvagning bedöms kronan i början av juni vara något stark i förhållande till sin jämviktskurs³. Samtidigt förväntas kronans jämviktskurs förstärkas framöver bl.a. till följd av en förbättrad nettoställning mot omvärlden. Sammantaget bedöms detta innebära att en mindre kronappreciering är trolig under prognosperioden. I effektiva termer förväntas kronan vara drygt 1 procent starkare i slutet av 2009 i förhållande till sin ställning i början av juni 2007. Detta innebär att växelkursindexet KIX uppgår till 109,5 i slutet av

² Växelkurser kännetecknas av stora kortsiktiga variationer. Kronkursens utveckling analyseras därför utifrån månadsdata eller motsvarande glidande medeltal för att i möjligaste mån eliminera den kortsiktiga variationen.

³ För en beskrivning av hur denna jämviktsväxelkurs bestäms, se Nilsson, K., "Do Fundamentals Explain the Behavior of the Real Effective Exchange Rate?", Working Paper 78, Konjunkturinstitutet, 2002.

2009. En dollar kostar då 6,74 kronor och en euro 9,10 kronor (se diagram 55).

Aktiemarknaden

SNABB ÅTERHÄMTNING PÅ VÄRLDENS BÖRSER

Under våren har värdet av de stora internationella börserna och den svenska börsen fortsatt att öka (se diagram 56). Nedgången som drabbade världens börser i början av mars 2007 har följts av en snabb återhämtning.

I början av juni hade det amerikanska S&P 500-indexet stigit med ca 5 procent sedan början av 2007. Värdeökningen sedan den nuvarande kursuppgången tog sin början 2003 är ca 70 procent. Utvecklingen på den svenska aktiemarknaden har följt ett liknande mönster. OMX-index nådde rekordnivåer i början av juni i år och har sedan årsskiftet stigit med ca 8 procent. Värdeökningen sedan början av 2003 uppgår till ca 170 procent.

Höga förväntade vinster gör att P/E-talen, som mäter dagens aktiepriser i förhållande till nästa års förväntade vinster, har varit relativt stabila trots de senaste årens starka kursutveckling. Såväl den amerikanska som den svenska börsen uppvisar P/E-tal som ligger nära sina historiska medelvärden och avsevärt under de nivåer som uppmättes under kursuppgången 2000. (se diagram 57). P/E-talen indikerar således inte någon övervärdering av börserna.

Tabell 5 Räntor och växelkurser vid slutet av respektive år

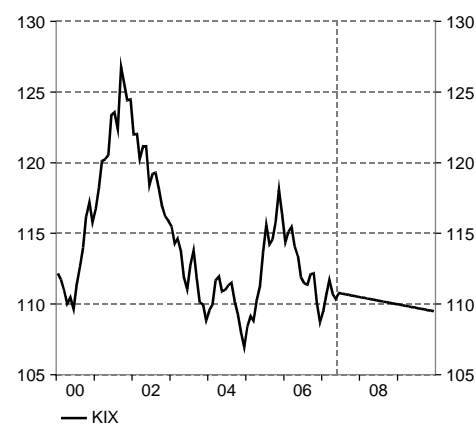
	2006	2007	2008	2009
Styrräntor				
Sverige	3,00	3,75	4,50	4,75
Euroområdet	3,50	4,25	4,50	4,50
USA	5,25	5,25	4,75	4,50
Obligationsräntor¹				
Sverige	3,6	4,4	4,5	4,7
Tyskland	3,8	4,5	4,6	4,7
USA	4,6	5,0	5,0	5,1
Valutakurser				
Kronor/Euro	9,04	9,21	9,15	9,10
Kronor/Dollar	6,84	6,83	6,78	6,74
Dollar/Euro	1,32	1,35	1,35	1,35
TCW-index	123,2	124,9	124,4	123,9
KIX-index	108,7	110,5	110,0	109,5

¹Tioårig statsobligationsränta.

Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet

Diagram 55 Kronans effektiva växelkurs - KIX

Index 1992-11-18=100, månadsvärden

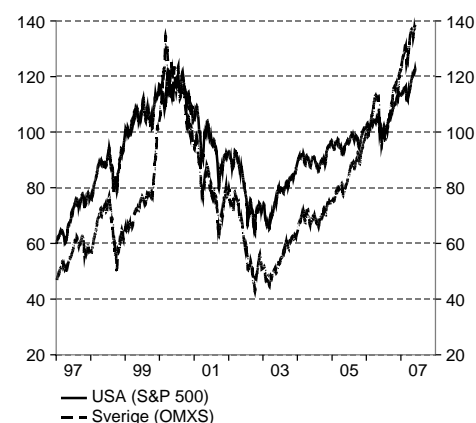

Anm. Den nya beräkningsformeln för KIX beskrivs i fördjupningen "Vidareutveckling av Konjunkturinstitutets kronindex KIX". Ett högre index motsvarar en svagare krona.

Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Diagram 56 Börsutveckling i USA och Sverige

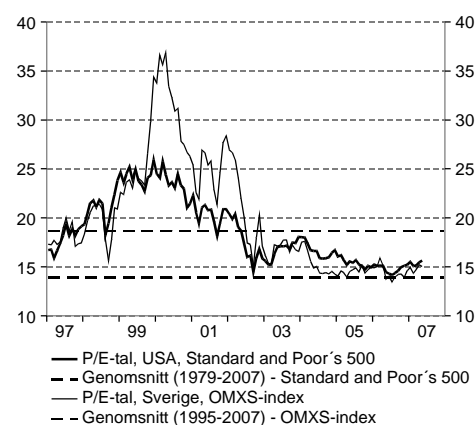
Index 2005-12-30=100, 5-dagars centrerat glidande medelvärde

Källa: Reuters EcoWin.

Diagram 57 P/E-tal

Månadsvärden

Anm. P/E-tal: aktiepris i förhållande till förväntade vinster 12 månader framåt.

Källor: Prudential Equity Group, LCC, JCF.

FÖRDJUPNING

Vidareutveckling av Konjunkturinstitutets kronindex KIX

Konjunkturinstitutet har sedan 2004 beräknat den svenska kronans värde med det effektiva kronindexet KIX. KIX baseras på valutor från ett stort antal länder och vikterna i indexet uppdateras årligen. Den årliga uppdateringen gör att vikterna speglar valutornas betydelse för svensk utrikeshandel. Därför ger KIX en mer rättvis bild av de aktuella förutsättningarna för svensk utrikeshandel än ett växelkursindex med fasta vikter, som t.ex. TCW.

Konjunkturinstitutet vidareutvecklar kontinuerligt sina analysverktyg. Från och med 2007 har KIX förändrats i ett antal avseenden. De viktigaste förändringarna är att ytterligare tre länder, Brasilien, Indien och Ryssland, har lagts till de tidigare 29 länderna⁴ och att indexformen har ändrats. Sedan juni 2007 publicerar Riksbanken dagliga utfall av KIX på sin hemsida. I samband med att KIX började beräknas på dagsbasis infördes mindre förändringar av teknisk natur i indexberäkningen. Den exakta formeln för hur KIX beräknas och de tidsvarierande vikterna till KIX finns på Konjunkturinstitutets hemsida www.konj.se/kix. Konstruktionen av KIX har även dokumenterats ingående i ett Working Paper⁵.

BERÄKNING AV KIX

Värdet på den svenska kronan mätt med KIX bestäms av bilaterala växelkurser och av hur dessa vägs samman. Nya KIX beräknas som ett s.k. kedjeindex.⁶ Indexformen liknar den som används vid beräkning av t.ex. KPI.

Vikterna i KIX baseras som tidigare på framför allt handelsstatistik över bearbetade varor och råvaror. De två varugrupper-

⁴ Ursprungliga KIX omfattade 28 OECD-länder och Kina.

⁵ Se Erlandsson, M. och A. Markowski, "The effective exchange rate index KIX – theory and practice", Working Paper 95, Konjunkturinstitutet, november 2006.

⁶ Indexformeln kan generellt skrivas som

$$KIX_t = \prod_{l=1}^N \left(\frac{e_{l,t}}{e_{l,\tau}} \right)^{W_{l,\tau}} * KIX_\tau,$$

där $e_{l,t}$ avser den bilaterala växelkursen mellan den svenska kronan och valutan i land l i tidpunkten t , $W_{l,\tau}$ betecknar land l 's tidsvarierande vikt, N är antalet länder och τ representerar sista vardagen föregående år. Basvärdet för växelkurserna förnyas därmed varje år, till skillnad från ursprungliga KIX som hade en konstant bas för växelkurserna. Vikterna kan beräknas enbart på årsbasis medan indexet räknas fram på dagsbasis. Indexformeln blir då en slags kombination av kedjeindex och Laspeyeres index modifierad med hänsyn till senast tillgängliga viktdata (se www.konj.se/kix). Olika indexformer diskuteras i Alsterlind, J. "Effektiva växelkurser – i teori och praktik", *Penning- och valutapolitik*, nr 1, Riksbanken, 2006.

na behandlas dock på olika sätt då bearbetade varor är betydligt mer heterogena än råvaror. För ett land /beaktar vikten för handel med bearbetade varor såväl landets andel av svensk import som landets betydelse som konkurrent på Sveriges exportmarknader (inklusive marknaden i land λ). Vikten för råvaruhandel avspeglar land λ 's betydelse på den totala råvarumarknaden. Landet λ 's totala vikt i KIX är en sammanvägning av landets vikt för bearbetade varor och råvaror.

KRONANS VÄRDE ENLIGT NYA KIX

Den indexform som valts för nya KIX innebär att indexet beskriver hur växelkursen påverkar de aktuella förutsättningarna för svensk utrikeshandel. Eftersom nya KIX vid beräkningen utgår från en ny bas varje år är indexformen däremot i princip mindre lämpad för att beskriva kronans värde idag jämfört med en viss tidpunkt t.ex. i början av 1990-talet. Detta till skillnad från t.ex. TCW som visar kronans värde idag jämfört med värdet i november 1992 och enligt den handelsstruktur som rådde då.⁷

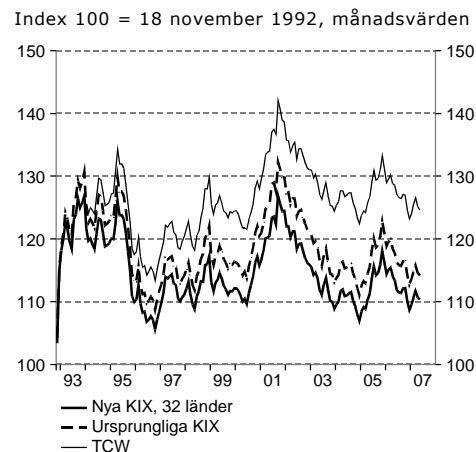
KIX och TCW tecknar något olika bilder av kronans utveckling de senaste tio åren (se diagram 58). Den trendmässiga försvagningen av kronan sedan 1996 som impliceras av TCW finns inte i KIX. Detta beror i huvudsak på att KIX beaktar utvecklingen av fler länders valutor än TCW och endast i mindre utsträckning på metodförändringar. Nya KIX indikerar en starkare krona i nominella termer än såväl TCW som ursprungliga KIX. Detta beror framför allt på att valutorna i ett par av de tillkommande länderna försvagades kraftigt i början av 1990-talet. Deprecieringen sammanföll med att dessa länder hade hyperinflation. Skillnaden mellan indexen är därför betydligt mindre i reala termer (se diagram 59).

Konjunkturinstitutet har beräknat vikter till KIX för samtliga år under perioden 1991–2004 (se tabell 6). Vikterna kommer att uppdateras kontinuerligt framöver, så snart handelsdata blir tillgängliga.

KONJUNKTURINSTITUTETS SAMMANVÄGNING AV INTERNATIONELLA VARIABLER

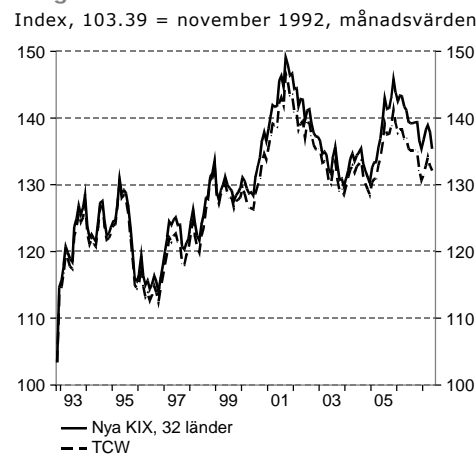
Konjunkturinstitutet producerar ett antal sammanvägda internationella variabler, t.ex. ett flertal index för internationella priser och växelkurser. Dessa index använder sig av såväl import- som konkurrentvikter. Ett annat exempel är beräkningen av svensk

Diagram 58 Nominell effektiv växelkurs

Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Diagram 59 Real effektiv växelkurs

Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

⁷ I praktiken används dock alla indexdefinitioner för olika slags jämförelser över tiden, utan hänsyn till de begränsningar som varje definition innebär. Grunden till detta är insikten att ett indexvärde oftast påverkas i enbart begränsad utsträckning av variationer i vikter och basvärden för växelkurser.

exportmarknadstillväxt där importtillväxten i mottagarländerna viktas ihop med svenska exportvikter. Konkurrent-, import- och exportvikter kommer i fortsättningen att beräknas inom ramen för beräkningen av vikter till KIX.

Tabell 6 Vikter till KIX

Procent

	TCW 1989-91	KIX 1991	KIX 2004
Europa	81,6	77,7	76,4
Euroområdet	56,1	53,2	50,3
Tyskland	22,3	19,2	17,2
Frankrike	7,2	6,8	6,6
Nederländerna	4,2	5,2	5,5
Italien	6,1	5,7	4,8
Finland	6,7	5,7	4,9
Belgien-Luxemburg	3,6	4,3	5,0
Spanien	2,5	2,3	2,8
Irland	0,8	0,9	1,2
Österrike	1,7	1,5	1,3
Portugal	0,9	1,2	0,6
Grekland	0,3	0,4	0,4
Storbritannien	11,6	9,3	7,7
Danmark	5,6	6,0	4,7
Norge	5,6	5,7	4,9
Schweiz	2,7	2,2	1,4
Polen	-	0,6	2,2
Tjeckien	-	0,0	0,9
Ungern	-	0,2	1,0
Slovakien	-	0,0	0,3
Turkiet	-	0,4	0,9
Island	-	0,1	0,1
Ryssland	-	0,0	1,9
Nord- och Sydamerika	12,8	13,9	13,4
USA	11,6	10,8	9,8
Kanada	1,2	1,7	1,8
Mexiko	-	0,7	0,9
Brasilien	-	0,7	0,9
Oceanien	0,4	1,1	1,1
Australien	0,3	0,9	0,9
Nya Zeeland	0,1	0,2	0,2
Asien	5,2	7,2	9,1
Japan	5,2	5,2	3,4
Kina	-	0,6	3,5
Sydkorea	-	1,0	1,3
Indien	-	0,4	0,9

Anm. Vikterna i tabellen är avrundade till en decimal och summerar därför inte alltid till 100.

Källa: Konjunkturinstitutet

BNP och efterfrågan i Sverige

BNP-tillväxten blir fortsatt hög 2007 till 2009. Jämfört med 2006 växlar dock tillväxten ner främst beroende på att exporten inte utvecklas lika starkt som tidigare. Däremot ökar konsumtionen och investeringarna starkare, framför allt i år. BNP-tillväxten ändrar därmed karaktär jämfört med de senaste fyra åren och blir i år i högre grad inhemskt genererad.

BNP-tillväxten dämpades ordentligt första kvartalet i år (se diagram 61). Det var framför allt svag export men även en relativt svag hushållskonsumtion som låg bakom utvecklingen. Den svagare efterfrågan gav upphov till en lageruppbyggnad inom både industrin och handeln. I nuläget bedöms denna svaga BNP-utveckling vara temporär. Den internationella efterfrågeutvecklingen ser fortsatt stabil ut, framför allt på den för Sverige viktiga europamarknaden. Vidare pekar Barometerindikatorn på en hög tillväxt för andra kvartalet 2007 (se diagram 62), framför allt till följd av en starkt stigande optimism hos hushållen i april och maj. Därtill har företagen justerat upp sina investeringsplaner kraftigt för 2007 i investeringsenkäten i maj, jämfört med i februari, vilket tyder på en stark optimism. Sammantaget betyder detta att BNP bedöms öka starkt redan andra kvartalet i år (se diagram 61).

Tabell 7 Försörjningsbalans

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2006	2006	2007	2008	2009
BNP	2 832	4,2	3,6	3,7	3,0
BNP, kalenderkorrigerad		4,5	3,7	3,5	3,0
Real BNI per capita		4,0	3,3	3,2	2,5
Hushållens konsumtionsutgifter	1 338	2,8	3,3	3,9	3,5
Offentliga konsumtionsutgifter	759	1,8	1,6	1,3	0,6
Fasta bruttoinvesteringar	507	7,9	10,6	5,5	2,9
Lagerinvesteringar ¹	0	0,0	0,1	0,0	0,0
Export	1 451	8,7	5,9	6,5	5,8
Import	1 225	7,9	8,0	6,5	5,3
Total inhemsk efterfrågan	2 605	3,5	4,4	3,4	2,6
Nettoexport ¹	227	1,0	-0,4	0,5	0,6
Bytesbalans ²	197	6,9	6,5	6,7	7,1

¹ Bidrag till BNP-tillväxten.

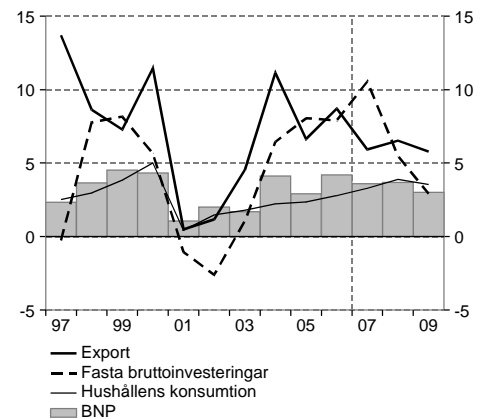
² I procent av BNP, löpande priser.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Förutsättningarna för en hög tillväxt är goda också för andra halvan av 2007 och de därpå följande två åren. Den internationella efterfrågan fortsätter att utvecklas starkt. Den svenska exporten begränsas dock något av att det inom delar av exportindustrin råder kapacitetsbrist. Hushållen gynnas av en stark systerställningsökning och av stora skattesänkningar, vilket gör att hushållens disponibla inkomster ökar mycket starkt, särskilt i år. Höga skatteintäkter i kommunerna möjliggör en fortsatt relativt

Diagram 60 BNP och efterfrågan

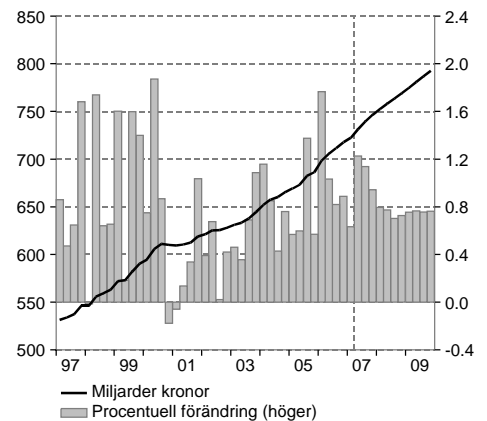
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 61 BNP till marknadspris

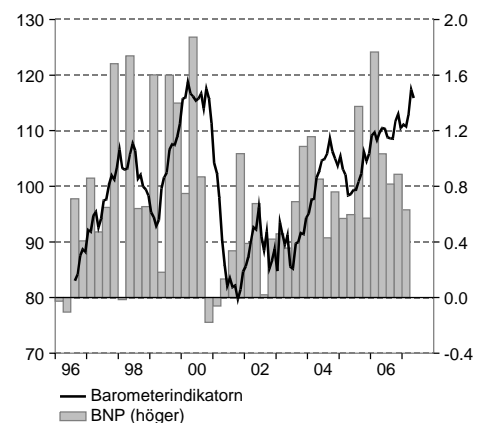
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 62 Barometerindikatorn och BNP-tillväxten

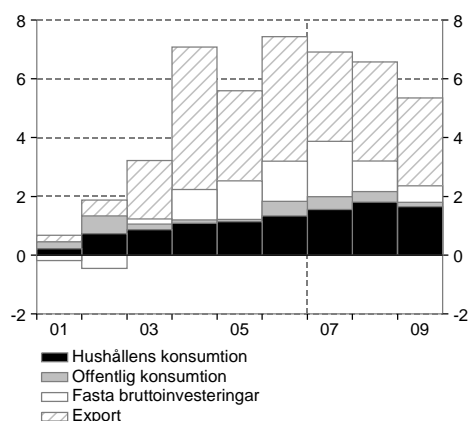
Index, månadsvärden respektive säsongrensad procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 63 Efterfrågan

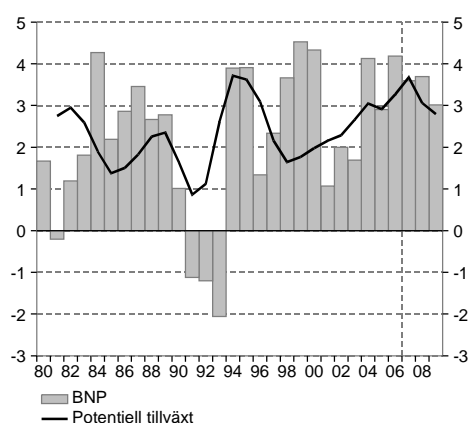
Bidrag till BNP-tillväxten, procentenheter

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 64 BNP till marknadspris

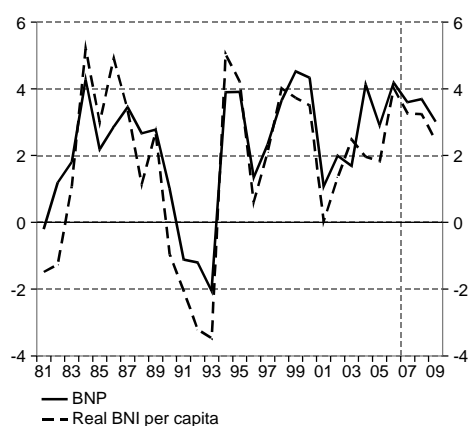
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 65 BNP och real BNI per capita

Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

hög offentlig konsumtionstillväxt. Ett högt kapacitetsutnyttjande och vinstläge i företagen fortsätter att driva på investeringarna. Den inhemska efterfrågan växer därmed mycket starkt i år, för att successivt mattas av 2008 och 2009. Hushållens konsumtion ökar starkt från andra kvartalet i år och framåt. Trots en hög och stigande konsumtionstillväxt bedöms hushållen även fortsatt- ningsvis hålla ett högt sparande, vilket är i linje med utvecklingen de senaste åren.

Avmattningen i den inhemska efterfrågetillväxten 2008 och 2009 beror främst på avtagande investeringstillväxt. Inbroms- ningen är till största delen en konsekvens av att investeringsni- vån då är så pass hög att kapacitetsutnyttjandet successivt sjun- ker, om än från mycket höga nivåer. Därmed minskar en del av dagens kapacitetsproblem som beror på en för liten produk- tionsutrustning. Däremot blir resursläget på arbetsmarknaden successivt alltmer ansträngt. Riksbanken höjer därför räntan i ganska snabb takt framöver. Därtill avtar finanspolitikens stimu- lerande inverkan på efterfrågan. Sammantaget bidrar detta ytter- ligare till att dämpa den inhemska efterfrågan 2008 och 2009 (se diagram 63).

Exporttillväxten växlar ner i år och är därefter relativt stabil. Bidraget från nettoexporten till BNP-tillväxten blir därmed nega- tivt 2007, då den starka inhemska efterfrågeutvecklingen driver på importen. 2008 och 2009, då tillväxten i inhemska efterfrågan växlar ner, ger åter nettoexporten positiva bidrag till BNP- tillväxten. BNP ökar med 3,6 procent i år, med 3,7 procent 2008 och med 3,0 procent 2009, vilket är något snabbare än vad po- tentiell BNP växer med (se diagram 64 och tabell 7).

Bytesbalansen fortsätter att visa stora överskott. Trots en stark tillväxt har både hushåll, företag och den offentliga sektorn sparandeöverskott 2007–2009.

Real BNI per capita är ett bättre mått på levnadsstandardens utveckling än BNP. Under prognosåren ökar real BNI per capita långsammare än BNP, främst till följd av att befolkningen ökar. (se diagram 65)

RISKSCENARIO – TVETYDIGA SIGNALER

Prognoser omges av ett antal osäkerhetsfaktorer. Den beskrivna utvecklingen bedöms i nuläget som den mest sannolika men det finns ett antal risker för en annorlunda utveckling. Det svaga första kvartalet i år tolkas i den redovisade prognosen huvudsak- ligen som en temporär försvagning. Men det kan inte uteslutas att den svaga exportutvecklingen är en indikation på att en kraf- tigare internationell konjunkturavmattning är förestående (se kapitlet ”Internationell konjunkturutveckling”). Om företagen inte har uppmärksammat detta (enligt t.ex. Konjunkturbarome- tern är läget mycket starkt) finns en risk att de nu överinvesterar samt drar på sig en för stor personalstyrka för att sedan bli tvungna att ta till kraftiga rationaliseringar. Detta skulle kunna leda till att tillväxten dämpas rejält framöver.

Det svaga första kvartalet kan också ha varit ett tecken på att produktionen i högre grad begränsas av kapacitetsbrist, även om lageruppbbyggnaden första kvartalet snarare talar för vikande efterfrågan. Om kapacitetsproblemen blir större än vad som antagits i denna prognos blir antagligen tillväxten lägre, åtminstone i år. Nästa år borde dock årets kraftiga investeringsökning råda bot på de värsta kapacitetsbegränsningarna.

Det generellt sett höga sparandet i ekonomin utgör å andra sidan en uppåttrisk för BNP-tillväxten. Exempelvis kan hushållen mycket väl komma att dra ner kraftigare på sparandet än vad som antagits genom att öka konsumtionen i snabbare takt. I vilken grad detta leder till högre BNP-tillväxt, och i vilken grad det leder till högre import och stigande priser, beror på hur ansträngt resursutnyttjandet då blir.

Hushållens konsumtionsutgifter

HÖGA INKOMSTER TILL HUSHÅLLEN

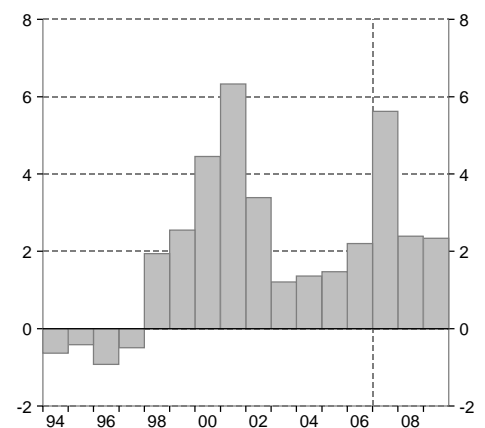
Hushållens reala disponibla inkomster stiger med 5,6 procent 2007, vilket är den största ökningen sedan 2001 (se tabell 8 och diagram 66). Den stora inkomstökningen förklaras främst av den snabbt stigande lönesumman. Därtill sjunker hushållens direkta skatter nominellt i år. Både budgetpropositionen och vårpropositionen innehåller skattesänkningar för hushållen i form av bl. a. jobbvadraget och slopandet av förmögenhetsskatten, som sänker de direkta skatterna. Skattesänkningarna motverkas något av den höjda a-kasseavgiften.

2008 ökar hushållens reala disponibla inkomster betydligt långsammare än 2007, eller med 2,4 procent. Lönesumman utvecklas fortsatt starkt till följd av både starka timlöneökningar och utvecklingen av arbetade timmar i ekonomin. Inkomstökningarna motverkas dock av att skatter och avgifter åter ökar, vilket dämpar disponibelinkomstens utveckling. Sänkningen av inkomstskatten och slopandet av förmögenhetsskatten infördes redan den 1 januari 2007, vilket medför att dessa inte håller tillbaka skatternas utveckling 2008. Inte heller omläggningen av fastighetsskatten från den 1 januari 2008 bedöms ha någon effekt på hushållens disponibla inkomster. Till följd av omläggningen ökar hushållens driftsöverskott i egna hem, men inkomstökningen motverkas av att reavinstskatten höjs med motsvarande belopp (se fördjupningsrutan ”Effekter av regeringens åtgärder” för en beskrivning av förslaget utformning).

Hushållens reala disponibla inkomster fortsätter att öka 2009, med 2,3 procent, bl. a. till följd av fortsatt höga timlöneökningar i ekonomin. Utbetalningen av ålderspensioner ökar kraftigare 2009, vilket bidrar till att överföringarna från den offentliga sektorn ökar i snabbare takt än de har gjort sedan 2003.

Diagram 66 Hushållens disponibla inkomster

Årlig procentuell förändring, fasta priser

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 8 Hushållens inkomster

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring

	2006	2006	2007	2008	2009
Lönesumma	1 137	5,4	7,2	6,7	6,3
Timlön enligt NR ¹		3,4	4,5	5,3	5,3
Arbetade timmar ¹		2,0	2,6	1,3	0,9
Övriga faktorinkomster	258	4,9	4,5	3,2	2,5
Överföringar från offentlig sektor	498	1,9	0,5	2,8	3,8
Överföringar från privat sektor	57	-3,0	2,8	2,8	2,8
Skatter och avgifter	-571	5,7	-0,2	7,4	6,3
Disponibel inkomst	1 379	3,5	7,2	4,3	4,6
Konsumentpris ²		1,3	1,5	1,9	2,2
Real disponibel inkomst		2,2	5,6	2,4	2,3

¹ Korrigerade för olika antal arbetsdagar mellan åren.² Implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

KONSUMTIONENSÖKNINGEN FORTFARANDE MÅTTLIG

De mycket goda inkomstutsikterna för både i år och under de närmaste åren framöver väntas medföra att hushållen ökar sina konsumtionsutgifter ordentligt. Men än så länge ökar konsumtionsutgifterna i förvånansvärt måttlig takt, trots att inkomsterna som väntat ökar mycket kraftigt. Enligt nationalräkenskapernas utfall för det första kvartalet i år ökade hushållens konsumtionsutgifter med 2,5 procent, jämfört med samma kvartal i fjol, medan inkomsterna ökade med hela 4,6 procent.

Det första kvartalets svaga konsumtion berodde inte på att någon enskild konsumtionspost drog ner ökningstakten. Ökningarna var måttliga för nästan alla stora konsumtionsslag, t.ex. dagligvaror, sällanköpsvaror, övriga tjänster mm. Undantaget var köp av bilar som ökade med 23 procent i fasta priser. Dessa utgör dock bara 4 procent av den totala konsumtionen.

KONSUMTIONEN TAR FART UNDER RESTEN AV ÅRET

Utsikterna för det andra kvartalet och längre framöver är ljusa för hushållen och konsumtionen väntas nu ta fart ordentligt. Den starkare konsumtionsökningen kommer att hålla i sig under hela prognosperioden. Som nämnts har hushållens inkomster börjat öka starkt, bl.a. på grund av ett allt ljusare läge på arbetsmarknaden och som en effekt av det s.k. jobbavdraget. Läget på arbetsmarknaden kommer att fortsätta att utvecklas positivt och generera större inkomster till hushållen. Samtidigt har hushållens förväntningar blivit mer optimistiska i april–maj, vilket är en förvånansvärt sen anpassning till bland annat den faktiska inkomstutvecklingen (se diagram 67). Den starkare konsumtionen börjar också synas i omsättningsstatistiken för detaljhandeln, där särskilt sällanköpsvaruhandeln tagit fart efter årets två första svaga månader. Till detta kan läggas att hushållen sedan 2005 under just det andra kvartalet får ett inkomstillskott i form av skatteåterbäring på ca 12 miljarder kronor. Även om utbetalningarna sker så sent som i juni har säsongmönstret för konsum-

Diagram 67 Hushållens förtroendeindikator (CCI)

Nettotal, månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

tionen påverkats starkt till förmån för konsumtion under det andra kvartalet jämfört med under årets övriga kvartal. Men de historiska observationerna är för få för att säsongkomponenterna ska kunna beräknas korrekt.⁸ Den väntade uppgången under det andra kvartalet i år är därför egentligen inte fullt så dramatisk som det framstår i diagram 68. En mer rättvisande bild fås genom att jämföra med samma period föregående år. Då ökar konsumtionstakten från 2,5 procent det första kvartalet till 3,0 procent det andra kvartalet. Trots den svaga inledningen på året väntas konsumtionen ändå öka med 3,3 procent 2007.

Tabell 9 Hushållens konsumtionsutgifter

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2006	2006	2007	2008	2009
Konsumtionsutgifter	1338	2,8	3,3	3,9	3,5
Varav: Sällanköpsvaror	270	8,7	7,8	5,7	4,1
Bilar	45	4,1	19,0	7,4	3,0
Dagligvaror	203	3,8	0,6	3,4	3,0
Konsumtion i utlandet	59	4,6	9,8	9,4	7,4
Tjänster exkl. bostad	382	3,5	4,1	5,4	5,8
Sparkvot ¹	122	8,3	10,4	9,2	8,2
Sparkvot, äldre definition ¹	40	2,9	5,1	3,7	2,6

¹ Sparande i miljarder kronor, löpande priser respektive sparande i procent av disponibel inkomst. PPM-medlen bokförs numera som sparande i hushållssektorn. I "Sparkvot, äldre definition" ingår varken sparande i avtalspensioner eller PPM-medlen.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

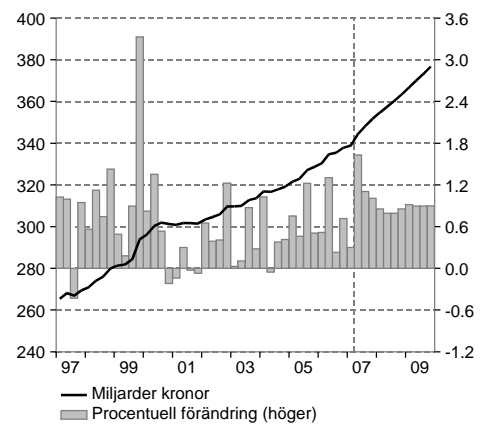
STARK EKONOMI FÖR HUSHÅLLEN 2007–2009

De ekonomiska villkoren för hushållen ser ljusa ut, inte bara i år utan även 2008 och 2009. Sysselsättningen ökar med 95 000 personer i år och med ytterligare sammanlagt ca 90 000 personer under de kommande två åren. Hushållens skulder har visserligen ökat mycket på senare tid, främst som konsekvens av ökande bolån i samband med hög omsättning och stigande priser på fastighetsmarknaden. Men samtidigt har värdet på hushållens tillgångar stigit ännu snabbare. Detta gäller både för de rent finansiella tillgångarna och för värdet av hushållens reala tillgångar (småhus och bostadsrätter). Skuldkvoten har därför fallit på senare tid (se diagram 69). SCB har nyligen publicerat data på hushållens ränteutgifter i förhållande till deras disponibla inkomster för perioden 1980–2006. De senaste tre åren har denna andel varit ca 5 procent vilket är den lägsta nivån för hela perioden. Slutsatsen ändras inte även om man tar hänsyn till att olika avdragsrättsregler har gällt under perioden (se diagram 70). Hushållens utgiftsräntor kommer att öka under prognosperioden, framför allt eftersom Riksbanken väntas höja reporäntan successivt till 4,75 procent våren 2009. Men mot bakgrund av det star-

⁸ Det är av det skälet som konsumtionsförloppet i texten ovan kommenteras med jämförelser på årsbasis, dvs. jämfört med samma period året innan. Generellt sett är det annars mer informativt att beskriva det säsongrensade förloppet med jämförelser mot föregående kvartal.

Diagram 68 Hushållens konsumtion

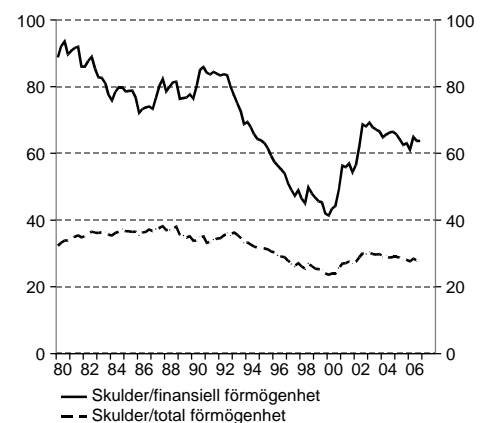
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 69 Hushållens skulder

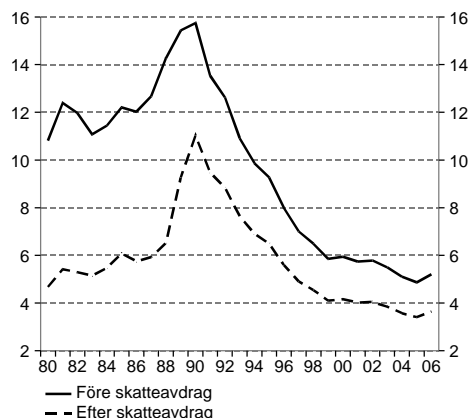
Procent

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 70 Ränteutgifter

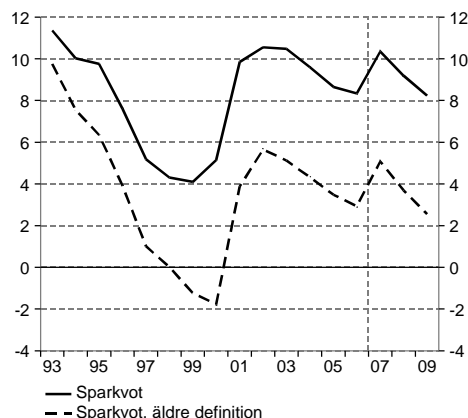
Procent av disponibel inkomst

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 71 Hushållens sparande

Procent av disponibel inkomst, löpande priser

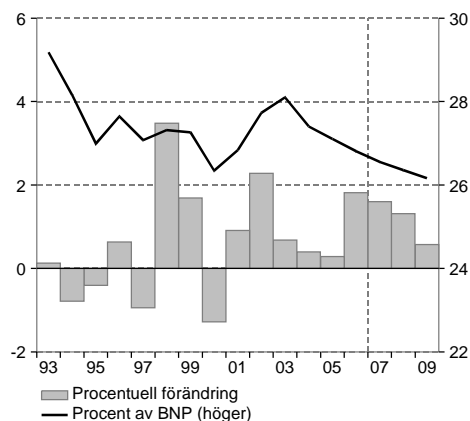

Anm. I sparkvot, äldre definition, ingår varken sparande i avtalspensioner eller PPM-medlen.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 72 Offentliga konsumtionsutgifter

Årlig procentuell förändring, fasta priser respektive procent av BNP, löpande priser

Anm. Den fallande konsumtionen 2000 förklaras av att Svenska kyrkan fr.o.m. detta år ingår i hushållssektorn istället för som tidigare i kommunsektorn.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

ka utgångsläget 2006 väntas de stigande ränteutgifterna inte innebära några generella problem för hushållen.

REJÄLA KONSUMTIONSÖKNINGAR ÄVEN 2008–2009

Den starkare konsumtionstillväxten från och med det andra kvartalet 2007 fortsätter även 2008 och 2009. Högre räntor kommer förvisso att dämpa ökningstakterna för sällanköpsvaror och bilar, dvs. för sådana köp som ofta sker på kredit. Men detta motverkas av att konsumtionen av tjänster ökar successivt snabbare båda åren (se tabell 9). Tjänstekonsumtionen får en extra stimulans av de kraftigt sänkta socialavgifterna 2008 för ett antal tjänstebanscher, som bedöms i viss grad leda till lägre priser på dessa tjänster. Sammantaget kommer hushållens konsumtionsutgifter öka med 3,9 procent 2008 och med 3,5 procent 2009.

Trots att konsumtionsutgifternas ökningstakt i genomsnitt är lika hög under åren 2007–2009 som under den förra toppen av konsumtionscykeln 1998–2000, är hushållens sparande mycket annorlunda (se diagram 71). I den tidigare perioden drog hushållen ner på sparandet radikalt och enligt den äldre definitionen av sparkvoten var denna till och med negativ i två år. Sparkvoten, både enligt den nuvarande och den äldre definitionen, är däremot i stort sett lika hög slutåret 2009 som den var 2006. Konsumtionsprognosen förutsätter således att sparbenägenheten har blivit lite större på senare tid, mot bakgrund av de relativt försiktiga konsumtionsökningarna och höga sparandet de senaste åren. Den högre sparbenägenheten kan exempelvis bero på att osäkerheten om de framtida pensionerna är större numera. Detta är ett osäkert antagande och medför att det finns en uppåtrisk för prognosen, dvs. en risk för att konsumtionen ökar i ännu snabbare takt 2007–2009.

Offentlig konsumtion

KOMMUNSEKTORN DRIVER PÅ DEN OFFENTLIGA KONSUMTIONEN

Den offentliga konsumtionen ökade med 1,8 procent under 2006, en markant större ökning än de under tre föregående åren (se diagram 72 och tabell 10). Även i år växer konsumtionen förhållandevis snabbt. Vårpropositionen innehöll ett antal utgiftshöjande förslag för staten samtidigt som kommunernas goda ekonomi medger en fortsatt ökad konsumtion inom kommunsektorn.

Tabell 10 Offentliga konsumtionsutgifter

Miljardier kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2006	2006	2007	2008	2009
Offentliga konsumtionsutgifter	759	1,8	1,6	1,3	0,6
<i>Procent av BNP, löpande priser</i>		26,8	26,6	26,4	26,2
Statlig konsumtion	207	0,8	0,7	0,7	0,1
Kommunsektorns konsumtion	553	2,2	2,0	1,5	0,7

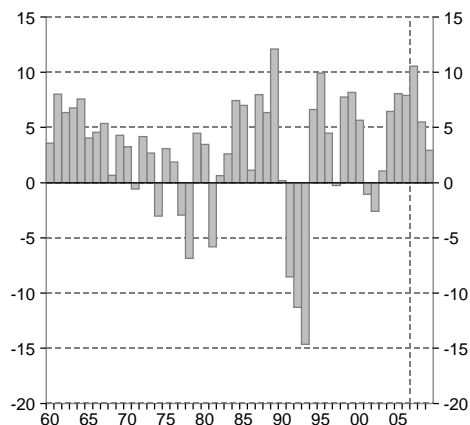
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Efter att ha minskat två år i rad ökade den statliga konsumtionen med nästan 1 procent 2006, bland annat till följd av stora inköp av försvarsmateriel mot slutet av året. Konsumtionstillväxten fortsätter under åren framöver. Statsbudgeten för 2007 innehöll ökade anslag för bl.a. fler poliser och mer resurser till forskning och utbildning. Vårpropositionen innehöll ytterligare utgiftsökningar för 2008 i form av upprättandet av en jobb- och utvecklingsgaranti för långtidsarbetslösa och ungdomar, som innebär fler arbetsmarknadsutbildningsplatser. Den statliga konsumtionstillväxten hålls dock samtidigt tillbaka av nedskärningar inom vissa myndigheter, till exempel genom avvecklingen av Integrationsverket, Djurskyddsmyndigheten och Arbetslivsinstitutet samt besparingar på bl.a. Arbetsmiljöverket och Arbetsmarknadsverket. För 2009 finns ännu inga betydande konsumtionshöjande politiska beslut, vilket medför att den här prognostiserade utvecklingstakten stagnerar.

Kommunsektorns konsumtion växte 2006 med 2,2 procent, vilket är den största ökningen sedan 1998. Framför allt ökade utgifterna för så kallade sociala naturaförmåner, dvs. den del av den kommunala konsumtionen som betalas av kommunerna men produceras av den privata sektorn, till exempel konsumtionen av receptbelagda läkemedel. Sociala naturaförmåner har ökat snabbare än den kommunala konsumtionen som helhet under en längre tid. Denna trend fortsätter under prognosperioden.

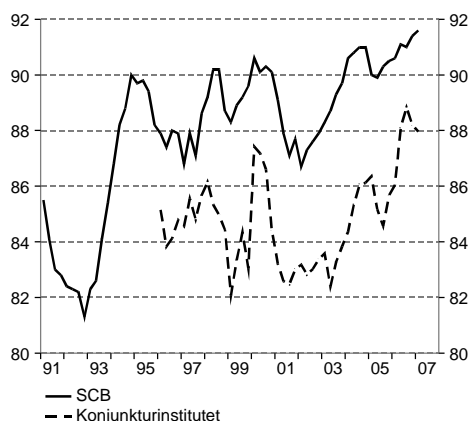
Högre sysselsättning i ekonomin och en hög tillväxt av lönesumman ger snabbt stigande skatteinkomster i kommunsektorn, vilket tillsammans med stigande statsbidrag skapar utrymme för en förhållandevis hög tillväxt i de kommunala utgifterna 2007 och 2008. Statsbudgeten för 2007 gav dessutom ett tillskott till hälso- och sjukvården för bland annat förbättrad kvalitet inom vuxenpsykiatri och äldreomsorgen. I vårpropositionens beräkning för 2009 hölls statsbidragen till kommunerna nominellt oförändrade. Detta medför att prognosen för tillväxten i den kommunala konsumtionen det året blir markant lägre än under de två föregående åren.

Diagram 73 Totala investeringar
Årlig procentuell förändring

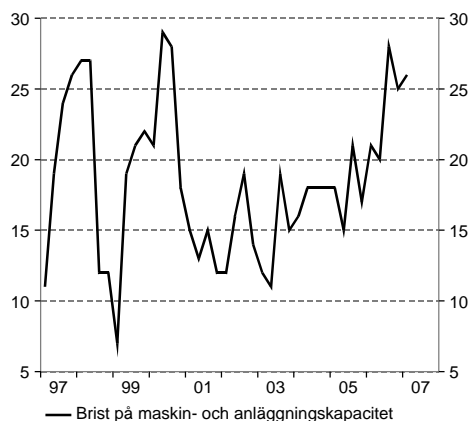
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 74 Industrins kapacitetsutnyttjande
Procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 75 Hinder för företagens produktion
Tillverkningsindustri, säsongrensade kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Fasta bruttoinvesteringar

INVESTERINGARNA ÖKAR STARKT I ÅR

Första kvartalet 2007 ökade de fasta bruttoinvesteringarna med 4,8 procent jämfört med fjärde kvartalet 2006. Det var främst en kraftig ökning av maskininvesteringarna som bidrog till utvecklingen.

Investeringarna har ökat med ca 7,5 procent i genomsnitt per år 2004–2006, vilket kan jämföras med en genomsnittlig ökning på 2,7 procent per år 1960–2006. Investeringarna fortsätter att öka mycket starkt i år med 10,6 procent för att 2008 och 2009 öka långsammare med 5,5 respektive 2,9 procent. (se diagram 73 och tabell 11).

Den starka investeringskonjunkturen i näringslivet stöds av att efterfrågetillväxten från såväl hemma- som exportmarknaden är fortsatt god. Därtill är kapacitetsutnyttjandet i nuläget mycket högt. Såväl SCB:s som Konjunkturbarometerns mått på industrins kapacitetsutnyttjande visar på höga nivåer (se diagram 74). Enligt Konjunkturbarometern anger också över en fjärdedel av företagen inom tillverkningsindustrin att främsta hindret för företagets produktion är brist på maskin- och anläggningskapacitet, vilket är en relativt hög nivå (se diagram 75). Företagens investeringsplaner för 2007 har justerats upp kraftigt och på bred front i maj jämfört med planerna i februari.⁹ Företagens möjligheter att finansiera ökande investeringar är goda. Vinsterna är höga och räntorna är fortfarande tämligen låga.

Räntorna stiger dock successivt, vilket har en viss dämpande effekt på investeringsutvecklingen 2008 och 2009. Men den främsta orsaken till att investeringstillväxten dämpas dessa år är att investeringsnivån blir så pass hög i förhållande till produktionen att kapacitetsutnyttjandet sjunker.

Bostadsinvesteringarna kommer att ha en fortsatt hög tillväxttakt 2007 för att successivt dämpas 2008 och 2009.

De offentliga investeringarna ökar relativt starkt 2007 varpå tillväxten dämpas 2008 och 2009. Utvecklingen drivs på av infrastrukturinvesteringar samt kommunernas fortsatta modernisering av t.ex. lokaler och kollektivtrafik.

Den starka investeringskonjunkturen innebär att investeringarnas andel av BNP fortsätter att stiga 2008. Investeringsandelen samvarierar tydligt med konjunkturen och är normalt som högst på toppen av en högkonjunktur. De totala investeringarna som andel av BNP blir nu klart högre än de var förra högkonjunkturen 2000. Exklusive bostäder blir investeringsandelen 2008 nästan i nivå med 2000 (se diagram 76).

⁹ Investeringsenkäten publiceras av SCB

Tabell 11 Fasta bruttoinvesteringar

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser.

	2006	2006	2007	2008	2009
Industrin	87	4,7	11,8	3,9	1,4
Övriga varubranscher ¹	66	9,2	18,1	3,5	1,5
Tjänstebanscher exkl. bostäder	184	6,2	8,8	7,5	4,7
Bostäder	90	14,3	11,6	6,4	2,5
Näringslivet	426	7,9	11,4	5,9	3,1
Offentliga myndigheter	82	7,8	6,0	3,2	2,1
Investeringar	507	7,9	10,6	5,5	2,9

¹Övriga varubranscher innehåller jord- och skogsbruk, fiske-, el-, gas-, värme-, och vattenförsörjning samt byggverksamhet (SNI 01, 02, 05, 40, 41 och 45).

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

TOPPÅR FÖR NÄRINGSLIVETS INVESTERINGAR

Investeringarna ökar på bred front inom näringslivet och bedömningen är att investeringstillväxten blir 11,4 procent 2007. Därefter dämpas investeringstillväxten 2008 och 2009 (se tabell 11). Det är främst industrins och de övriga varubranschernas investeringar som dämpas, medan tjänstebanscherns investeringar bromsar in långsammare.

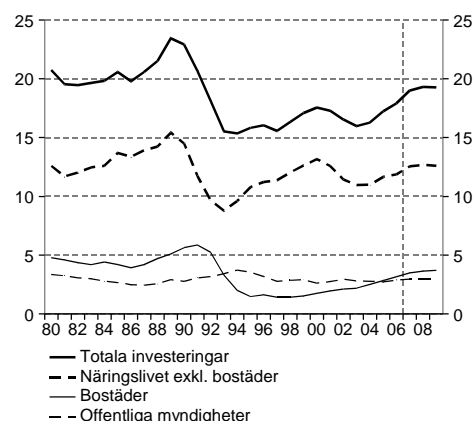
Industrikonjunkturen är fortsatt stark och kapacitetsutnyttjandet inom industrin ligger enligt SCB på en ny rekordnivå, 91,6 procent. Allt fler industriföretag kommunicerar själva i Konjunkturbarometern behovet av en ökad produktionskapacitet. Därtill redovisar industrin, i den senaste investeringsenkäten från maj, uppjusterade investeringsplaner för 2007 i jämförelse med februarienkäten. De flesta industribranscher bidrar till den höga investeringstillväxten. Men framför allt är tillväxten stark inom gruv-, trävaru-, kemisk- och maskinindustrin. En svagare utveckling kan t.ex. ses inom den grafiska industrin samt industrin för el- och optikprodukter. Industrins investeringar bedöms öka med 11,8 procent 2007. Bland annat som en följd av att tidigare investeringar leder till ett lägre kapacitetsutnyttjande dämpas investeringstillväxten 2008 och 2009 till 3,9 respektive 1,4 procent (se diagram 77).

Investeringarna inom de övriga varubranscherna fortsätter att öka kraftigt. Främst är det energisektorns investeringar som ökar mycket där stora investeringar görs inom vindkraft. Därtill sker bl.a. omfattande investeringar för att vädersäkra elnätet samt säkerhets- och effektivitetshöjande investeringar inom kärnkraften. Under 2000-talet har investeringarna gott och väl fördubblats inom energisektorn.

Närmare hälften av tjänsteföretagen redovisar ökad efterfrågan enligt Konjunkturbarometern och en stor andel av företagen bedömer att efterfrågan på företagens tjänster kommer att fortsätta öka. Lönsamheten är historiskt sett hög och enligt Konjunkturbarometern är utnyttjandet av resurserna inom de privata tjänstebanscherns förhållandevis högt. Investeringarna inom tjänstebanscherns ökar därför relativt starkt 2007 och de kom-

Diagram 76 Investeringar

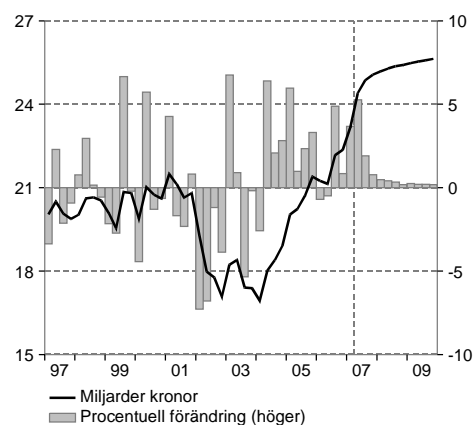
Procent av BNP, löpande priser

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 77 Industrins investeringar

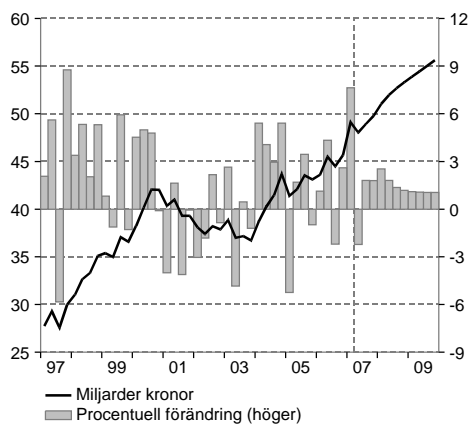
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 78 Tjänstebansernas investeringar

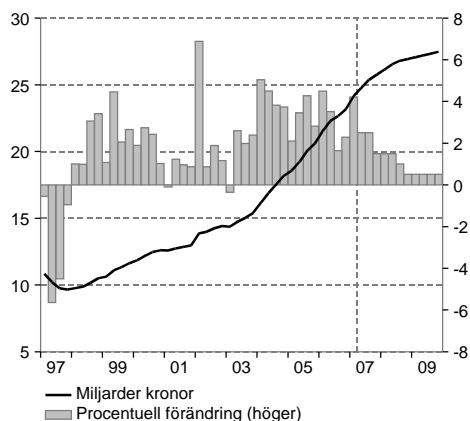
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Anm. Exklusive bostäder, fartyg och flygplan.
 Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 79 Bostadsinvesteringar

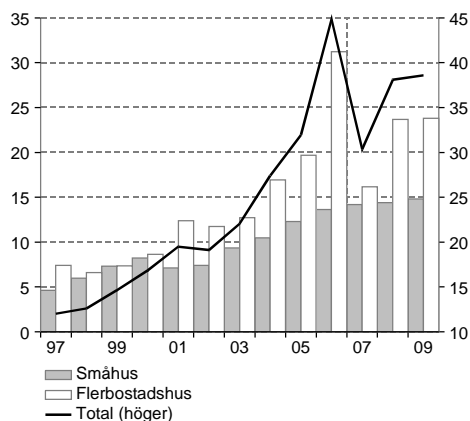
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 80 Påbörjade lägenheter

Tusental

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

mande två åren. Investeringsstillväxten drivs bl.a. av att tjänsteföretag med nära anknytning till industrin och byggebranschen, till exempel uthyrningsföretag och företagstjänster, drar fördel av den starka konjunkturen i dessa sektorer samt av att hushållens konsumtion av tjänster ökar starkt de närmaste åren. Investeringarna inom tjänstebanserna exklusive bostäder bedöms sammantaget växa med 8,8 procent 2007 och med 7,5 respektive 4,7 procent 2008 och 2009 (se diagram 78).

FORTSATT KRAFTIGA ÖKNINGAR AV BOSTADSBYGGANDET

De senaste tre åren har bostadsinvesteringarna ökat med nästan 15 procent per år. Under det första kvartalet 2007 ökade dessa med hela 4,2 procent jämfört med kvartalet innan. Än så länge syns således inga egentliga tecken på en avmattning för bostadsbyggandet (se diagram 79).

Slopandet av räntebidrag och investeringsstöd för bostadsbyggande efter utgången av 2006 medförde en exceptionell uppgång för antalet påbörjade lägenheter fjärde kvartalet 2006 genom upprättandet av s.k. Odellplattor. Normalt genererar påbörjade lägenheter bokförda bostadsinvesteringar under de närmast påföljande sex kvartalen. Formellt påbörjades 15 761 lägenheter fjärde kvartalet 2006, vilket kan jämföras med 5 763 lägenheter samma kvartal året innan (se diagram 80). Ungefär hälften av dessa påbörjanden bedöms ha tidigare lagts för att vara berättigade till subventioner, och medför dessutom att antalet påbörjade lägenheter blir lägre 2007. Byggandet på Odellplattorna kommer i praktiken att ske senare, främst 2008. Sammantaget väntas bostadsinvesteringarna öka med 11,6 procent i år och med 6,4 respektive 2,5 procent 2008 och 2009. Innebörden är således att bostadsinvesteringarna fortsätter öka rejält både i år och nästa år för att i det närmaste plana ut på en hög nivå 2009.

STORT BEHOV AV FLER BOSTÄDER DE NÄRMASTE ÅREN

Efterfrågan på bostäder väntas vara ovanligt stark i ytterligare 4–5 år, främst av demografiska skäl. Under dessa år kommer de stora ungdomskullarna födda runt 1990 ut på bostadsmarknaden för att skaffa sitt första egna boende. Samtidigt har invandringen ökat kraftigt och spär på efterfrågan på bostäder. I fjol ökade invandringen till Sverige med 47 procent och uppgick till 96 000 personer, den högsta siffran sedan SCB började mätningarna 1875. Även i år väntas invandringen till Sverige vara stor enligt Migrationsverket. Enligt Boverkets senaste bostadsmarknadsenkät angav 122 kommuner att man i dagsläget har brist på bostäder. Byggföretagens rapporter om efterfrågeläget visar att det är mycket starkt. Enligt Konjunkturbarometern för maj 2007 har orderstocken på nya bygguppdrag ökat de senaste tre månaderna för 74 procent av de bostadsbyggande företagen, medan 33 procent av dem väntar en ytterligare ökning de kommande tre månaderna.

ANPASSNINGSBAR UTBUSSIDA HITTILLS

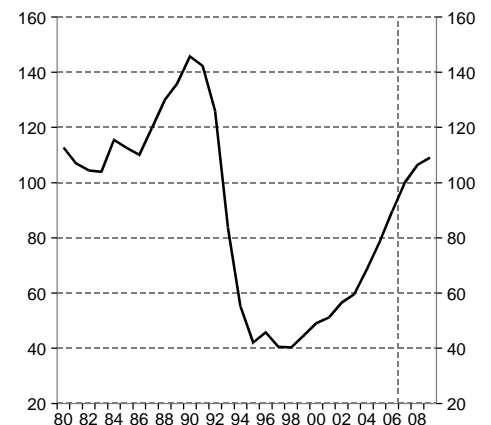
Att produktionen av bostäder kunnat öka med nästan 15 procent per år de senaste tre åren visar på en stor anpassningsförmåga hos de bostadsbyggande företagen. Redan för två år sedan började dessa företag i Konjunkturbarometern ange att bristen på arbetskraft var det främsta hindret för bostadsbyggandet. Månad för månad har de sedan dess också uppgett att antalet anställda har ökat och att man planerar att ytterligare öka antalet anställda de närmast kommande tre månaderna. Läget är detsamma idag. I Konjunkturbarometern för maj 2007 anger 61 procent av företagen att bristen på arbetskraft är det främsta hindret för byggandet. Under den föregående tremånadersperioden har 47 procent ökat antalet anställda och 76 procent avser att öka antalet anställda under de närmaste tre månaderna. De kraftiga volymökningarna i bostadsbyggandet har dock börjat påverka priserna på byggmaterial liksom byggherrekostnaderna, som på senare tid har börjat öka snabbare. De ackumulerade kapacitetsproblemen tillsammans med en mer dämpad ökning av efterfrågan väntas leda till en lugnare tillväxt för bostadsproduktionen under 2009. Bostadsbyggandet har då nått den högsta nivån på ca 15 år, men är fortfarande lägre än genomsnittet för 1980-talet (se diagram 81).

OFFENTLIGA INVESTERINGAR ÖKAR SNABBT

De offentliga investeringarna ökade kraftigt 2006 (se diagram 82). Ökningen fortsätter fram till 2009 om än i avtagande takt. De statliga investeringarna ökade med 6,4 procent i fjol. Särskilt inom Försvaret var investeringarna stora, men även Vägverket och Banverket bidrog till det starka utfallet. Försvaret har ett behov att anpassa sina lokaler till förändringar i verksamheten, bland annat till följd av de många regementsnedläggningarna. Dessa investeringar kom igång ordentligt under andra halvåret 2006. Även 2007 kommer försvarets investeringar att utvecklas starkt. Infrastrukturinvesteringarna ökar också 2007 och 2008. Sammantaget stiger de statliga investeringarna med 5,7 procent i år för att sedan öka i något långsammare takt 2008 och 2009.

Också kommunsektorns investeringar utvecklades positivt i fjol och steg med 9,2 procent, vilket är den starkaste utvecklingen sedan 1999. De goda finanserna 2006 gav kommunerna en möjlighet att genomföra tidigare uppskjutna investeringar och investeringsökningen var därför stor inom många kommuner. Kommunernas finanser är fortsatt starka i år vilket bidrar till att kommunerna kan fortsätta moderniseringsprocessen med till exempel lokalinvesteringar. I år ökar de kommunala investeringarna med 6,3 procent medan tillväxttakten dämpas 2008 och 2009.

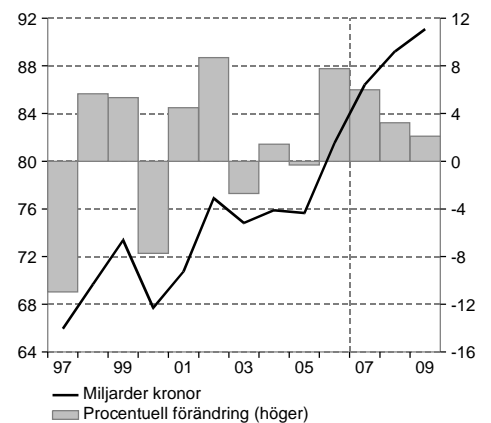
Diagram 81 Investeringar i bostäder
Miljarder kronor, fasta priser

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

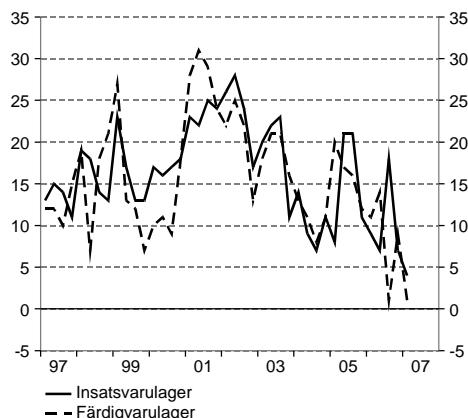
Diagram 82 Offentliga myndigheters investeringar

Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

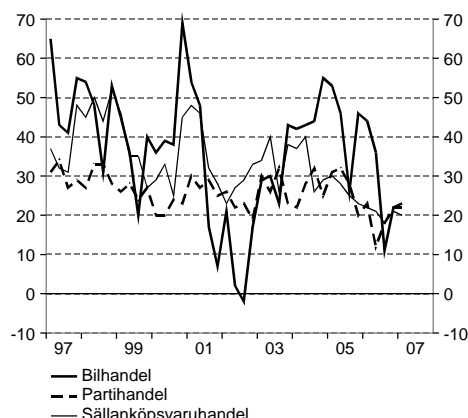
Diagram 83 Lageromdömen i industrin
Nettotal, kvartalsvärden

Anm. Högre nettotal innebär att fler företag är missnöjda med för stora lager.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 84 Lageromdöme i handeln
Nettotal, kvartalsvärden

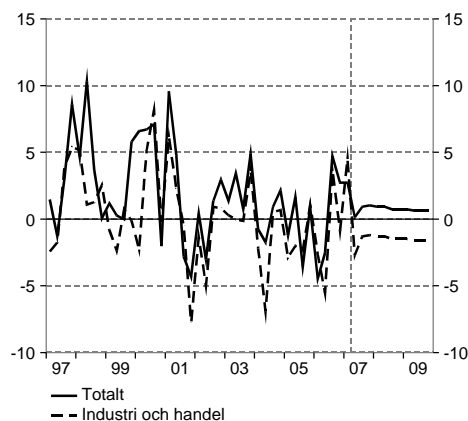

Anm. Högre nettotal innebär att fler företag är missnöjda med för stora lager.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 85 Lagerförändring

Miljarder kronor, fasta priser, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Lager

MINDRE LAGERNEDDRAGNING I INDUSTRI I ÅR

Industrins lager, som minskade mycket 2004–2006, ökade kraftigt första kvartalet i år när varuexporten dämpades. I synnerhet industrins lager av varor i arbete och färdigvaror drogs upp. Trots den kraftiga lageruppbyggnaden första kvartalet signalerar företagen i Konjunkturbarometern att de överlag är nöjda med storleken på lagren och det är nu nästan lika många som anser att lagren av varor i arbete och färdigvaror är för små som för stora (se diagram 83). Handelslagren, som under andra hälften av 2006 ökade mycket, fortsatte att öka första kvartalet i år, då efterfrågan blev svagare än väntat. Det generellt sett positiva omdömet om handelslagrens storlek i Konjunkturbarometern förändrades dock i ringa grad av lageruppbyggnaden (se diagram 84).

Tabell 12 Förändring i lager och bidrag till BNP

Miljarder kronor, fasta priser respektive procentenheter

	2006	2007	2008	2009
Insatsvaror	-4,8	-1,0	-2,4	-2,8
Varor i arbete och färdigvaror	-0,7	-0,4	-2,4	-2,6
Handelslager	0,1	0,5	-0,9	-1,2
Skogslager	5,2	4,6	8,1	8,2
Övriga lager	0,5	0,8	0,8	0,9
<i>Summa förändring i lager</i>	<i>0,3</i>	<i>4,5</i>	<i>3,2</i>	<i>2,5</i>
Lageromslag	-0,1	4,2	-1,2	-0,7
Bidrag till BNP-tillväxten	0,0	0,1	0,0	0,0

Anm. *Skogslagren* ökar vanligtvis varje år eftersom tillväxten i skogen överstiger avverkningen. *Övriga lager* är i synnerhet bränslelager i el- och gasindustri samt värdeföremål. *Lageromslaget* är årets lagerändring minus föregående års lagerändring.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

De stora lagerökningarna det första kvartalet i år leder till att företagen snabbt drar ner på sina lager det andra kvartalet. Därmed bedöms lagren vara lagom stora. Detta innebär att företagen under resten av prognosperioden generellt sett bara kan dra ner på sina lager genom fortsatt effektivare lagerhållning.¹⁰ Industrins lageruppbyggnad första kvartalet innebär dock att industrins lager i år minskar betydligt mindre än under 2004–2006 (se tabell 12).

Stormen Per i januari i år reducerade tillväxten i skogen första kvartalet. Lagren av växande skog, och därigenom skogslagren, ökar således mindre i år än i fjol.

Sammantaget ökar lagren i hela ekonomin i år med 4,5 miljarder kronor (se tabell 12 och diagram 85). Eftersom lagren endast ökade med 0,3 miljarder kronor i fjol blir lageromslaget i

¹⁰ Industrins och handelns lager sjunker trendmässigt över tiden, i förhållande till industriproduktionen respektive konsumentefterfrågan, bland annat på grund av effektivare transporter och ökad användning av datateknologi.

år betydande och bidrar med 0,1 procentenheter till BNP-tillväxten.

Nästa år väntas lagren i industrin och handeln trendmässigt att minska. Samtidigt kommer skogslagren då att nå en mera normal tillväxt. Den sammantagna effekten av lagerminskningen i industrin och handeln, å ena sidan, och den större ökningen av skogslagren, å andra sidan, innebär att lagren i hela ekonomin nästa år ökar något mindre än i år. Det negativa lageromslaget är emellertid inte tillräckligt stort för att nämnvärt påverka BNP-tillväxten. 2009 ökar lagren bara något mindre än 2008 varför lagerutvecklingens bidrag till BNP blir mycket litet (se tabell 12 och diagram 85).

Export

EN FORTSATT STARK VÄRLDSKONJUNKTUR HÅLLER TEMPOT UPPE I EXPORTINDUSTRIEN

En svag utveckling för varuexporten innebar att den totala exporten minskade med 0,6 procent första kvartalet (se diagram 86). Utvecklingen kommer troligen att revideras upp när det statistiska underlaget kompletterats, men bilden av en svag export första kvartalet kommer att stå fast. Liksom tidigare pekar dock de flesta indikatorer på gynnsamma förutsättningarna för en god exportutveckling framöver.

Global BNP fortsätter att växa kraftigt i år, även om tillväxten dämpas en del när konjunkturen går in i en mognare fas med något svagare investeringsutveckling. Inte minst fortsätter den snabba omvandlingen och höga tillväxten i länder som Kina, Indien och Ryssland. Världskonjunkturen fortsätter att utvecklas starkt såväl 2008 som 2009 (se kapitlet "Internationell konjunkturutveckling"). Marknaden för svensk export växer således starkt även i år, eller med 6,5 procent. 2008 och 2009 fortsätter den svenska exportmarknaden att utvecklas i denna ganska starka takt (se diagram 87)

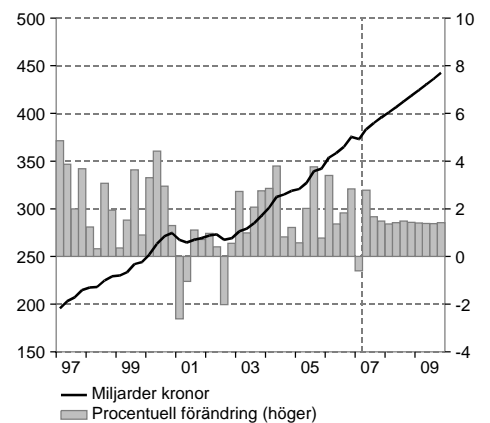
I Konjunkturbarometern rapporterar flertalet företag om en växande exportordergång och bekräftar därmed bilden av en fortsatt god marknadsutveckling (se diagram 88). Drygt åtta av tio industriföretag svarar att de är nöjda med storleken på sin exportorderstock. En liknande positiv syn framkommer även i Swedbanks inköpschefsindex.

Företagen fortsätter att förmedla en mycket ljus syn på utvecklingen den närmaste tiden även i sina kvartalsrapporteringar. I huvudsak förväntar man sig en fortsatt stark efterfrågan under den period man överblickar. Möjligen skymtar en antydning till att utvecklingen 2007 blir något svagare än under 2006. Samtidigt hänvisas också till produktionsbegränsningar som en hämmande faktor för leveransmöjligheterna.

En mer negativ indikator som visar på en svagare efterfrågeutveckling är SCB:s statistik över exportordergången. Denna

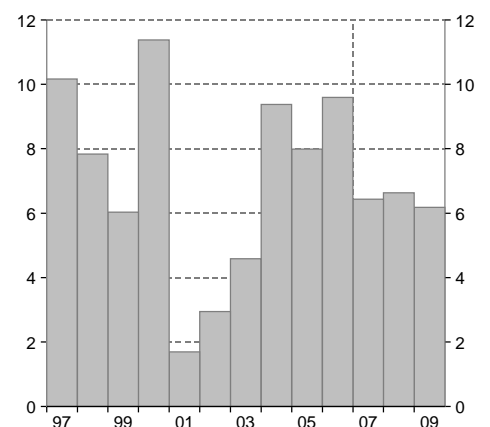
Diagram 86 Export

Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 87 Världsmarknadstillväxt
Årlig procentuell förändring

Källor: OECD och Konjunkturinstitutet.

Diagram 88 Exportorderingång, industri

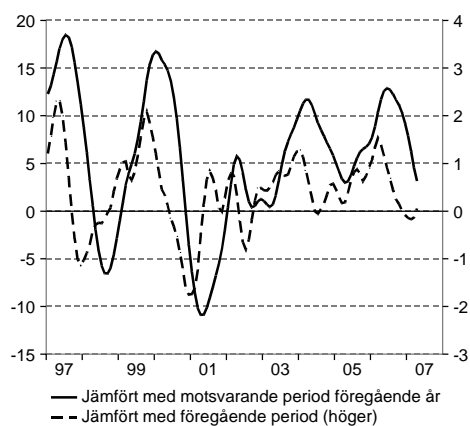
Nettotal, säsongrensade månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 89 Exportorderingång, industri

Årlig procentuell förändring respektive procentuell förändring, månadsvärden, trend

Källa: SCB.

Diagram 90 Nominell växelkurs, exportvägd

Kvartalsvärden

Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

statistik visar på en successiv försvagning av efterfrågeutvecklingen fr.o.m. våren 2006 och att ordertillväxten från utlandet t.o.m. avstannat de senaste månaderna (se diagram 89). Tills vidare görs dock bedömningen att efterfrågeutvecklingen inte har försvagats så mycket som SCB:s statistik indikerar. I stället tas främst stöd av att flertalet av indikatorer fortsätter att ge uttryck för en klart starkare marknadsbild. Men det kan inte uteslutas att SCB:s orderstatistik är en signal för att en snabbare avmattning faktiskt är på gång.

Bedömningen är därmed att den synnerligen svaga utvecklingen första kvartalet i år i huvudsak berodde på tillfälliga faktorer och att grundförutsättningarna för en god exportutveckling under prognosperioden är fortsatt gynnsamma. Bedömningen är samtidigt att resursläget inom industrin blivit något mer ansträngt och i viss ökad utsträckning hämmar exportutvecklingen. Den höga investeringstakten inom industrin kommer dock successivt att mildra denna typ av begränsningar. Kronan fortsätter att stärkas framöver (se diagram 90) men bedöms endast marginellt bromsa exportutvecklingen. Sammantaget bedöms därmed exporten växa relativt starkt under hela prognosperioden (se tabell 13).

Tabell 13 Export

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2006	2006	2007	2008	2009
Export av varor	1084	8,0	4,6	5,8	5,2
Varav: Bearbetade varor	886	8,3	4,4	6,3	5,6
Råvaror	195	6,7	5,4	3,6	3,3
Export av tjänster	368	10,7	9,9	8,6	7,4
Export	1 451	8,7	5,9	6,5	5,8

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

FORTSATT GOD EXPORTTILLVÄXT FÖR BEARBETADE VAROR EFTER TILLFÄLLIGT SVAG UTVECKLING

Exporten av bearbetade varor ökade starkt i fjol med över 8 procent. Exportökningen var bred, vilket innebar en stark exportutveckling för den samlade verkstadsindustrin, men särskilt stor för maskin-, elektro- och teleproduktindustrin.

Första kvartalet i år vände utvecklingen när exporten av bearbetade varor minskade kraftigt med hela 2 procent. I synnerhet var det exporten av läkemedel och andra transportmedel (ej vägfordon) som bidrog till den svaga utvecklingen. Tillsammans utgör denna export knappt 10 procent av total export av bearbetade varor, men bidrog ändå till att dra ner utvecklingen första kvartalet med nära 1,5 procentenheter. Samtidigt minskade exporten av papper och papp, teleprodukter och instrument. Annan export av bearbetade varor utvecklades också svagt första kvartalet.

Som tidigare beskrivits bedöms emellertid de grundläggande förutsättningarna för exporten av bearbetade varor vara goda.

Den svaga utvecklingen första kvartalet bedöms i stor utsträckning ha varit tillfällig, vilket gör att exporten åter tar fart framöver (se diagram 91 och tabell 13).

Den internationella investeringkonjunkturen fortsätter att vara förhållandevis stark, vilket medför att den goda orderutvecklingen i investeringsvaruproducerande branscher som elektro-, maskin- och metallvaruindustrin fortsätter.

Den mobila teletrafiken växer kraftigt, vilket gör att den snabba utbyggnaden av den globala nätkapaciteten fortsätter. Parallellt går produktutvecklingen oerhört snabbt. Nya och mer avancerade tjänster erbjuds marknaden kontinuerligt, vilket kräver ytterligare modifieringar av näten. Inte minst i Asien växer efterfrågan på olika typer av teletjänster mycket snabbt.

I fjol ökade exporten från motorfordonindustrin påtagligt, särskilt under andra halvåret. I synnerhet lastbilstillverkarnas orderböcker stärktes rejält när efterfrågan på transporttjänster ökade kraftigt i Europa, men även på grund av skärpta utsläppsbestämmelser. Fraktmarknaden utvecklas starkt även de kommande åren, vilket bör innebära en fortsatt god utveckling för efterfrågan på tunga lastbilar.

Även personbilsmarknaden har stärkts en del och bedöms få en något starkare utveckling jämfört med de senaste åren. Marknaden är dock fortfarande överretablerad och lönsamheten inom branschen varierande. Betydande rationaliseringar liksom ägarbyten lär bli följden även de kommande åren i kampen om kunderna. Ett antal nya och uppgraderade modeller som tagits emot väl av marknaden gör dock att såväl SAAB som Volvo väntas få en god utveckling den kommande perioden.

Den starka tillväxten i Kina och den fortsatt goda investeringskonjunkturen gör att världens stålkonsumtion fortsätter att öka starkt. Förra året passade köparna på att bygga upp sina lager av stål. Den svenska exporten kunde dock inte öka, bland annat på grund av produktionsstörningar. I år och kommande år ökar stålexporten när efterfrågan på stål fortsätter att växa. Exportökningarna blir dock inte större än 1–1,5 procent per år.

Marknadsläget för papper och papp är fortsatt ansträngt till följd av den hårda konkurrensen på världsmarknaden och första kvartalet minskade pappersexporten påtagligt. Även för helåret bedöms exporten av papper och papp bli lägre än i fjol. Marknaden kommer att vara fortsatt pressad också kommande år, vilket innebär att exporten av papper och papp inte ökar i någon större omfattning 2008–2009.

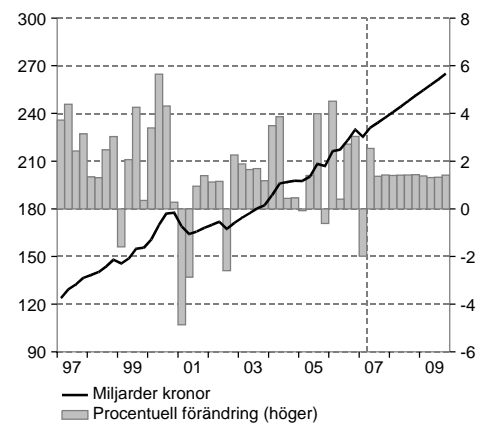
RÅVARUEXPORTEM UTVECKLAS I LUGNARE TACKT

Råvaruexporten ökade med 6,7 procent i fjol (se diagram 92 och tabell 13). Uppgången berodde främst på en stark ökning av exporten av petroleumprodukter, livsmedel och trävaror (se diagram 93).

Omvärldsefterfrågan ökar förhållandevis mycket också 2007. Bland annat kommer den investeringsinriktade tillväxten i Kina

Diagram 91 Export av bearbetade varor

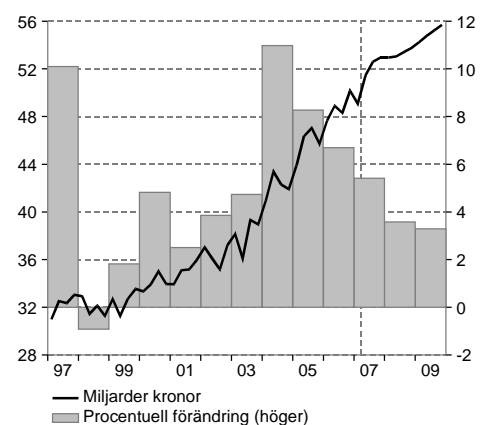
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 92 Export av råvaror

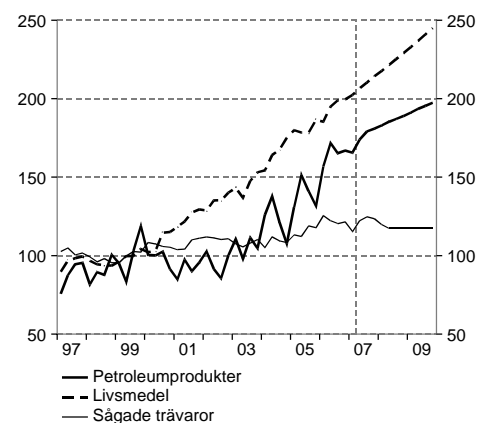
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden respektive årsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

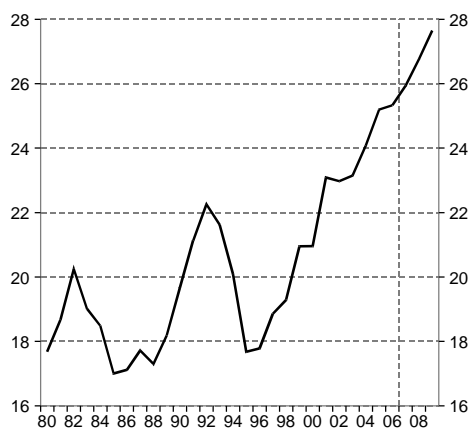
Diagram 93 Export av de tre största råvarugrupperna

Index 1999=100, fasta priser, säsongrensade kvartalsvärden

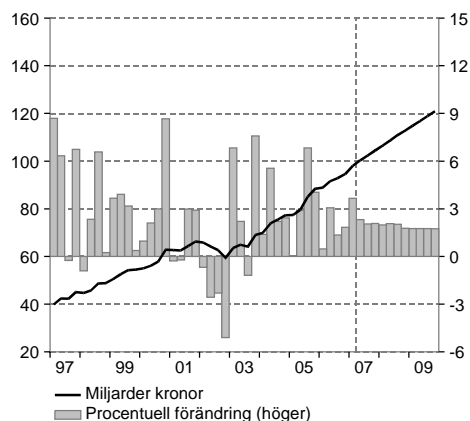
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 94 Tjänsteexportens andel av total export
Procent

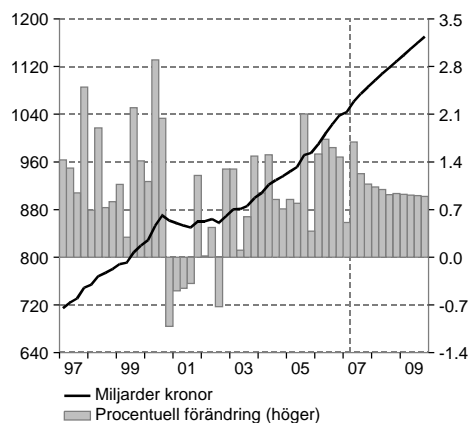
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 95 Export av tjänster
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 96 Efterfrågan
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Anm. Inhemsk konsumtion och investering samt export.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

att vara fortsatt stark, även om den dämpas. I år ökar den svenska råvaruexporten dock långsammare än i fjol. Detta beror på att exporten av petroleum växer mindre starkt än i fjol, då den ökade mycket på grund av att ny kapacitet tillkom och att de petroleumproducerande företagen kunde dra ner på sina lager. Den höga internationella efterfrågan gynnar dock även fortsättningsvis petroleumexporten. Exporten av sågade trävaror - som drar fördel av en mycket stark efterfrågan på trävaror i Europa - kommer att utvecklas mindre starkt i år på grund av kapacitetsbrist. Brist på kapacitet hämmar också exporten av järnmalm, metaller och pappersmassa. De fortsatt goda förutsättningarna för svenska livsmedel på den europeiska marknaden borgar för en stark ökning av livsmedelsexporten även i år.

Den globala tillväxten är hög också 2008 och 2009. Detta bidrar till att den svenska råvaruexporten fortsätter att öka, trots att kronan förstärks något. Brist på kapacitet hämmar dock även framöver delar av den svenska råvaruindustrin. Ökningen blir mest betydande för petroleum-, livsmedels- och fiskexporten. Exporten av sågade trävaror minskar dock även 2008 till följd av tilltagande brist på timmer och att en större andel av produktionen levereras till den svenska marknaden. Järnmalmsexporten utvecklas också mindre starkt nästa år till följd av att hemmamarknaden prioriteras. Sammanfattningsvis ökar den svenska råvaruexporten i god takt 2008 och 2009, om än inte lika mycket som åren innan.

FORTSATT SNABB TILLVÄXT FÖR TJÄNSTEEXPORTEN VARS ANDEL AV DEN TOTALA EXPORTEN ÖKAR

Exporten av tjänster har utvecklats starkt det senaste decenniet. Mellan 1980 och 1996 fluktuerade tjänsteexportens andel av den totala exporten runt 19 procent. Efter 1996 har dock exporten av tjänster vuxit betydligt snabbare än vad exporten av varor gjort och utgör nu drygt 25 procent av exporten (se diagram 94). Utvecklingen beror framför allt på en snabb tillväxt för exporten av olika typer av företagstjänster.

I fjol ökade tjänsteexporten med 10,7 procent. Den starka tillväxten var främst ett utslag av en mycket kraftig tillväxt för den utländska konsumtionen i Sverige, men även exporten av olika företagstjänster fortsatte att växa starkt.

Exporten av tjänster fortsätter att öka kraftigt också i år med nära 10 procent. Den utländska konsumtionen fortsätter att växa snabbt, bl.a. till följd av en stark norsk krona som stimulerar den i sammanhanget viktiga gränshandeln. Exporten av olika typer av tjänster som kan kopplas till telekomsektorns fortsatta expansion fortsätter också att växa snabbt, men även övriga företagstjänster bedöms få en relativt stark exportutveckling. Världshandeln fortsätter att öka starkt, vilket gör att även exporten av frakttjänster växer kraftigt.

2008 och 2009 fortsätter tjänsteexporten att växa i god takt till följd av den gynnsamma tillväxten på världsmarknaden (se

diagram 95 och tabell 13). Liksom tidigare bedöms det vara den telekomriktade tjänsteexporten som växer starkast. Samtidigt bedöms den utländska konsumtionstillväxten i Sverige ha kulminerat och växer därför i en något långsammare takt än under de senaste åren.

Import

STARKARE IMPORTUTVECKLING NÄR ÄVEN INHEMSK EFTERFRÅGAN TAR FART

Efter en mycket stark utveckling förra året bromsade importutvecklingen upp första kvartalet 2007. Den svaga utvecklingen var ett utslag av dels en svag exportutveckling och dels en viss rekyll efter den starka fjolårsutvecklingen. Efterfrågetillväxten är dock fortsatt stark (se diagram 96), vilket gör att importen åter växer snabbare framöver.

2007 kommer den inhemska efterfrågeutvecklingen att bidra till importökningen i högre grad än den gjorde under 2006 (se diagram 97). Industrins maskininvesteringar ökar kraftigt samtidigt som hushållens konsumtion växer starkt. Tillväxten för varuexporten dämpas visserligen men fortsätter ändå att spå på importbehovet. Importen tar därmed ny fart under resten av året, vilket gör att tillväxten blir lika stor som under förra året (se diagram 98).

2008 utvecklas den inhemska efterfrågan långsammare, främst beroende på en mer dämpad investeringsutveckling, men även på grund av en svagare tillväxt för den mer importberoende delen av hushållskonsumtionen, vilket bromsar upp importtillväxten. 2009 fortsätter den inhemska efterfrågeutvecklingen att försvagas. Samtidigt växer även exporten långsammare. Följden blir att importtillväxten faller tillbaka ytterligare. Mätt som andel av efterfrågan utvecklas dock importen i linje med den trendmässiga utvecklingen (se diagram 99).

Tabell 14 Import

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

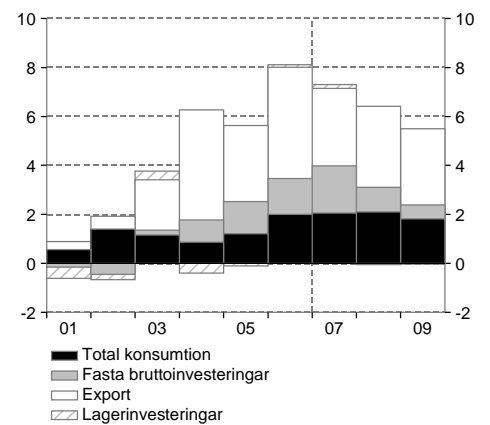
	2006	2006	2007	2008	2009
Import av varor	928	7,7	7,4	5,7	4,6
Varav: Bearbetade varor	683	9,8	8,8	6,5	5,3
Råvaror	250	1,2	4,1	3,4	2,7
Import av tjänster	296	8,5	10,0	8,9	7,5
Import	1 225	7,9	8,0	6,5	5,3

Anm. Total varuimport redovisas fob medan import av enskilda varor redovisas cif.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 97 Bidrag till efterfrågetillväxten

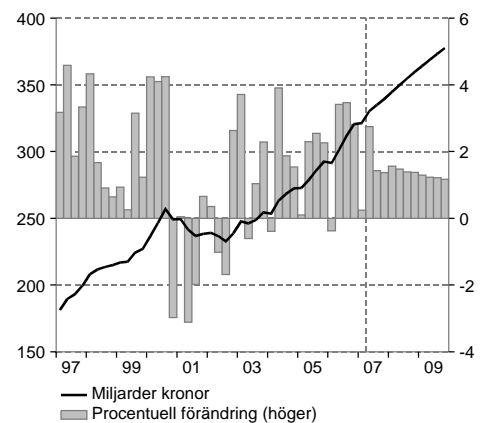
Förändring i procent av BNP, säsongrensade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 98 Import

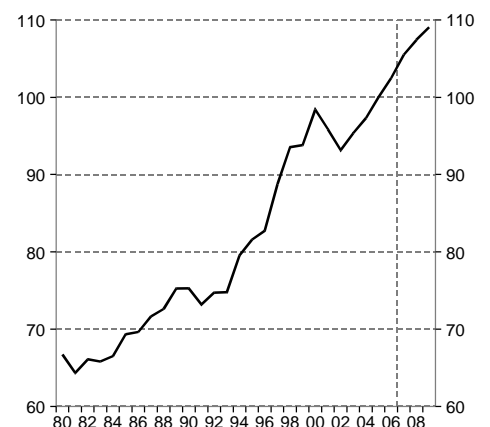
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 99 Importandel

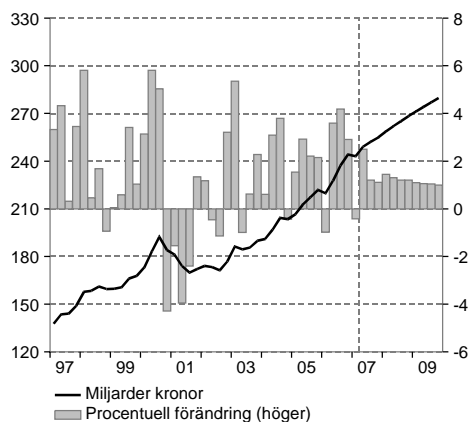
Procent av efterfrågan, index 2005=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 100 Import av varor

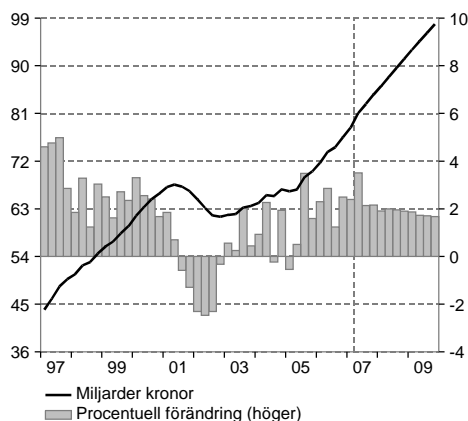
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 101 Import av tjänster

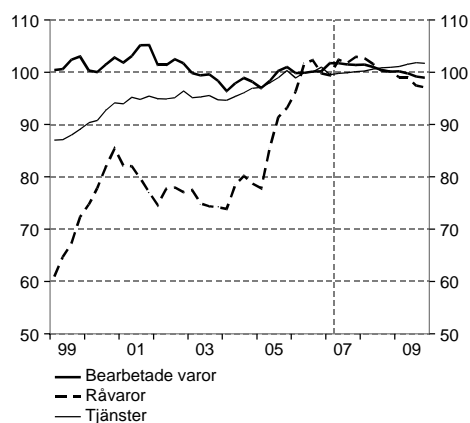
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 102 Exportpris

Index 2006=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

IMPORTEN AV VAROR ÖKAR STARKT ÄNNU ETT TAG

Importen av varor utvecklades svagt första kvartalet 2007, men väntas växa starkt under resten av året (se diagram 100). Exportutvecklingen bromsar visserligen in en del men blir fortsatt snabb, vilket fortsätter att öka på importbehovet av insatsvaror till exportindustrin. Hushållen förnyar sin bilpark i en snabbare takt och samtidigt tar industrins maskininvesteringar ytterligare fart. Raffinaderierna ökar sin import av råolja i år efter tre år av lagerminskningar, samtidigt som importen av petroleum återgår till en mera normal tillväxt efter neddragningen 2006. Importen av livsmedel, som knappt ökade första kvartalet, antas dock växa ungefär enligt trend kommande kvartal. Samtidigt utvecklas importen av jordbruksprodukter, som steg mycket kraftigt i fjol till följd av dåliga svenska skördar, mindre starkt.

2008 och 2009 kommer varuimporten att växa långsammare än i år. Anledningen är att inhemsk efterfrågeutveckling bromsar in och utvecklas i en svagare takt (se diagram 100 och tabell 14).

FORTSATT SNABB TILLVÄXT FÖR IMPORTEN AV TJÄNSTER

Tjänsteimporten ökade med 8,5 procent 2006. Ökningen berodde i första hand på en kraftig ökning av importen av olika företagstjänster, som växte med nästan 12 procent. Även importen av olika frakttjänster steg kraftigt.

Den starka konjunkturutvecklingen innebär att tjänsteimporten fortsätter att öka snabbt. 2007 accelererar tillväxten ytterligare när efterfrågan på olika företagstjänster driver på importutvecklingen, samtidigt som svenskars konsumtion i utlandet bedöms skjuta fart till följd av den starka inkomstutvecklingen. Den fortsatta starka konjunkturutvecklingen innebär att tjänsteimporten ökar snabbt även 2008 och 2009 (se diagram 101). Tillväxttakten bromsar dock upp något jämfört med i år beroende på en något mindre stark efterfrågetillväxt på olika företags-tjänster.

Export- och importpriser samt bytesbalans

PRISFALL PÅ SÅVÄL EXPORT SOM IMPORT

Under 2006 fortsatte råvarupriserna att stiga kraftigt, vilket innebär att export- och importpriserna ökade med hela 2,7 respektive 3,5 procent. Under senare delen av fjolåret bröts denna trend. Priset på råolja föll, vilket sänkte priserna även på petroleumprodukter. Samtidigt stärktes kronan kraftigt, vilket generellt höll tillbaka prisutvecklingen.

Tabell 15 Export- och importpriser

Årlig procentuell förändring

	2006	2007	2008	2009
Exportpris totalt	2,7	1,1	-0,4	-0,9
Bearbetade varor	0,9	1,6	-0,8	-1,2
Råvaror	14,9	1,7	-0,5	-3,0
Tjänster	1,3	-0,2	0,8	0,9
Importpris totalt	3,5	-0,1	-0,3	-0,8
Bearbetade varor	0,3	-0,2	-0,5	-1,0
Råvaror	16,3	-1,1	-1,9	-3,5
Tjänster	1,2	0,7	1,3	1,3

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Den generella bilden för prognosperioden är att världsmarknadspriserna för råvaror sjunker tillbaka något när de höga priserna har bidragit till att stimulera utbudet. Priserna på råolja och petroleumprodukter liksom på metaller och vissa skogsprodukter bedöms sjunka. Dessutom stärks kronan, vilket bidrar till att såväl export- som importpriset totalt sett sjunker ytterligare något fr.o.m. andra halvåret i år. Trots prissänkningarna kommer dock prisnivåerna för råvaror i ett historiskt perspektiv att vara fortsatt höga.

I år kommer dock kraftiga prishöjningar på stål och på läkemedel att leda till att exportpriserna stiger jämfört med i fjol (se diagram 102, diagram 103 och tabell 15).

BYTESFÖRHÅLLET STÄRKS

Bytesförhållandet, dvs. kvoten mellan export- och importpriser, har sjunkit med i genomsnitt 0,9 procent per år mellan 1995 och 2006. Kraftigt fallande priser på teleprodukter och, under senare delen av perioden, påtagligt stigande oljepriser är de viktigaste förklaringarna.

2007 bryts denna negativa trend och bytesförhållandet stärks med 1,3 procent. Förbättringen beror framför allt på en för Sverige fördelaktig råvaruprisutveckling när råoljepriset mätt i svenska kronor sjunker tillbaka, men även på prisutvecklingen för bearbetade varor. 2008 och 2009 sjunker export- och importpriserna ungefär lika mycket (se diagram 104, diagram 105 och tabell 16).

Tabell 16 Bytesförhållandet

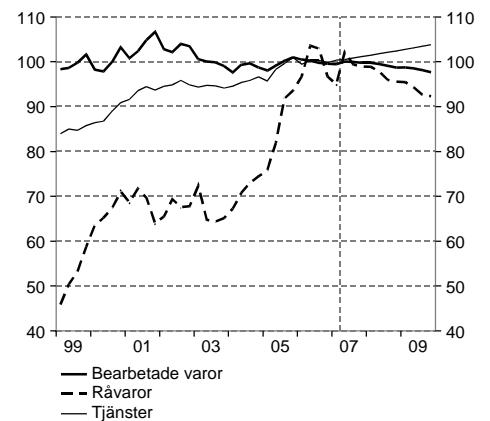
Årlig procentuell förändring

	2006	2007	2008	2009
Bearbetade varor	0,5	1,8	-0,3	-0,2
Råvaror	-1,2	2,8	1,4	0,5
Tjänster	0,1	-0,9	-0,4	-0,4
Totalt	-0,8	1,3	0,0	0,0

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 103 Importpris

Index 2006=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 104 Bytesförhållande

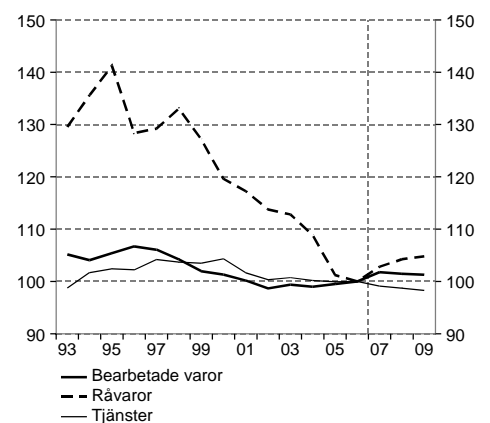
Index 2006=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 105 Bytesförhållande

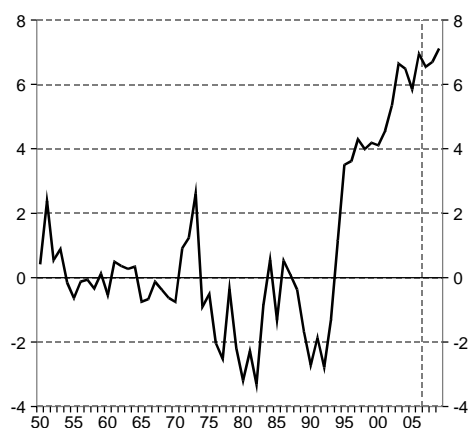
Index 2006=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 106 Bytesbalans

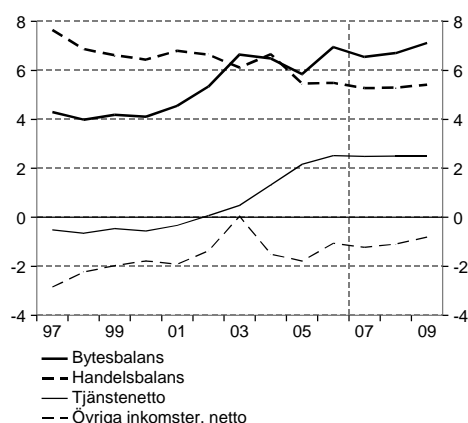
Procent av BNP, löpande priser

Källor: Riksbanken 1950–1992, SCB 1993–2005 och Konjunkturinstitutet.

Diagram 107 Bytesbalansens komponenter

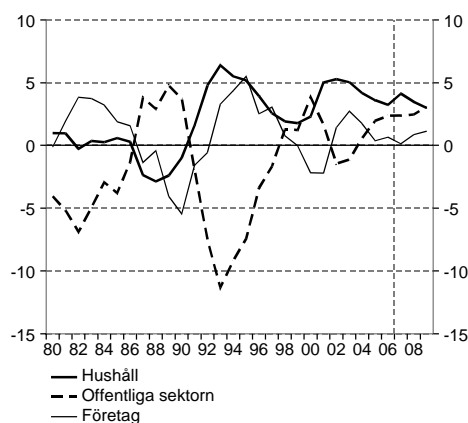
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 108 Finansiellt sparande

Procent av BNP, löpande priser

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

DET FINANSIELLA SPARANDET STIGER YTTRELLIGARE

2006 uppgick bytesbalansen till 6,9 procent av BNP, vilket var en ökning jämfört med 2005 med 1,1 procentenheter (se diagram 106 och tabell 17). Den främsta orsaken till denna uppgång var en fortsatt ökning i tjänstebalansen och en gynnsammare kapitalavkastning (se diagram 107 och tabell 17). Bytesbalansen i förhållande till BNP fortsätter att ligga på en hög nivå såväl 2007 som 2008 och 2009.

Bytesbalansen med tillägg för de s.k. kapitaltransfereringarna motsvarar det finansiella sparandet i ekonomin. Normalt brukar kapitaltransfereringarna uppgå till relativt små belopp, men 2006 var de kraftigt negativa. Det finansiella sparandet utvecklades därmed mindre starkt än bytesbalansen.

Tabell 17 Bytesbalans och finansiellt sparande

Miljarder kronor, löpande priser

	2006	2007	2008	2009
Handelsbalans	155	159	169	183
Tjänstebalans	71	75	80	84
Löner, netto	-2	-2	-2	-2
Kapitalavkastning, netto	5	-6	1	8
Transfereringar m.m., netto	-33	-29	-34	-33
Bytesbalans	197	197	214	240
Procent av BNP	6,9	6,5	6,7	7,1
Kapitaltransfereringar	-20	3	3	2
Finansiellt sparande	177	200	217	242
Procent av BNP	6,3	6,6	6,8	7,2
Offentligt sparande	67	72	79	103
Procent av BNP	2,4	2,4	2,5	3,0
Hushåll	92	125	109	98
Procent av BNP	3,2	4,2	3,4	2,9
Företag	19	3	29	41
Procent av BNP	0,7	0,1	0,9	1,2

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

2007 ökar det finansiella sparandet som andel av BNP till 6,6 procent främst till följd av ett ökat sparande i hushållssektorn. Den kraftiga investeringsökningen i industrin medför emellertid att det finansiella sparandet i företagssektorn minskar i år.

2008 och 2009 fortsätter det finansiella sparandet som andel av BNP att öka. Det finansiella sparandet i den offentliga sektorn bedöms stiga, liksom företagens. Däremot bedöms hushållens sparande minska en del (se diagram 108 och tabell 17).

Produktion och arbetsmarknad

Sysselsättningen fortsätter att öka snabbt. Den ekonomiska politiken stimulerar utbudet av arbetskraft, vilket minskar överhettningens riskerna. Resursutnyttjandet blir ändå något ansträngt 2008 och 2009.

Produktionen av varor och tjänster växer starkt både 2007 och 2008 men något svagare 2009. Under 2007 dämpas den tidigare starka produktivitetstillväxten, främst av konjunkturella skäl. Arbetade timmar växer därför mycket starkt 2007 (se diagram 109).

Sysselsättningen ökade 2006 med 1,9 procent, vilket är den snabbaste ökningen på fem år (se diagram 110). År 2007 ökar sysselsättningen ännu något snabbare varefter utvecklingen dämpas. Totalt ökar sysselsättningen med ca 184 000 personer från 2006 till och med 2009. Sysselsättningsuppgången omfattar både näringslivet och den offentliga sektorn. Inom bygg- och tjänstebranscherna är sysselsättningsökningen särskilt påtaglig.

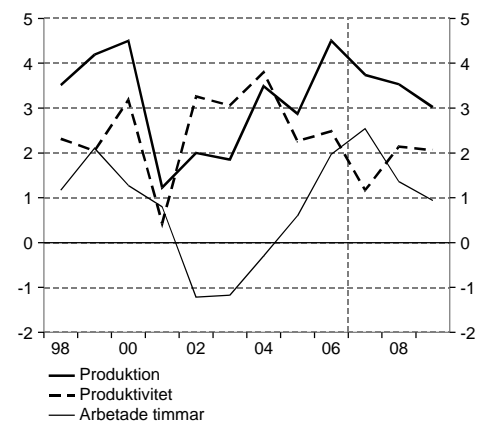
Det senaste året har också arbetskraften ökat mycket snabbt. Denna ökning förklaras främst av demografiska faktorer och den allt starkare arbetsmarknadskonjunkturen. Regeringens arbetsmarknadspolitik bedöms stimulera arbetskraftsutbudet framöver. Arbetskraften bedöms av dessa skäl öka förhållandevis snabbt 2007 varefter tillväxten mattas, bl.a. till följd av en svagare tillväxt av den arbetsföra befolkningen.

Ökningen av arbetskraften dämpar uppgången i resursutnyttjandet, vilket minskar risken för överhettning. På kort sikt medför den snabba arbetskraftsökningen att arbetslösheten inte faller tillbaka lika snabbt som den annars skulle ha gjort. Arbetslösheten minskar dock påtagligt 2008 genom en ökning av antalet personer i arbetsmarknadspolitiska utbildningsåtgärder. Eftersom denna åtgärd riktar sig till långtidsarbetslösa minskar den även jämviktsarbetslösheten och den potentiella arbetskraften. Den öppna arbetslösheten sjunker till 3,6 procent 2009 medan jämviktsarbetslösheten bedöms vara 4,1 procent detta år.

I slutet av 2006 fanns det fortfarande vissa lediga resurser på arbetsmarknaden. Den fortsatt starka sysselsättningsuppgången medför att resursutnyttjandet stiger successivt under prognosperioden. Arbetsmarknadsgapet sluts det tredje kvartalet 2007. I slutet av 2009 blir resursutnyttjandet på arbetsmarknaden ansträngt.

Diagram 109 Produktion, produktivitet och arbetade timmar

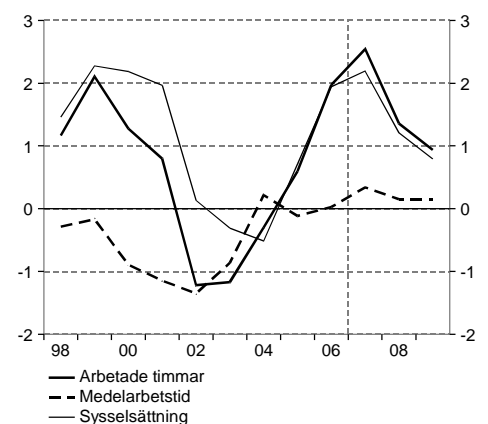
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 110 Arbetade timmar, medelarbetstid och sysselsättning

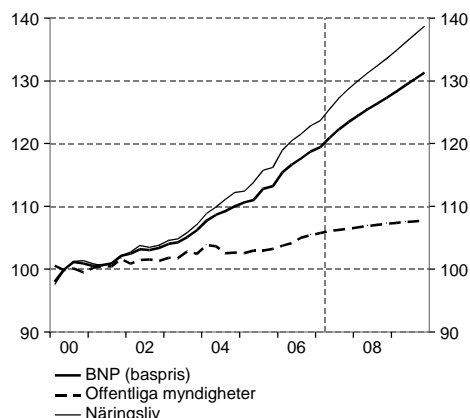
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 111 Produktion

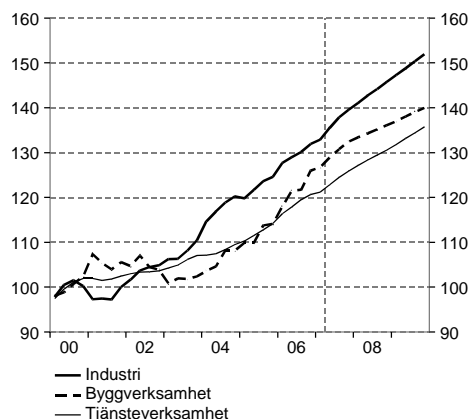
Index 2000=100, fasta priser, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 112 Produktion i näringslivet

Index 2000=100, fasta priser, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 113 Konfidensindikator för industrin

Nettotal, säsongrensade månadsvärden

Anm. Orderstocksomdöme minus omdöme om färdigvarulager plus förväntad produktion. Medelvärde 1995-2006=0.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Produktion, produktivitet och arbetade timmar

FORTSATT STARK PRODUKTIONSÖKNING

Produktionen i näringslivet ökade 2006 med 5,6 procent (se diagram 111 och tabell 18). Trots att produktionen utvecklades svagt under inledningen av 2007, vilket främst förklaras av en tillfällig svacka i exporten, fortsätter ekonomin att växa starkt i år. Konjunktoren blir successivt allt mer mogen och går från att ha varit exportdriven till att i allt högre utsträckning drivas av den inhemska efterfrågan. Den mer konsumtionsdrivna tillväxten framöver verkar positivt för produktionen inom tjänstebanscher. Tillväxttakten i ekonomin avtar framöver, vilket är en sammantagen effekt av en avtagande omvärldsefterfrågan, tilltagande kapacitetsbegränsningar inom vissa delar av ekonomin, en stramare arbetsmarknad och därmed ett högre ränteläge.

Tabell 18 Produktion

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2006	2006	2007	2008	2009
	Kalenderkorrigerat				
Varubranscher	755	5,3	4,8	4,5	3,7
Varav: Industri	518	5,9	5,2	5,1	4,3
Byggerksamhet	124	8,8	6,5	3,9	2,8
Tjänstebanscher	1 170	5,7	4,2	4,3	3,8
Varav: Handel	273	6,0	6,1	5,5	4,5
Företagstjänster	260	10,3	6,5	5,6	4,1
Summa näringsliv	1 925	5,6	4,4	4,4	3,8
Offentliga myndigheter	515	1,6	1,5	0,8	0,6
Total produktion (baspris) ¹	2 477	4,6	3,8	3,6	3,1
Produktskatter/subventioner	356	3,6	3,5	3,1	2,4
BNP (marknadspris) ¹	2 833	4,5	3,7	3,5	3,0
	Ej kalenderkorrigerat				
Näringsliv	1 924	5,3	4,3	4,5	3,8
Offentliga myndigheter	515	1,1	1,2	1,0	0,6
BNP (marknadspris) ¹	2 832	4,2	3,6	3,7	3,0

¹ Inkl. produktion i hushållens ideella organisationer.

Anm. Med produktion avses här förädlingsvärdet.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Industrikonjunktoren är fortsatt stark trots en svag inledning 2007 (se diagram 112). Detta återspeglas bl.a. i industrins konfidensindikator som är på en hög nivå (se diagram 113). Den höga nivån kan ses som ett tecken på att industrin själv tolkar den svaga inledningen av 2007 som tillfällig och inte som en permanent svagare efterfrågan. Trots de senaste årens stora investeringar är kapacitetsutnyttjandet på en hög nivå och en allt högre andel av företagen anger brist på maskinkapacitet som det

främsta hindret för produktionen. Industriproduktionen kommer att växa med drygt 5 procent per år 2007 och 2008 och med ca 4 procent 2009 (se tabell 18). Det beror framför allt på att ny kapacitet tillförs via fortsatt stora investeringar och en förhållandevis stark efterfrågetillväxt.

Byggkonjunkturen är exceptionellt stark och konfidensindikatorn för byggverksamhet har stigit ytterligare från toppnivåerna i början av året (se diagram 114). Samtidigt finns det tecken på kapacitetsproblem inom branschen även om dessa inte ska överdrivas. Produktionen är stark och det anställs folk samtidigt som löneutvecklingen har varit blygsam. Byggföretagens förväntningar om produktionen på ett års sikt har fallit något. Produktionstillväxten inom byggverksamheten förväntas avta under prognosperioden, främst 2008–2009 (se diagram 112).

Även inom **tjänstebranscherna** var produktionstillväxten måttlig under inledningen av 2007 (se diagram 112), vilket i likhet med industrin bedöms vara en tillfällig svacka. Förändringen i sammansättningen av efterfrågan under 2007–2009 är positivt för produktionen i tjänstenäringsarna. Samtidigt understöds produktionen av regeringens skattelättnader inom vissa tjänstesektorer. Även inom en del tjänstebranscher, exempelvis arkitekter och bygg- och datakonsulter, finns det dock svårigheter att hitta kvalificerad arbetskraft, vilket kan verka något hämmande på produktionen framöver.

PRODUKTIVITETSTILLVÄXTEN AVTAR

Den genomsnittliga produktivitetstillväxten i näringslivet har de senaste fem åren varit ca 4 procent per år. Produktiviteten har vuxit snabbare än den trendmässiga, eller potentiella, produktiviteten (se diagram 115). Detta är en förklaring till de senaste årens låga kostnadstryck (läs mer i kapitlet ”Löner, vinster och priser”). Vanligtvis tilltar produktivitetstillväxten tidigt i en konjunkturåterhämtning då företagen möter den ökade efterfrågan med befintliga resurser. När konjunkturåterhämtningen har pågått en tid avtar produktivitetstillväxten av cykliska skäl samtidigt som företagen vanligtvis ökar antalet anställda. Till detta kommer en ändrad sammansättning av BNP från industrin till tjänstebranscherna som sammantaget har en lägre produktivitetstillväxt än industrin (se diagram 116). Den genomsnittliga produktivitetstillväxten i näringslivet blir drygt 2 procent per år under perioden 2007–2009, en avsevärd avmattning jämfört med de senaste åren.

Produktivitetstillväxten i näringslivet blir 1,3 procent i år, vilket är påtagligt lägre än 2006 (se tabell 19 och diagram 115). Detta är dock i stor utsträckning ett utslag av den fallande produktiviteten under årets inledning (se diagram 117). Produktivitetstillväxt mätt på kvartal är en mycket instabil variabel och utfallet ett enskilt kvartal måste tolkas med stor försiktighet. Produktivitetstillväxten förväntas under resten av året åter bli positiv. Produktivitetstillväxten i näringslivet 2008–2009 blir 2,7

Diagram 114 Konfidensindikator för byggverksamhet

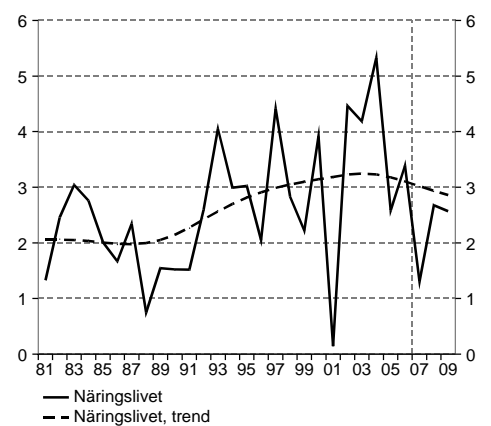

Anm. Orderstocksomdöme plus förväntad förändring antal sysselsatta. Medelvärde 1995–2006=0.

Källa: Konjunkturinstitutet

Diagram 115 Produktivitet i näringslivet

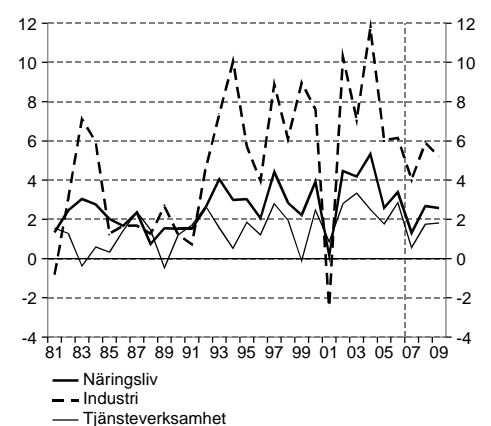
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 116 Produktivitet i näringslivet

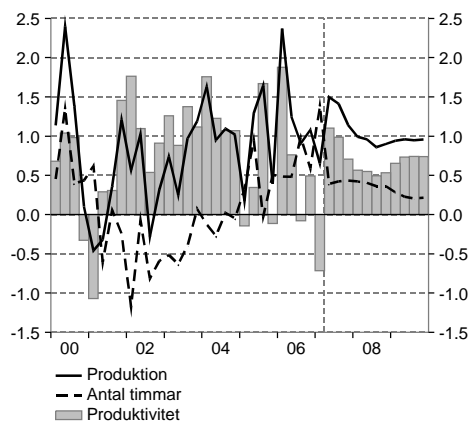
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 117 Produktion och arbetade timmar i näringslivet

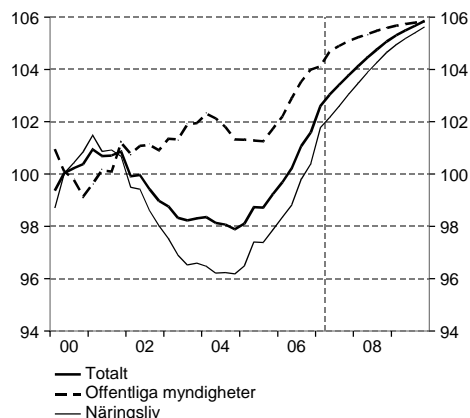
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 118 Arbetade timmar

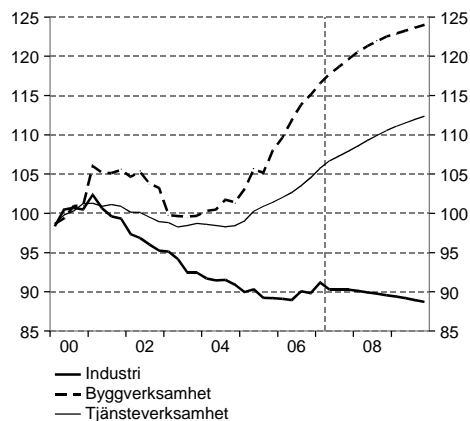
Index 2000=100, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 119 Arbetade timmar i näringslivet

Index 2000=100, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

respektive 2,6 procent (se diagram 117). Den något högre produktivitetstillväxten 2008 och 2009, jämfört med 2007, beror delvis på att ny kapacitet tillkommer via investeringar i näringslivet under dessa år.

Tabell 19 Produktivitet

Kronor per timme respektive årlig procentuell förändring, fasta priser

	2006	2006	2007	2008	2009
	Kalenderkorrigerat				
Varubranscher	405	4,2	2,5	4,2	3,8
Varav: Industri	449	6,2	4,0	5,9	5,2
Byggnadsverksamhet	268	1,9	1,5	1,0	1,2
Tjänstebanscher	396	2,8	0,6	1,7	1,8
Varav: Handel	292	3,9	4,0	2,4	2,0
Företagstjänster	378	5,8	0,3	3,1	2,8
Näringsliv	400	3,4	1,3	2,7	2,6
Offentliga myndigheter	260	-0,1	0,0	0,1	0,2
Totalt ¹	355	2,6	1,2	2,2	2,1
	Ej kalenderkorrigerat				
Näringsliv	400	3,6	1,4	2,6	2,6
Offentliga myndigheter	260	0,0	0,1	0,1	0,2
Totalt ¹	355	2,8	1,3	2,1	2,1

¹ Inkl. hushållens ideella organisationer.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

TILLTAGANDE TILLVÄXT I ARBETADE TIMMAR

Antalet arbetade timmar i näringslivet växte med 2,1 procent 2006 (se diagram 118 och tabell 20). Detta var en tydlig uppväxling jämfört med 2005, då timtillväxten endast var ca 0,6 procent.

Timtillväxten tilltar ytterligare i år jämfört med 2006 och arbetade timmar i näringslivet växer i år med 3,1 procent. En hög timtillväxt är en naturlig konsekvens av att produktivitetstillväxten avtar av cykliska skäl samtidigt som efterfrågetillväxten är stark. Företagen kan inte i samma utsträckning som tidigare möta den ökande efterfrågan med att utnyttja de tillgängliga resurserna mer effektivt, dvs. höja produktiviteten, utan ökar i stället antalet arbetade timmar. Sett över näringslivets alla delar är det en bredbaserad uppgång. Exempelvis ökar timmarna 2007 i industrin, vilket de inte gjort sedan 2001 (se diagram 119).

Produktionstillväxten kommer att avta 2009, vilket i sin tur bidrar till en lägre timtillväxt (se diagram 119). Antalet timmar inom industrin förväntas åter börja minska i linje med den trendmässiga utvecklingen och timmarna i de offentliga myndigheterna ökar endast marginellt 2009. Timtillväxten i tjänstebanscher hålls uppe av den starka inkomstutvecklingen i hushållen och av skattelättnader inom vissa tjänstesektorer som leder till att tjänstekonsumtionen ökar snabbt.

Tabell 20 Arbetade timmar

Miljoner timmar respektive årlig procentuell förändring

	2006	2006	2007	2008	2009
	Kalenderkorrigerat				
Varubranscher	1 863	1,1	2,2	0,3	-0,1
Varav: Industri	1 155	-0,2	1,1	-0,7	-0,9
Byggnadsverksamhet	463	6,8	4,9	2,9	1,5
Tjänstebranscher	2 953	2,8	3,6	2,5	2,0
Varav: Handel	935	2,0	2,0	3,0	2,4
Företagstjänster	689	4,2	6,1	2,4	1,2
Näringsliv	4 816	2,1	3,1	1,6	1,2
Offentliga myndigheter	1 983	1,7	1,5	0,7	0,3
Totalt ¹	6 982	2,0	2,5	1,4	0,9
	Ej kalenderkorrigerat				
Näringsliv	4 810	1,6	2,8	1,9	1,2
Offentliga myndigheter	1 978	1,1	1,1	0,9	0,3
Totalt ¹	6 972	1,4	2,3	1,6	0,9

¹ Inkl. arbetade timmar i hushållens ideella organisationer.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Efterfrågan på arbetskraft

SYSSELSÄTTNINGEN HAR ÖKAT I TVÅ ÅR

Sysselsättningen har ökat stadigt sedan början av 2005 (se diagram 120). Sammantaget har antalet sysselsatta ökat med nära 190 000 personer från och med första kvartalet 2005 till och med första kvartalet 2007. Den positiva utvecklingen har framför allt skett inom näringslivet och har varit särskilt stark i byggindustrin och inom vissa tjänstebranscher. Den totala sysselsättningen är dock fortfarande lägre än den var i slutet av 1980-talet och i början av 1990-talet.

Sysselsättningsstillväxten 2006 bestod främst av tidsbegränsade anställningar¹¹. Men antalet fasta anställningar har ökat successivt och under första kvartalet i år ökade de mer än antalet tidsbegränsade anställningar. Att det framför allt är de tidsbegränsade anställningarna som ökar i början av en sysselsättningsuppgång är inget ovanligt konjunkturmönster. Sysselsättningsuppgången i slutet av 1990-talet följde ett liknande förlopp. Tillsvidareanställningar börjar normalt öka markant först senare i konjunkturcykeln.

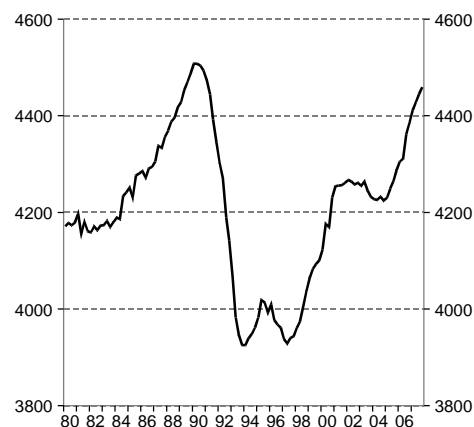
INDIKATORERNA FORTSATT POSITIVA

Arbetsmarknadsindikatorerna pekar på en fortsatt stark utveckling på arbetsmarknaden den närmaste tiden. Statistik från Arbetsmarknadsstyrelsen (Ams) visar att antalet varsel om uppsägningar fortsätter att vara lågt samtidigt som antalet nyanmälda

¹¹ Tidsbegränsat anställda omfattar personer med vikariat, anställningsstöd, säsongarbete, provanställning eller objekts-/projektanställning samt övriga former av tidsbegränsade anställningar.

Diagram 120 Sysselsatta

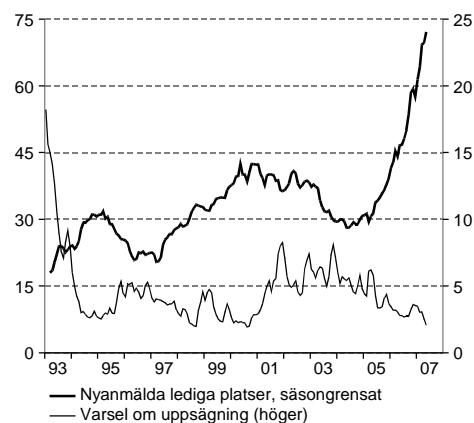
Tusental, säsongrensade kvartalsvärden

Källa: SCB.

Diagram 121 Nyanmälda lediga platser och varsel om uppsägning

Tusental, 3-månaders glidande medelvärde

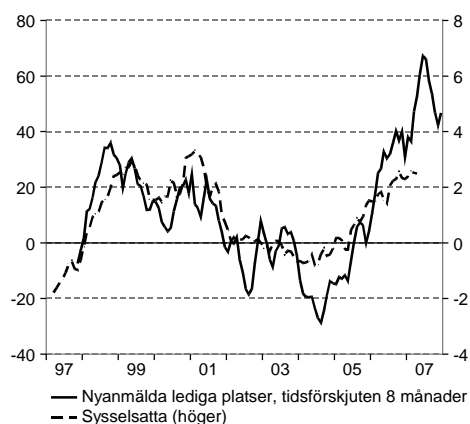

Anm. Nyanmälda lediga platser avser varaktighet med mer än tio dagar.

Källa: Ams.

Diagram 122 Nyanmälda lediga platser och antalet sysselsatta

Årlig procentuell förändring, 3-månaders glidande medelvärde

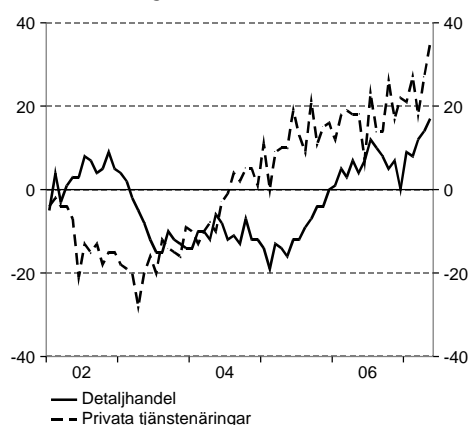

Anm. Nyanmälda lediga platser avser varaktighet med mer än tio dagar.

Källor: Ams och SCB.

Diagram 123 Anställningsplaner i detaljhandel och privata tjänstenärings

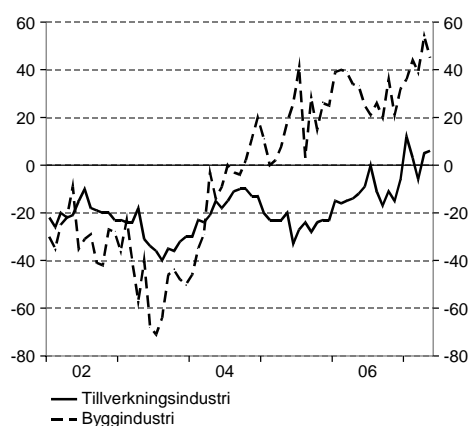
Nettotal, säsongrensade månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 124 Anställningsplaner i tillverkningsindustri och byggindustri

Nettotal, säsongrensade månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

lediga platser fortsätter att öka (se diagram 121). Statistiken över antalet nyanmälda lediga platser bör dock, av flera skäl, tolkas med försiktighet.¹² Under årets fem första månader anmäldes ungefär 404 000 lediga platser¹³, vilket motsvarar en ökning med ca 46 procent jämfört med motsvarande period förra året. Framför allt ökade de platser som avser tillsvidareanställningar. De flesta branscher berördes av den ökade efterfrågan på arbetskraft.

Sysselsättningen har en förhållandevis hög samvariation med antalet nyanmälda lediga platser med en tidsförskjutning på drygt ett halvår (se diagram 122). Utvecklingen av platserna indikerar att sysselsättningen kommer att fortsätta öka 2007.

SCB:s företagsbaserade statistik över antalet lediga jobb inom privat sektor visar också på en stark uppgång. Antalet lediga jobb ökade med drygt 23 procent första kvartalet i år jämfört med samma period 2006 och uppgick till nästan 44 000. Inte sedan 2001 har det funnits så många lediga jobb i den privata sektorn.

Även Konjunkturbarometern för maj indikerar en fortsatt positiv sysselsättningsutveckling. Företagens anställningsplaner för de närmaste tre månaderna pekar uppåt på bred front (se diagram 123 och diagram 124). Inom de privata tjänstenäringsna förväntas sysselsättningen öka i samtliga branscher bortsett från post- och telekommunikation. Även inom tillverkningsindustrin och detaljhandeln planerar företagen att nyanställa. Nyrekryteringarna i detaljhandeln väntas fortfarande främst ske inom sällanköpsvaruhandeln. Inom byggindustrin finns de mest expansiva anställningsplanerna, där 45 procent av företagen planerar att nyrekrytera. Samtidigt är bristen på kvalificerad arbetskraft fortfarande stor i byggbranschen och två av tre företag uppger arbetskraftsbrist som det främsta hindret för företagens byggande.

184 000 FLER SYSSELSATTA 2009 ÄN 2006

I år ökar produktionen starkt, vilket medför att efterfrågan på arbetskraft fortsätter stiga snabbt (se tabell 18). Antalet arbetade timmar ökar mycket kraftigt 2007. Åren 2008 och 2009 är timutvecklingen svagare till följd av en något långsammare produktionsutveckling och en starkare produktivitetstillväxt (se tabell 20 och tabell 19).

Medelarbetstiden per sysselsatt bedöms öka med 0,3 procent 2007 och ytterligare något 2008 och 2009 (se tabell 21 och diagram 125). Medelarbetstiden påverkas dels av den genomsnittliga arbetstiden för de personer som är i arbete och dels av frånvaron från arbetet, som till exempel sjukfrånvaron. Under

¹² Platsstatistiken täcker inte hela arbetsmarknaden eftersom inte alla platser anmäls till Arbetsförmedlingen och andelen som anmäls varierar över tiden och ökar vid konjunkturuppgångar. Det finns även en viss överskattning av platsstatistiken på grund av dubbelanmälningar.

¹³ Nyanmälda lediga platser avser varaktighet med mer än tio dagar.

prognosperioden ökar efterfrågan på arbetskraft, vilket medför att det blir lättare för personer som är undersysselsatta att gå upp i arbetstid. Detta inverkar positivt på medelarbetstiden. Utfasningen av friåret¹⁴ och den minskande sjukfrånvaron¹⁵ bidrar också till att medelarbetstiden höjs. Men samtidigt kommer antalet anställda med mycket låg medelarbetstid att öka framöver, vilket verkar i motsatt riktning. Dessa personer utgörs bl.a. av studerande som arbetar extra.¹⁶

Eftersom medelarbetstiden stiger något under prognosperioden ökar sysselsättningen något svagare än arbetade timmar (se tabell 21 och diagram 125). Sysselsättningen ökar med 2,2 procent i år, vilket är den starkaste ökningen sedan 2000. Sysselsättningsstillväxten avtar 2008 och 2009 till 1,2 respektive 0,8 procent. Sammantaget ökar sysselsättningen med ca 184 000 personer från 2006 till och med 2009. Sysselsättningsuppgången omfattar både näringslivet och den offentliga sektorn. Inom bygg- och tjänstebranscherna är sysselsättningsökningen särskilt påtaglig.

De arbetsmarknadspolitiska sysselsättningsåtgärderna minskar markant 2007–2009 (se diagram 126). Det medför att den totala sysselsättningen ökar långsammare än den reguljära sysselsättningen¹⁷, där personer i sysselsättningsåtgärder inte ingår. Den reguljära sysselsättningsgraden ökar från 77,7 procent 2006 till 81,0 procent 2009 (se diagram 127 och tabell 21).

Tabell 21 Nyckeltal för arbetsmarknaden

Tusental personer, nivå respektive årlig procentuell förändring

	2006	2006	2007	2008	2009
Total produktion (baspris) ¹	2 477	4,6	3,8	3,6	3,1
Produktivitet ²	355	2,6	1,2	2,2	2,1
Arbetade timmar ³	6 982	2,0	2,5	1,4	0,9
Medelarbetstid för sysselsatta ⁴	31	0,0	0,3	0,2	0,1
Sysselsatta	4 341	1,9	2,2	1,2	0,8
Arbetskraften	4 586	1,3	1,5	0,4	0,4
Öppen arbetslöshet ⁵	246	5,4	4,7	4,0	3,6
Personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder ⁵	139	3,0	2,0	2,0	1,9
Reguljär sysselsättningsgrad ⁶	4 155	77,7	79,3	80,4	81,0
Befolkning 16–64	5 826	1,0	0,8	0,4	0,2

¹ Miljarder kronor, kalenderkorrigerad. ² Kronor per timme, kalenderkorrigerad.

³ Miljoner timmar, kalenderkorrigerad. ⁴ Timmar per vecka, kalenderkorrigerad.

⁵ Nivå i procent av arbetskraften. ⁶ Andel sysselsatta av befolkningen i åldern 20–64 år, exkl. deltagare i arbetsmarknadspolitiska sysselsättningsåtgärder.

Källor: SCB, Ams och Konjunkturinstitutet.

¹⁴ Friåret infördes 2005 och innebär att en arbetslös anställs som vikarie för den friårsledige. Då både vikarien och den friårsledige räknas som sysselsatta, den sistnämnde dock som frånvarande, minskar sysselsättningen samtidigt som medelarbetstiden ökar vid avvecklingen av friåret.

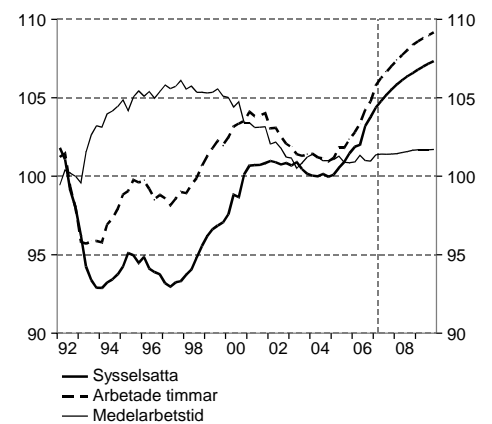
¹⁵ Se kapitlet "Offentliga finanser" för mer information om sjukfrånvaron.

¹⁶ Enligt Arbetskraftsundersökningen (AKU) är en person sysselsatt om personen under referensveckan utförde något arbete (minst en timme). Detta innebär att en person som i huvudsak studerar men arbetade minst en timme under referensveckan definieras som sysselsatt.

¹⁷ Reguljär sysselsättning avser sysselsatta exkl. deltagare i arbetsmarknadspolitiska sysselsättningsåtgärder.

Diagram 125 Sysselsatta, timmar och medelarbetstid

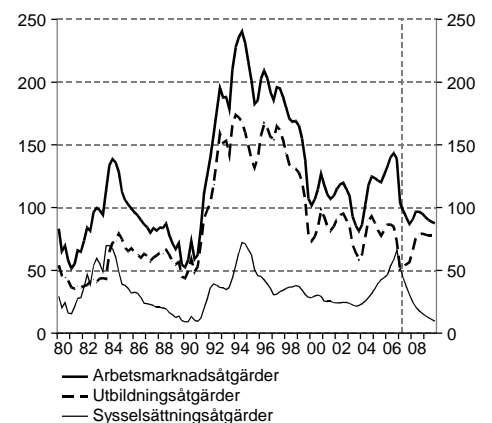
Index 1994=100, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 126 Arbetsmarknadspolitiska åtgärder

Tusental, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: Ams och Konjunkturinstitutet.

Diagram 127 Reguljär sysselsättningsgrad

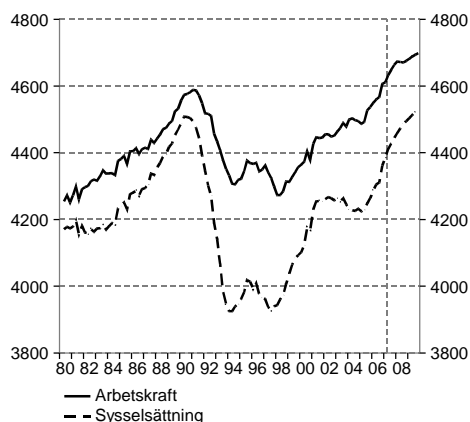
Procent av befolkningen i åldern 20-64 år, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 128 Arbetskraft och sysselsättning

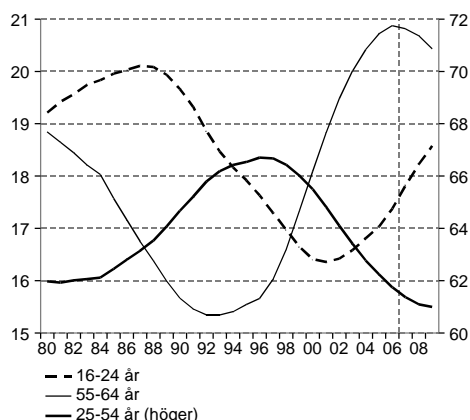
Tusental, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 129 Befolkning

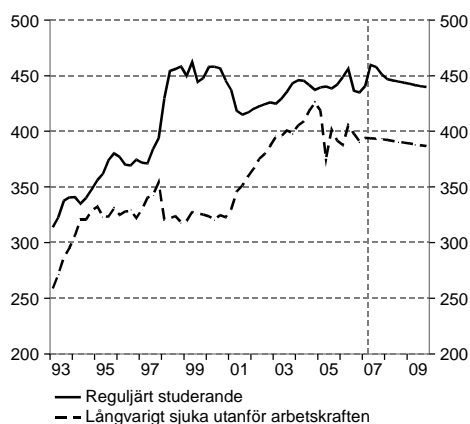
Procent av befolkningen 16–64 år

Källa: SCB.

Diagram 130 Reguljärt studerande och sjuka utanför arbetskraften

Tusental, säsongrensade kvartalsvärden

Anm. Serien reguljärt studerande är utjämnad med 3-månaders glidande medelvärde.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Arbetskraftsutbud och arbetslöshet

ARBETSKRAFTEN ÖKAR SNABBT I ÅR MEN BROMSAR IN 2008

Arbetskraften, dvs. summan av antalet sysselsatta och antalet arbetslösa i arbetsför ålder (16–64 år), har ökat snabbt sedan början av 2005 (se diagram 128). I år fortsätter arbetskraften att utvecklas starkt och ökar med 1,5 procent (se tabell 21). Detta beror till stor del på att den fortsatt ökande efterfrågan på arbetskraft medför att fler söker sig till arbetsmarknaden, eftersom sannolikheten att få ett arbete ökar. Arbetskraften ökar i år även till följd av att antalet platser i arbetsmarknadspolitiska utbildningsåtgärder minskar, då många av dem som har varit i en utbildningsåtgärd bedöms bli öppett arbetslösa eller sysselsatta (se diagram 126). En annan orsak till att arbetskraften ökar i år är att befolkningen i arbetsför ålder stiger. Men effekten av befolkningsökningen motverkas till stor del av att andelen personer i åldern 25–54 år, vilka har ett relativt högt arbetskraftsdeltagande, minskar (se diagram 129).

Arbetskraftstillväxten bromsar in 2008 (se diagram 128). Detta är framför allt en följd av att antalet deltagare i arbetsmarknadspolitiska utbildningsåtgärder stiger. Utbildningsåtgärderna ökar ytterligare något 2009 (se diagram 126). De nya utbildningsåtgärderna är främst riktade till personer som är långtidsarbetslösa. I arbetsmarknadsstatistiken innebär uppdragningen av utbildningsåtgärderna att en person som tidigare har ingått i arbetskraften som arbetslös i stället registreras som deltagare i en utbildningsåtgärd. Därmed räknas personen som studerande och ingår inte i arbetskraften, vilket därmed drar ner arbetskraften.

Arbetskraften ökar bl.a. därför med måttliga 0,4 procent årligen 2008 och 2009. En viktig anledning till att arbetskraften inte utvecklas ännu svagare är den fortsatt starka efterfrågeutvecklingen på arbetskraft. Antalet reguljärt studerande som söker sig till arbetsmarknaden ökar till följd av de förbättrade möjligheterna att få arbete (se diagram 130). Detta gäller både studerande som väljer att avsluta sina studier, men även studerande som fortsätter att studera och arbetar vid sidan av studierna.

Antalet långvarigt sjuka personer, den näst största gruppen som inte tillhör arbetskraften, minskar under prognosperioden (se diagram 130)¹⁸. Detta bidrar också positivt till utbudet av arbetskraft.

Befolkningen i arbetsför ålder fortsätter att öka 2008 och 2009. Men till följd av förändringen i ålderssammansättningen i effekten på arbetskraftsutbudet endast svagt positiv (se diagram 129).¹⁹

¹⁸ Se kapitlet "Offentliga finanser" för mer information om utvecklingen av personer i sjuk- och aktivitetsersättning.

¹⁹ Effekten av befolkningsökningen motverkas till stor del av att andelen personer i åldern 25–54 år, vilka har ett relativt högt arbetskraftsdeltagande, minskar.

Sammantaget bedöms arbetskraften öka med nästan 70 000 personer i år och med drygt 20 000 personer per år 2008 och 2009.

ÖPPEN ARBETSLÖSHET SJUNKER TILL 3,6 PROCENT 2009

Den öppna arbetslösheten har fallit kraftigt sedan mitten av 2005 till följd av den starka uppgången av antalet sysselsatta (se diagram 131 och tabell 21). Drygt 33 000 färre personer var arbetslösa första kvartalet i år jämfört med samma period 2006.

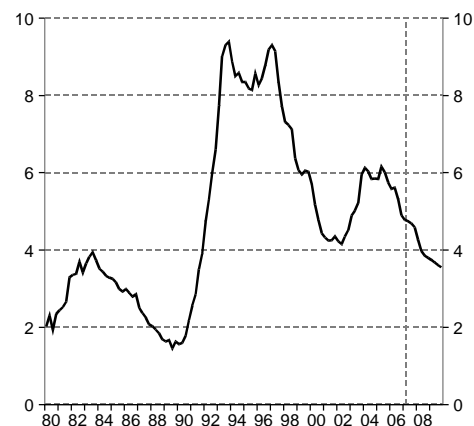
Arbetslösheten fortsätter att sjunka framöver, främst på grund av den fortsatt stigande sysselsättningen. Under 2008 beror nedgången i arbetslösheten även på införandet av de två nya arbetsmarknadspolitiska utbildningsåtgärderna jobb- och utvecklingsgarantin för långtidsarbetslösa²⁰ samt jobbgarantin för ungdomar²¹ (se diagram 126). Garantiernas första fas ska fokusera på intensifierad sökverksamhet och matchning mellan lediga jobb och arbetssökande. I den andra fasen kommer det att finnas tillgång till praktikplatser, subventionerade anställningsstöd och kompetenshöjande insatser för att öka sannolikheten att få ett arbete. I den tredje fasen kommer alla som efter 450 ersättningsdagar i jobb- och utvecklingsgarantin inte funnit något arbete att anvisas en varaktig samhällsnyttig sysselsättning. Statistiskt innebär åtgärderna att arbetslösa som blir deltagare i en utbildningsåtgärd registreras som studerande och därmed utanför arbetskraften, vilket drar ner den öppna arbetslösheten.

Den öppna arbetslösheten sjunker till 4,7 procent i år. År 2008 faller arbetslösheten till 4,0 procent och 2009 vidare till 3,6 procent.

Resursutnyttjande

Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden har successivt ökat de senaste två åren. En indikator på detta är Konjunkturbarometern, som visar att bristen på arbetskraft i näringslivet har ökat mycket snabbt det senaste året (se diagram 132). Ungefär 36 procent av företagen upplever brist på arbetskraft, vilket dock fortfarande är något lägre än under den senaste konjunkturtoppen 2000. Framför allt är det i byggbranschen och i vissa tjänstebanscher, där sysselsättningsökningen varit särskilt stor, som bristtalen är höga. Bristen på arbetskraft förefaller dock vara mer jämt fördelad under denna uppgångsfas än under uppgången i slutet av 1990-talet. Statistik från Ams visar att såväl den regio-

Diagram 131 Öppen arbetslöshet
Procent av arbetskraften, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 132 Brist på arbetskraft i näringslivet

Andel företag, procent, kvartalsvärden

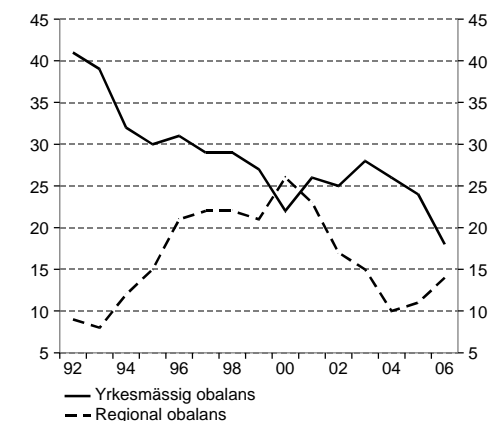

Anm. Sammanvägt mått baserat på branscher i Konjunkturbarometern.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 133 Regional och yrkesmässig obalans

Andel företag, procent

Anm. Obalansen definieras som summan av skillnaden i proportionen arbetslösa och lediga platser i alla län/yrkesområden. Om andelen arbetslösa och andelen lediga platser är lika i varje län/yrkesområde blir obalansen lika med noll.

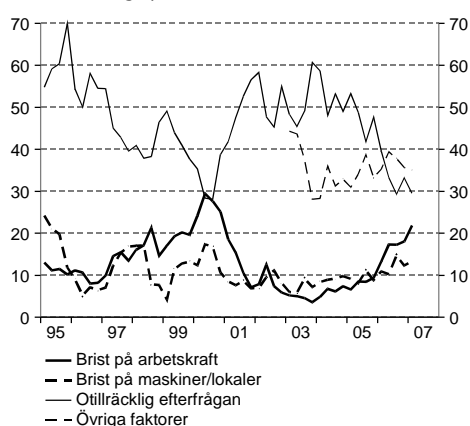
Källa: Ams.

²⁰ Alla arbetslöshetsförsäkrade som förbrukat 300 ersättningsdagar ska kunna anvisas plats i jobb- och utvecklingsgarantin. Oförsäkrade som varit arbetslösa eller deltagit i en åtgärd under minst 18 månader ska också kunna anvisas till garantin.

²¹ Ungdomar under 25 år som varit inskrivna vid arbetsförmedlingen i 100 dagar ska kunna anvisas till garantin.

Diagram 134 Främsta hindret för företagens produktion

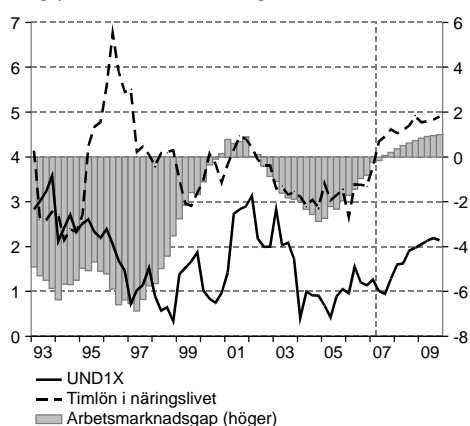
Andel företag, procent, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 135 Arbetsmarknadsgap, timlön och UND1X-inflation

Procent av potentiellt arbetade timmar respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB, Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

nala som yrkesmässiga obalansen mellan arbetslösa och lediga jobb nu är lägre än 2000 (se diagram 133).²²

Andelen företag som uppger brist på efterfrågan på företagets produkter som främsta hindret för produktionen har minskat det senaste året. 22 procent av företagen i näringslivet anger att tillgången på arbetskraft utgör det främsta hindret, medan 13 procent anger tillgången på maskiner och lokaler (se diagram 134). Enligt SCB:s vakansstatistik har vakansgraden, dvs. antalet obesatta tjänster i förhållande till antalet anställda, ökat något på senare tid. Rekryteringstiderna har också fördubblats sedan 2004.

På stora delar av arbetsmarknaden har nya avtal tecknats för 2007–2009. Generellt har den avtalade löneökningstakten blivit något högre än förväntat. Löneökningstakten i näringslivet bedöms därför uppgå till ca 4,7 respektive 4,8 procent 2008 och 2009, vilket är betydligt högre än den löneökningstakt på drygt 4 procent som på längre sikt bedöms vara förenligt med Riksbankens inflationsmål. Lönsamheten bedöms dock vara hög i näringslivet och de höga löneökningarna kommer därför bara delvis att resultera i ökad inflation. Konsumentprisinflationen mätt som UND1X uppgår till 2,1 procent 2009 (se diagram 135).

Arbetsmarknadsgapet sammanfattar Konjunkturinstitutets bedömning av resursutnyttjandet på arbetsmarknaden och baseras bl.a. på ovan nämnda indikatorer. Det definieras som de faktiskt arbetade timmarnas procentuella avvikelse från potentiellt arbetade timmar. Potentiellt arbetade timmar bestäms i sin tur i första hand av jämviktsarbetslösheten och potentiell arbetskraft.

Jämviktsarbetslösheten är den nivå på arbetslösheten som är förenlig med en inflation i nivå med inflationsmålet. Jämviktsarbetslösheten bestäms i huvudsak av hur väl arbetsmarknaden och lönebildningen fungerar.

Potentiell arbetskraft definieras som den nivå där arbetskraften är konjunkturellt balanserad. Potentiell arbetskraft bestäms i första hand av utbudsfaktorer, så som ekonomiska incitament att arbeta, demografisk utveckling och förändringar i ohälsan.

Jämviktsarbetslösheten bedöms för närvarande uppgå till 4,5 procent, vilket är 0,3 procentenheter lägre än den faktiska arbetslösheten det första kvartalet 2007 (se tabell 22).

Den potentiella arbetskraften har ökat snabbt de senaste två åren och bedöms fortsätta att öka i god takt även i år. Delvis beror detta på en snabb ökning av befolkningen i arbetsför ålder (16–64 år), vilken dock delvis motverkas av en ogynnsam förändring av ålderssammansättningen. Det är i första hand yngre och äldre åldersgrupper som ökar, vilka har ett relativt lågt arbetskraftsdeltagande. Regeringens politik för att stimulera arbetskraftsdeltagandet bedöms också få betydande effekter de närmaste åren. Regeringen aviserade i Vårpropositionen dock

²² Obalansen definieras som summan av skillnaden i proportionen arbetslösa och lediga platser i alla län/yrkesområden. Om andelen arbetslösa och andelen lediga platser är lika i varje län/yrkesområde blir obalansen lika med noll.

betydande ökning av arbetsmarknadspolitiska utbildningsåtgärder i form av den så kallade jobb- och utvecklingsgarantin. Denna medför att såväl antalet arbetslösa som arbetskraften minskar med ca 25 000 personer 2008. Berörda personer utgörs företrädesvis av långtidsarbetslösa med relativt sett sämre förutsättningar att få reguljär sysselsättning. Konjunkturinstitutet bedömer därför att såväl jämviktsarbetslösheten som den potentiella arbetskraften kommer att minska med 0,4 procentenheter till följd av denna åtgärd. Potentiell sysselsättning bedöms dock inte påverkas.

Regeringens förslag att sänka socialavgifterna i vissa tjänstesektorer bedöms få sysselsättningseffekter i de berörda branscherna. Effekten på potentiell sysselsättning i hela ekonomin är osäker men bedöms dock bli mindre.

Sammantaget bedöms potentiell arbetskraft öka med 1,1 procent 2007 och 0,3 procent årligen 2008 och 2009. Den faktiska arbetskraften ökar ännu snabbare på grund av den konjunkturella återhämtningen. Potentiell medelarbetstid ökar främst på grund av fallande frånvaro.

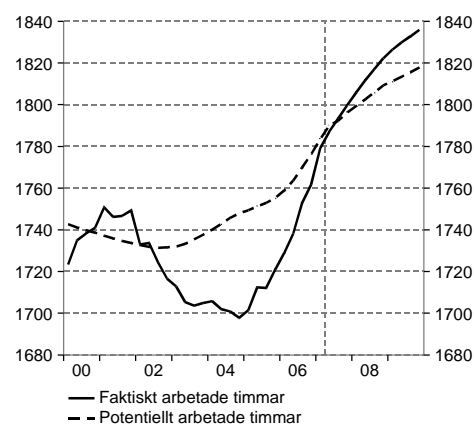
Osäkerheten i Konjunkturinstitutets bedömning av såväl jämviktsarbetslösheten som den potentiella arbetskraften är dock betydande. Konjunkturinstitutets bedömningar omprövas kontinuerligt i ljuset av ny information.

Under 2007 och 2008 ökar de faktiskt arbetade timmarna betydligt snabbare än de potentiella och arbetsmarknadsgapet sluts under det tredje kvartalet 2007 (se diagram 136). Under 2009 blir arbetsmarknadsgapet ca 0,9 procent som årsgenomsnitt, vilket innebär att resursutnyttjandet blir ansträngt (se diagram 137).

BNP-gapet definieras som faktisk BNP:s procentuella avvikelse från potentiell BNP. Medan arbetsmarknadsgapet stiger blir produktivitetsgapet successivt mer negativt till följd av konjunkturellt svagare produktivitetstillväxt. BNP-gapet sluts det tredje kvartalet 2007 och stiger till 0,4 procent 2009 (se diagram 138). Från och med tredje kvartalet 2007 kan därmed BNP i genomsnitt inte öka snabbare än potentiell BNP utan att resursutnyttjandet tenderar att bli ansträngt.

Diagram 136 Faktiskt respektive potentiellt arbetade timmar

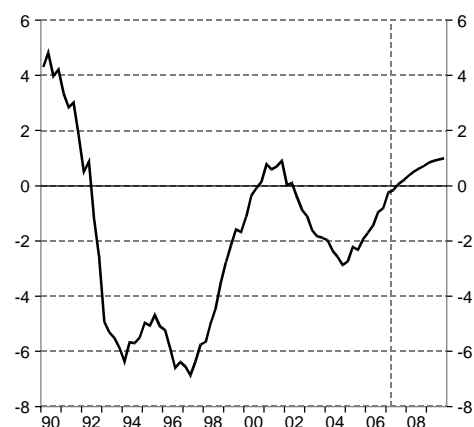
Miljoner, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: Konjunkturinstitutet och SCB.

Diagram 137 Arbetsmarknadsgap

Procent av potentiellt arbetade timmar, säsongrensade kvartalsvärden

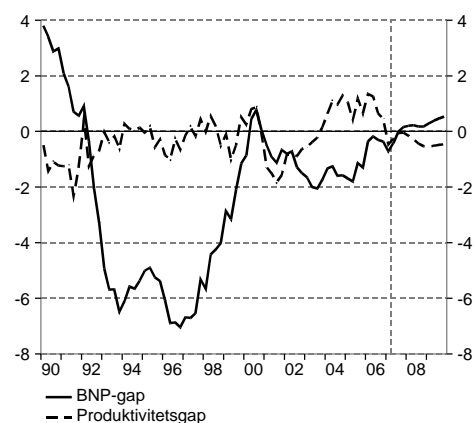

Anm. Arbetsmarknadsgapet är beräknat som arbetade timmars avvikelse från sin potentiella nivå.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 138 BNP-gap och produktivitetsgap

Procent av potentiell BNP respektive potentiell produktivitet, säsongrensade kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Tabell 22 Resursutnyttjande

Miljoner timmar respektive årlig procentuell förändring

	2006	2006	2007	2008	2009
Jämviktsarbetslöshet ¹		4,6	4,5	4,3	4,1
Öppen arbetslöshet ²		5,4	4,7	4,0	3,6
Potentiellt arbetade timmar	7 069	0,9	1,3	0,8	0,6
Faktiskt arbetade timmar	6 982	2,0	2,5	1,4	0,9
Arbetsmarknadsgap ³		-1,2	0,0	0,6	0,9
Potentiell BNP	2 842	3,3	3,7	3,1	2,8
Faktisk BNP	2 833	4,5	3,7	3,5	3,0
BNP-gap ⁴		-0,3	-0,2	0,2	0,4

Anm. Beräkningarna är korrigerade för olika antal arbetsdagar.

¹ Nivå i procent av den potentiella arbetskraften. ² Nivå i procent av arbetskraften.³ Faktiskt arbetade timmars avvikelse i procent från potentiellt arbetade timmar.⁴ BNP:s avvikelse från potentiell BNP.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Löner, vinster och priser

Avtalsrörelsen har hittills resulterat i högre avtalade löneökningar än vad som tidigare hade förutsetts. Betydligt högre avtalade löneökningar jämfört med 2004 års avtalsrörelse och den starka arbetsmarknaden leder till att löneökningstakten växlar upp. Detta medför att inflationstakten mätt som UND1X under 2009 överskrider inflationsmålet för första gången sedan 2003.

En stor del av löneavtalen på arbetsmarknaden är nu klara. På LO-sidan har avtalsnivåerna i huvudsak följt LO:s överenskomna principer med likartade kronpåslag samt jämställdhetspotter i kvinnodominerade låglönebranscher. Inom industrin innebär flera av de större avtalen att de avtalsmässiga arbetskostnaderna ökar med 3,4 procent per år. I vissa tjänstebanscher och i kommunal sektor blir de avtalade löneökningarna, i procent räknat, påtagligt högre.

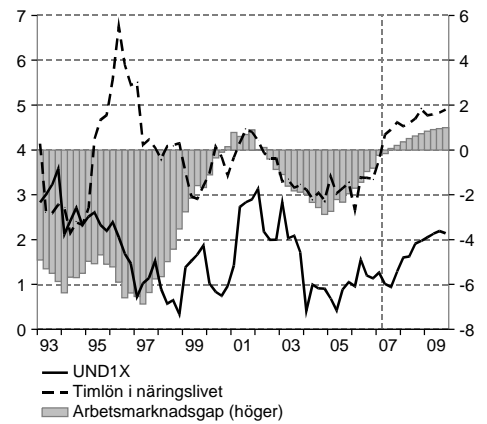
Timlönerna i näringslivet, inklusive lokalt avtalade löneökningar, har de senaste fyra åren i genomsnitt ökat med ca 3,2 procent per år. Den låga löneökningstakten berodde huvudsakligen på den konjunkturellt svaga arbetsmarknaden. I takt med att sysselsättningen stiger blir resursutnyttjandet på arbetsmarknaden gradvis allt stramare. Tillsammans med de högre avtalen medför detta att den totala löneökningstakten, inklusive lokal lönebildning, växlar upp framöver (se diagram 139). Timlönerna i näringslivet stiger med 4,3 procent 2007 och 4,7 respektive 4,8 procent 2008 och 2009.

De senaste årens måttliga löneökningstakt och den starka produktivitetstillväxten har medfört att enhetsarbetskostnaden i genomsnitt har fallit något de senaste fem åren. En konjunkturell försvagning av produktivitetstillväxten och en allt snabbare löneökningstakt medför att enhetsarbetskostnaden i genomsnitt ökar med 2,7 procent 2007–2009.²³ Detta är betydligt högre än den ökningstakt som i ett långsiktigt perspektiv bedöms vara förenlig med 2 procents inflation. Det låga kostnadstrycket i utgångsläget medför dock att den snabba ökningen av enhetsarbetskostnaden bara delvis resulterar i ökad inflation. Inflationen hålls också tillbaka av ett svagt utländskt pristryck och olika finanspolitiska åtgärder.

UND1X-inflationen har understigit Riksbankens inflationsmål under flera år, främst beroende på den svaga konjunkturen och den svaga enhetsarbetskostnadsutvecklingen. Under prognosperioden 2007–2009 ökar enhetsarbetskostnaden snabbt. Detta bidrar till att UND1X-inflationen stiger till 2,1 procent 2009, vilket är högre än Riksbankens inflationsmål. UND1X-inflationen exklusive energi beräknas då nå upp till 2,3 procent.

Diagram 139 Arbetsmarknadsgap, timlön och UND1X-inflation

Procent av potentiellt arbetade timmar respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

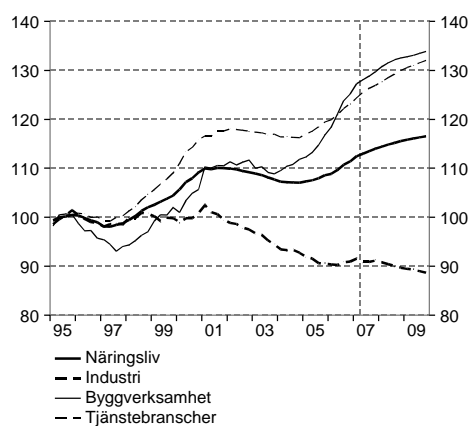

Källor: SCB, Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

²³ Exklusive pensionspremierabatten 2006 och 2007. Inklusive denna rabatt ökar enhetsarbetskostnaden i genomsnitt med 3,1 procent per år.

Diagram 140 Sysselsättning i näringslivet

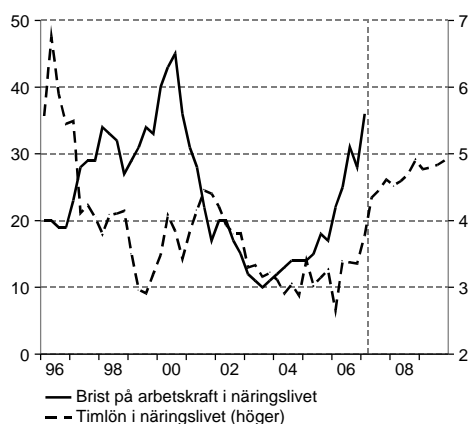
Index 1995=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 141 Brist på arbetskraft och timlön i näringslivet

Andel företag, procent respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Anm. Sammanvägt mått baserat på branscher i Konjunkturbarometern.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Löhner och arbetskostnader

TIMLÖNEN I NÄRINGSLIVET ÖKAR SNABBARE FRAMÖVER

Löneökningarna i näringslivet har varit förhållandevis låga sedan 2002, vilket i huvudsak återspeglar den konjunkturrellt svaga arbetsmarknaden. De senaste fyra åren har lönerna i genomsnitt ökat med 3,2 procent per år. Inom handel, hotell och restaurang och kreditinstitut ökade lönerna långsammare, medan de ökade snabbare inom byggbranschen och transportsektorn.

Sysselsättningen har stigit sedan det andra kvartalet 2005 och under hösten 2006 skedde en markant ökning. Sedan dess har sysselsättningen fortsatt att stiga i de flesta branscher (se diagram 140). Den snabbt stigande sysselsättningen 2007 medför att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden ökar i rask takt. Arbetsmarknadsgapet blir därför gradvis mindre och slutar under 2007 för att därefter bli positivt. Bristtalen för arbetskraft som redovisas i Konjunkturbarometern har ökat sedan 2003 (se diagram 141). I takt med att resursutnyttjandet ökar blir det svårare för arbetsgivare att hitta arbetskraft med rätt kompetens, vilket tenderar att pressa upp löneökningstakten. Lönerna förväntas därför att öka snabbare i byggbranschen och i vissa företagsnära tjänstebranscher där bristtalen är höga. Trots att den ekonomiska politiken väntas stimulera arbetsutbudet och därmed i viss mån begränsa uppgången i resursutnyttjandet leder den starka arbetsmarknaden tillsammans med utfallet av den pågående avtalsrörelsen till att löneökningstakten växlar upp. Hittills har avtal slutits för den största delen av näringslivet och den kommunala sektorn. Resultatet av avtalsförhandlingarna 2007 är avtalade löneökningar som är drygt en procentenhet högre per år än vad som blev resultatet av avtalsförhandlingarna 2004 (se fördjupningen "Avtalsrörelsen 2007"). Därtill medför det högre resursutnyttjandet att även de lokala lönepåslagen kommer att vara något högre än under den förra avtalsperioden.

Sammantaget bedöms därför timlönerna i näringslivet öka med 4,3 procent 2007 och med 4,7 respektive 4,8 procent 2008 och 2009.

HÖGRE LÖNEÖKNINGAR I BYGGBRANSCHEN ÄN I INDUSTRI

Timlönerna i industrin ökar något långsammare än i näringslivet som helhet 2007 och 2008 (se tabell 23). Det är bl.a. en effekt av att sysselsättningen inom industrin utvecklas svagare (se diagram 140).

Sysselsättningen i byggbranschen har ökat påtagligt under 2005 och under 2006 till följd av den mycket starka byggkonjunkturen. Byggföretagens bristtal för arbetskraft är enligt Konjunkturbarometern nu på de högsta nivåerna sedan början av

2000. Den snabbare ökningen i efterfrågan på arbetskraft i byggbranschen jämfört med i näringslivet som helhet avspeglas i förväntad högre löneökningstakt i byggsektorn 2007–2009 (se diagram 142).

Tabell 23 Timlön enligt Konjunkturlönestatistiken

Årlig procentuell förändring

	2006	2007	2008	2009
Industri	3,2	4,0	4,5	4,8
Byggbranschen	3,4	4,7	5,0	5,4
Tjänstebranscher	3,2	4,4	4,7	4,8
Näringsliv	3,2	4,3	4,7	4,8
Kommunal sektor	3,1	3,6	5,2	4,8
Stat	3,3	3,8	4,2	4,3
Totalt	3,1	4,1	4,7	4,8

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Sysselsättningen i tjänstebranscherna har stigit sedan början av 2005 och väntas fortsätta att öka i snabb takt framöver (se även kapitlet "Produktion och arbetsmarknad") (se diagram 142 och tabell 23). Den fortsatta sysselsättningsuppgången och tilltagande brist på arbetskraft i vissa tjänstebranscher leder till en högre löneökningstakt.

Löneökningstakten i den kommunala sektorn bedöms hamna på 3,6 procent 2007 och i staten på 3,8 procent, dvs. något lägre än för näringslivet som helhet. Den kommunala sektorn har fått avtal som, tillsammans med den förväntade löneökningen utöver de centrala avtalen, bedöms ge högre löneökningar än i näringslivet 2008 och i paritet med näringslivet 2009. Löneökningarna i staten hålls tillbaka av den beräknade återhållsamma anslagsutvecklingen för statliga myndigheter. Statliga löner ökar därför långsammare än i näringslivet 2007–2009 (se diagram 143).

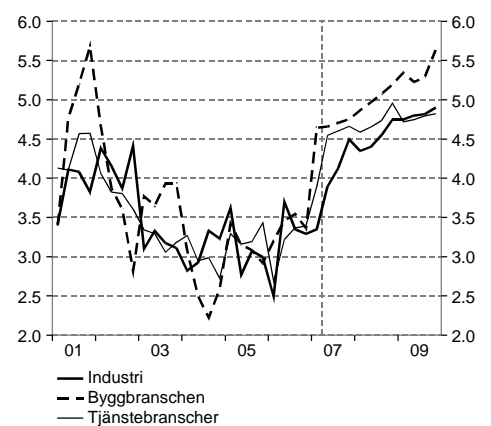
ENHETSARBETSKOSTNADEN STIGER SNABBT 2007

Timlönen enligt nationalräkenskaperna (NR) ökar normalt något snabbare än timlönen enligt konjunkturlönestatistiken (KL) till följd av definitions- och metodskillnader.²⁴ Löneökningstakten enligt nationalräkenskaperna bedöms därför öka med 4,7 pro-

²⁴ Syftet med NR-statistiken är att redovisa ekonomins samlade inkomster och utgifter medan syftet med KL-statistiken främst är att mäta lön för arbetad tid. Därför inkluderar NR-statistiken alla lönepåslag och andra utgifter som påverkar lönekostnaderna. Det är således NR-statistiken som används för att beräkna t. ex. enhetsarbetskostnader. Skillnaden mellan KL-statistiken och NR-statistiken är till viss del procyklisk, dvs. när resursutnyttjandet blir mer ansträngt ökar också skillnaderna i lönemåttet mellan de två statistikällorna bl.a genom att bikostnader som bonusutbetalningar ökar.

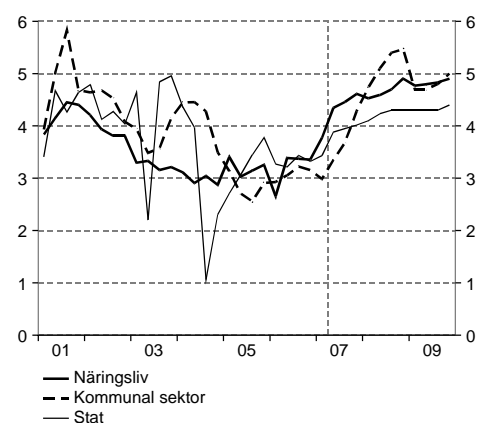
Timlöneökningen i näringslivet enligt KL-statistiken beräknas som ett genomsnitt av löneökningen för arbetare och tjänstemän i olika branscher. Strukturella förändringar, som exempelvis en trendmässigt ökande andel tjänstemän, påverkar därmed inte den uppmätta löneökningstakten. I NR-statistiken får dessa strukturella förändringar fullt genomslag.

Diagram 142 Timlön i näringslivsbranscher
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

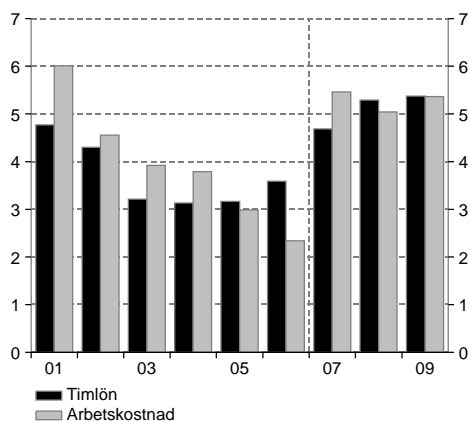
Diagram 143 Timlön i näringsliv, kommunal sektor och stat
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 144 Timplön och arbetskostnad i näringslivet enligt nationalräkenskaperna

Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

cent 2007 och med 5,3 respektive 5,4 procent 2008 och 2009 i näringslivet som helhet (se diagram 144).

År 2007 försvinner större delen av 2006 års tillfälliga rabatt på pensionspremier i näringslivet, vilka ingår i de avtalade kollektiva avgifterna. Den resterande delen av rabatten tas bort 2008. Detta innebär att de avtalade kollektiva avgifterna ökar med ca 1 procentenhet 2007 och med ytterligare ca 0,2 procentenheter 2008.

De lagstadgade kollektiva avgifterna för ungdomar mellan 18 och 24 år halveras från och med halvårsskiftet 2007. De kollektiva avgifterna i vissa tjänstebranscher sänks fr.o.m. 2008. Samtidigt avskaffas dock det särskilda avdraget för kollektiva avgifter liksom nedsättningen av dessa för enmansföretag som anställer. De lagstadgade kollektiva avgifterna sänks därmed sammanlagt med 0,7 procentenheter av lönesumman under prognosperioden (se tabell 24).

Sammantaget ökar arbetskostnaderna enligt nationalräkenskaperna i genomsnitt 0,2 procentenheter snabbare än timplönerna 2007–2009. De avtalade kollektiva avgifterna höjer i genomsnitt arbetskostnaderna med ca 0,4 procentenheter per år under perioden medan de lagstadgade avgifterna minskar arbetskostnaderna med i genomsnitt 0,2 procentenheter per år (se diagram 144).

Tabell 24 Arbetskostnad och lön per timme och per producerad enhet i näringslivet

Kronor per timme, procent och årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

	2006	2006	2007	2008	2009
Timplön (KL)		3,2	4,3	4,7	4,8
Timplön (NR)	182	3,6	4,7	5,3	5,4
Avtalade kollektiva avgifter ¹		8,71	9,85	10,12	10,20
Lagstadgade kollektiva avgifter ¹		33,87	33,78	33,18	33,16
Arbetskostnad (NR)	259	2,3	5,5	5,0	5,4
Produktivitet ²		3,4	1,1	2,7	2,6
Enhetsarbetskostnad		-1,0	4,3	2,3	2,7
Enhetsarbetskostnad (exkl. pensionspremierabatt)		0,1	3,3	2,2	2,7

Anm. I kollektiva avgifter ingår avtalade och lagstiftade avgifter samt löneskatter. KL avser konjunkturlönestatistiken och NR avser nationalräkenskaperna.

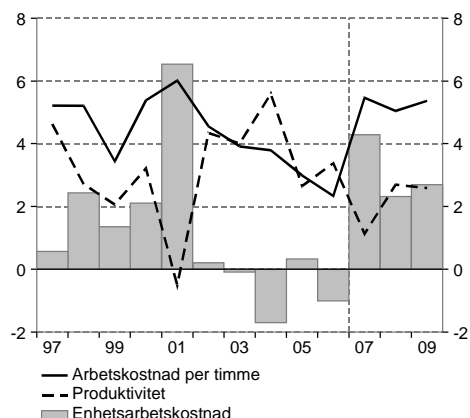
¹ Procent av timplönerna

² Produktivitetstillväxningen i denna tabell är beräknad enbart med anställdas arbetade timmar, dvs. företagarnas arbetstimmar beaktas inte.

Källor: SCB, Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 145 Enhetsarbetskostnad i näringslivet

Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Enhetsarbetskostnaden, dvs. arbetskostnaden per producerad enhet, i näringslivet har från 2002 till 2006 ökat mycket långsamt eller minskat (se diagram 145). År 2007 ökar enhetsarbetskostnaden med 4,3 procent som en följd av att produktivitetstillväxten ökar långsamt och att arbetskostnaderna ökar relativt snabbt. Även 2008 och 2009 stiger enhetsarbetskostnaderna förhållan-

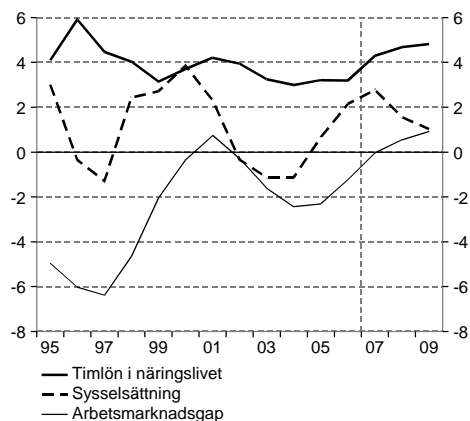
devis snabbt till följd av fortsatt höga arbetskostnadsökningar och måttliga produktivitetsökningar.

Sammantaget leder detta till att enhetsarbetskostnaden 2007-2009 stiger betydligt snabbare än den ökningstakt på 1,7 procent per år som på längre sikt bedöms vara förenlig med stabil inflation om två procent.

FÖRDJUPNING

Diagram 146 BNP, sysselsättning och arbetsmarknadsgap

Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Avtalsrörelsen 2007

Under 2007 omförhandlas kollektivavtalen för ca 2,8 miljoner löntagare, vilket är ca 80 procent av alla löntagare. Sammanlagt är det ca 500 avtal som har slutits eller håller på att förhandlas. Årets avtalsrörelse är storleksmässigt jämförbar med avtalsrörelserna 2001 och 2004.

Avtalsrörelsen genomförs i ett konjunkturläge som kännetecknas av stark tillväxt, stigande sysselsättning och förhållandevis höga vinstnivåer för näringslivet som helhet. Arbetsmarknaden bedöms för närvarande vara konjunktorellt balanserad. Konjunkturinstitutet bedömer att arbetsmarknadsläget blir något ansträngt under de kommande två åren (se diagram 146). Samtidigt är vinstläget i näringslivet relativt högt och har fortsatt att förbättras. Mot denna bakgrund är det inte förvånande att de löneavtal som hittills har slutits hamnat på en påtagligt högre nivå än för den föregående avtalsperioden. De resulterande totala löneökningarna de kommande tre åren bedöms på längre sikt vara högre än vad som är förenligt med Riksbankens inflationsmål.

SAMORDNING ENLIGT INDUSTRIAVTALET

Det s.k. Industriavtalet är en överenskommelse mellan fackföreningarna och arbetsgivarorganisationerna inom industrin. Industriavtalet etablerar en samordning kring tidtabeller för förhandling och konflikthantering i syfte att genomföra löneförhandlingar utan stridsåtgärder. Under de senaste avtalsrörelserna har det funnits en bred samsyn kring att industrins avtal ska vara normgivande för de efterföljande avtalen som sluts.

Efter det att Industriavtalet lade fast nya riktlinjer för lönebildningen i industrin 1998 har konflikterna under avtalsrörelserna varit färre än under tidigare år. Det har, tillsammans med bl. a. låga inflationsförväntningar, också bidragit till att de nominella löneökningarna minskat jämfört med lönerörelserna tidigare under 1990-talet.

AVTALSÖRELSERNA 2001 OCH 2004

Avtalen som slöts för perioden 2001–2003 omfattade i stort sett hela den privata och den offentliga sektorn. För arbetare inom industrins olika branscher blev avtalen mycket lika sinsemellan och den totala avtalsmässiga höjningen, inklusive värdet av arbetstidsförkortningar, uppgick till ca 3 procent per år. Vissa kvinnodominerade avtalsområden med låga genomsnittslöner, som detaljhandeln och hotell och restaurang, träffade avtal som låg cirka en procentenhet högre. För tjänstemän inom den priva-

ta sektorn blev den avtalsmässiga höjningen för perioden 2001–2003 ca 2,6 procent i genomsnitt per år, och för tjänstemän inom industrin något lägre. Avtalen inom offentlig sektor innehöll i de flesta fall vare sig centralt fastställt löneutrymme eller arbetstidsförkortning.

Avtalen som slöts för perioden 2004–2006 omfattade i stort sett lika många löntagare som vid 2001 års avtalsrörelse. Många fick avtalade löneökningar som uppgick till 7,3 procent på tre år, dvs. 2,4 procent i genomsnitt per år, och därtill en arbetstidsförkortning om sammanlagt 0,2 procent per år. Den totala kostnadsramen för de tre åren blev 2,6 procent per år. Tjänstemannaavtalen inom industrin gav 2,3 procent i genomsnitt per år.

Det svagare arbetsmarknadsläget 2004 bidrog till att de centralt avtalade löneökningarna blev lägre vid avtalsrörelsen 2004 än vid avtalsrörelsen 2001. Även lägre inflationsförväntningar bidrog till de lägre avtalade löneökningarna.

Under 2005 var det främst inom den kommunala sektorn som avtal slöts. Avtalen blev sinsemellan mycket lika och gav i de flesta fall 2,0 procent per år. Avtalet för det största fackförbundet, Kommunal, blev dock högre och beräknas ha givit 2,9 procent per år.

KRAVEN INFÖR AVTALSRORELSEN 2007

Inför den pågående avtalsrörelsen var kraven från både Landsorganisationen (LO) och Facken inom industrin²⁵ högre än inför 2004 års avtalsrörelse.

LO krävde årliga löneökningar med minst 825 kronor per månad och heltidsanställd, dock lägst med 3,9 procent räknat på avtalsområdets genomsnittsförtjänst, samt att avtalens lägstalöner höjs med minst 910 kronor. Utöver detta innehöll LO:s avtalskrav en särskild jämställdhetspott på 205 kronor som skulle tillfalla olika avtalsområden i proportion till andelen kvinnor inom avtalsområdet som tjänar mindre än 20 000 kronor per månad.

Facken inom industrin krävde löneökningar med minst 840 kronor per månad och heltidsanställd, dock lägst med 3,9 procent samt att avtalens lägstalöner höjs med minst 1 400 kronor.

Avtalskraven inom olika tjänstemannaområden utöver de inom Facken inom industrin var inte samordnade.

²⁵ Facken inom industrin är ett samarbete mellan de fackförbund som har undertecknat "Samarbetsavtalet om industriell utveckling och lönebildning" (Industriavtalet). De sex förbunden är: Sveriges Ingenjörer, IF Metall, Sif, Svenska Livsmedelsarbetareförbundet, Svenska Pappersindustriarbetareförbundet och Skogs- och Träfacket. Dessutom deltar Grafiska förbundet Mediafacket i det fackliga samarbetet.

LANDSORGANISATIONENS LÅGLÖNEKRAV

LO har i denna avtalsrörelse i högre grad än tidigare strävat efter att prioritera avtalsområden med låga löner och en hög andel kvinnor. Industrin, som är mansdominerad med en jämförelsevis hög lönenivå, ska därför enligt LO:s krav få lägre procentuella löneökningar än LO-genomsnittet. Redan före avtalsrörelsen tog sin början förankrades detta synsätt mellan de olika LO-förbunden. För att åstadkomma en sådan utveckling har LO utgått ifrån att alla avtalsområden ska få igenom LO:s krav i lika hög grad som för industrins avtal.²⁶

AVTALENS INNEHÅLL 2007

De flesta centrala avtal inom näringslivet och kommunal sektor har nu slutits. De avtalade löneökningarna blir högre i 2007 års avtalsrörelse än i avtalsrörelserna 2001 och 2004. En viktig förklaring till detta är att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden och lönsamheten i näringslivet är högre nu än vid tidpunkterna för 2001 och 2004 års avtalsrörelser. Mot den bakgrunden är det inte förvånande att årets avtalsrörelse har resulterat i högre avtal än 2004.

I mars månad slöts de första normgivande avtalen mellan Facken inom industrin och motsvarande arbetsgivareorganisation. De träffade avtalen löper från 1 april 2007 till den sista mars 2010 och kostar i snitt 3,4 procent per år. Lönerna ökar med i genomsnitt 3,2 procent per år och därtill kommer andra förbättringar i form av bättre avtalspension²⁷, kortare arbetstid eller andra förbättringar²⁸ motsvarande 0,2 procent per år. Den totala kostnadsramen för de tre åren är således 10,2 procent för både arbetare och tjänstemän. Inom industrins avtal och flertalet av avtalen inom LO-området kommer avtalens lägsta löner att höjas mer än genomsnittslönerna under avtalsperioden. Avtalens konstruktion varierar mellan olika avtalsområden och mellan arbetare och tjänstemän.

De avtalsmässiga löneökningarna för de kvinnodominerade LO-förbunden blir uttryckt i procent högre än för industrin.

²⁶ LOs lönekravsformel kan beskrivas som

Avtalskrav = $\alpha[\max(825/x; 0,039) + \beta \cdot 205/x]$, där α är grad av måluppfyllelse inom industrins avtal, β är andelen kvinnor med en lägre lön än 20 000 inom avtalsområdet och x genomsnittslönen för avtalsområdet. Måluppfyllelsen, α , blev ca 85 procent.

²⁷ Avtalen innebär en höjning av avtalspensionerna med ca 30 procent för alla industrianställda som tillhör ett LO-förbund. Dessutom får industrianställda som tillhör ett LO-förbund och som har löner över 7,5 gånger inkomstbasbeloppet en extra pensionsavsättning jämförbar med den som tjänstemannagrupperna har. Förändringar av avtalspension sker stegvis fram till år 2012. Efter 2012 kommer avtalspensionerna för LO-grupperna och tjänstemannagrupperna inom industrin att vara likvärdiga.

²⁸ Tjänstemän har redan det förmånliga avtalspensionssystemet och får istället kortare arbetstid eller andra förbättringar motsvarande 0,6 procent.

Sammantaget varierar löneutrymmet i avtal som slutits inom LO och andra större avtalsområden på tjänstemannasidan mellan 3,2 och 4,5 procent i genomsnitt per år.

AVTAL OCH SLUTLIGA LÖNEÖKNINGAR

I tabell 23 redovisas avtalade löneökningar och det slutliga löneutfallet.

År 2001–2003 uppgick de avtalade lönehöjningarna för näringslivet som helhet till 2,6 procent per år och det slutliga löneutfallet blev drygt en procentenhet högre. Avtalsrörelsen 2004 resulterade i lägre avtalade löneökningar på drygt 2 procent per år 2004–2006 och timlönerna ökade med drygt 3 procent per år under motsvarande period. Den främsta orsaken till att löneökningarna 2004–2006 blev lägre än 2001–2003 var att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden var lägre 2004–2006, vilket dämpade nivån i de ingångna avtalen och de lokala löneökningarna utöver avtalen.

Tabell 25 Avtal och löneökningar

Centrala avtal och löneökningar enligt Konjunkturlönestatistiken och Konjunkturinstitutet

	Avtal 01–03	Utfall 01–03	Avtal 04–06	Utfall 04–06	Avtal 07–09	Prognos 07–09
Industri	2,4	3,8	2,0	3,1	3,2	4,4
Bygg	2,7	4,1	2,3	3,0	3,2	5,0
Tjänster	2,7	3,8	2,1	3,1	3,8	4,6
Näringsliv	2,6	3,8	2,1	3,1	3,4	4,6
Kommun	2,3	4,4	1,9	3,4	4,2	4,5
Stat	1,9	4,2	1,6	3,2	**	4,1
Totalt	2,5	4,0	2,0	3,2	3,3	4,5

Anm. Medelvärde över tre kalenderår. Sifferlösa avtal, dvs avtal där all lönesättning sker på lokal nivå ingår inte i statistiken. Konjunkturinstitutets egna beräkningar av avtal mellan 2007–2009. Utfall 07–09 är det prognostiserade utfallet.** För statliga sektorn sluts avtalen i september 2007.

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Konjunkturinstitutets beräkningar av avtalen²⁹ visar att de avtalade arbetskostnadsökningarna i näringslivet är ca 1,3 procentenheter högre per år 2007–2009 jämfört med 2004–2006. Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden och vinsterna i näringslivet är högre denna avtalsperiod än i den föregående, vilket bidrar till att de lokala löneökningarna utöver avtal också blir något högre. Sammantaget medför detta att lönerna i näringslivet bedöms öka med i genomsnitt 4,6 procent per år 2007–2009, att jämföra med 3,1 procent 2004–2006.

²⁹ Medlingsinstitutet (MI) kommer publicera fullständig avtalstatistik. Konjunkturinstitutet har inte full insyn i alla avtalen, så beräkningen är en grov uppskattning av avtalen och en prognos på MIs beräkningar.

LÄGSTALÖNER I AVTALEN

I flera av de avtal som slutits under våren har lägstalönerna höjts. Exempelvis har avtalen för arbetare inom handeln och hotell- och restaurang inneburit att lägstalönerna har höjts med ca 16 procent respektive 17 procent 2007–2009. Höjda lägstalöner kan dels leda till att efterfrågan på lågt kvalificerad arbetskraft minskar och dels till att lokala löneökningar utöver de centrala avtalen blir större. Den senare effekten beror på att arbetsgivarna kan förväntas höja lönerna för anställda som ligger nära men över de lägsta lönenivåerna. Därigenom motverkas den ur arbetsgivarsynvinkel oönskade effekten på lönestrukturen till följd av högre lägstalöner.

Priser, produktionskostnader och vinstandelar

HÖG LÖNSAMHET I NÄRINGSLIVET

Vinstandelen i näringslivet ökade ytterligare 2006 och hamnade därmed, räknat exklusive finans- och fastighetsverksamhet, klart över genomsnittet för de senaste 25 åren (se diagram 147)³⁰.

Under åren 2007 till 2009 minskar vinstandelen något (se tabell 26). Den starka ökningen av vinstandelen 2006, liksom minskningen 2007 och 2008, beror i viss mån på den tillfälliga pensionspremierabatten.

Tabell 26 Priser, produktionskostnader och vinstandelar i näringslivet

Årlig kalenderkorrigerad procentuell förändring

	Vikt				
	2006	2006	2007	2008	2009
<i>Produktpris (bp)</i> ¹	100	3,2	2,9	1,6	1,5
Exportpris	32	2,7	1,1	-0,4	-0,9
Hemmamarknadspris	68	3,4	3,8	2,6	2,7
<i>Förbrukningspris(mp)</i> ²	57	4,6	3,3	1,5	1,2
Importerade produkter	16	5,7	0,7	-0,8	-1,6
Inhemskt produkter	41	4,2	4,2	2,4	2,3
<i>Förädlingsvärdepris (fp)</i> ³	43	1,6	2,3	1,8	1,9
Enhetsarbetskostnad (ULC) ⁴	25	-1,0	4,3	2,3	2,7
Enhetsöverskott ⁵	18	5,6	-0,5	1,1	0,6
Vinstandel		41,4	40,3	40,0	39,5
Förändring i procentenheter		1,6	-1,1	-0,3	-0,5

¹ bp (baspris).

² mp (mottagarpris inkluderar handelsmarginaler samt produktskatter minus produktsubventioner).

³ fp (faktorpris). Efter avdrag av övriga, ej löneberoende produktionskatter och tillägg av övriga produktionssubventioner. Skiljer sig från nationalräkenskapernas definition genom att löneberoende produktionskatter ingår.

⁴ Arbetskostnad, inklusive löneberoende produktionskatter, per producerad förädlingsvärdeenhet, inklusive effekt av pensionspremierabatt 2006-2007.

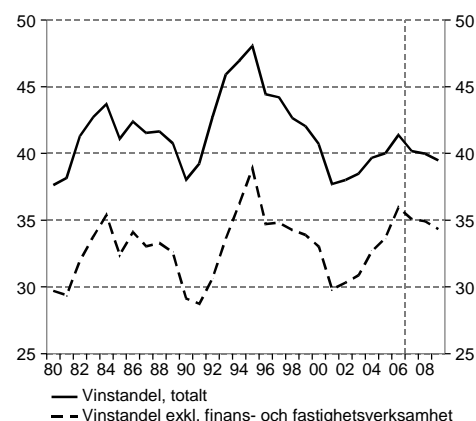
⁵ Bruttoöverskott per producerad förädlingsvärdeenhet.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Till den starka ökningen av vinstandelen i näringslivet 2006 bidrog en markant ökning av produktpriset, dvs. genomsnittspriset för de varor och tjänster som produceras i näringslivet (se

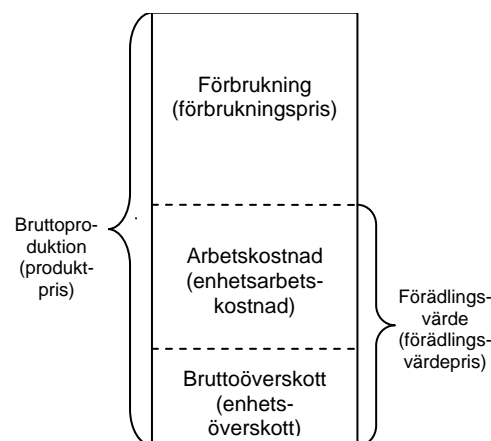
³⁰ En jämförelse över tiden av nivån på vinstandelen i näringslivet försvåras av de reformer avseende bl.a. bostadsfinansiering och -beskattning som genomfördes på 1990-talet. I diagrammet redovisas därför också näringslivets vinstnivå exklusive finans- och fastighetsverksamhet.

Diagram 147 Vinstandel i näringslivet
Procent

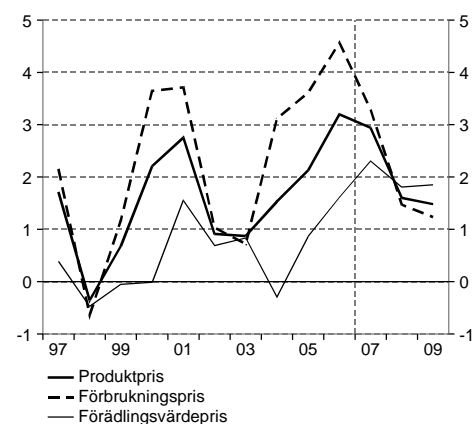
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Figur 1 Bruttoproduktionsvärdet

Anm. Förenklad figur där övriga produktionskatter och -subventioner ej tagits med.

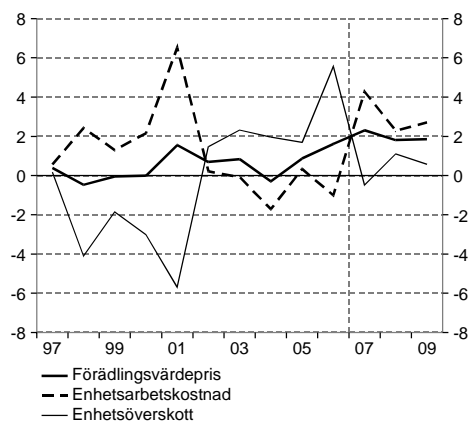
Diagram 148 Produkt-, förbruknings- och förädlingsvärdepris i näringslivet
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 149 Förädlingsvärdepris, enhetsarbetskostnad och enhetsöverskott i näringslivet

Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

diagram 148 och figur 1). Produktpriset ökade påtagligt både på export- och hemmamarknaden, främst beroende på att petroleum- och metallpriserna fortsatte att stiga starkt på världsmarknaden. Även priset för skogsindustrins produkter ökade påtagligt i fjol.

Prisökningarna var således särskilt betydande för den del av näringslivets produktion som används som förbrukning i näringslivet. Tillsammans med en stark prisökning för importerade förbrukningsprodukter innebär detta en betydande ökning av näringslivets kostnader för förbrukning.

Ökningen av produktpriset var ändå så stark att den mer än kompenserade för de ökade kostnaderna för förbrukningen. Därmed steg förädlingsvärdepriset, vilket beror på relationen mellan produktpris och förbrukningspris, betydligt mer än i genomsnitt under den senaste tioårsperioden (se diagram 149).

Förädlingsvärdepriset kan delas upp i enhetsarbetskostnad, dvs. arbetskostnad per producerad enhet, och enhetsöverskott, dvs. bruttoöverskott³¹ per producerad enhet. Enhetsarbetskostnaden minskade till följd av en god produktivitetstillväxt och låg arbetskostnadsökning. Detta medförde en stark ökning av enhetsöverskottet. Även vinstandelen³² steg påtagligt. Den höga vinstandelen i näringslivet överensstämmer väl med omdömet i Konjunkturinstitutets barometerundersökningar, som anger att lönsamheten nu är hög i näringslivet.

På kort sikt är priserna trögrörliga, vilket innebär att vinstandelen till stor del bestäms av kostnader och produktivitet. På lite längre sikt anpassas huvuddelen av priserna i näringslivet till kostnaderna. Inom vissa branscher, t.ex. massaindustrin, är dock företagen s.k. pristagare, dvs. priserna bestäms på världsmarknaden. För att upprätthålla en önskvärd vinstnivå på lång sikt är det därför nödvändigt, i synnerhet för de sistnämnda företagen, att anpassa kostnaderna och produktiviteten.

Under åren 2007 till 2009 stiger enhetsarbetskostnaden i näringslivet ganska snabbt. Produktivitetsoökningen dämpas konjunkturrellt, samtidigt som lönerna ökar betydligt snabbare. Produktivitetsoökningen blir särskilt svag i år. Dessutom upphör den tillfälliga pensionspremierabatten i huvudsak 2007 och till resterande del 2008.

Det stigande resursutnyttjandet i ekonomin bidrar till att hemmamarknadspriset fortsätter att öka påtagligt. En svagare utveckling av priserna på världsmarknaden för petroleumpro-

³¹ Bruttoöverskott eller driftsöverskott, brutto enligt nationalräkenskaperna motsvarar ungefär resultat före avskrivningar enligt företagsekonomisk redovisning.

³² Vinstandelen, som definieras som bruttoöverskottets andel av förädlingsvärdet i löpande priser, kan också beräknas genom att enhetsöverskottet deflateras med förädlingsvärdepriset.

dukter och metaller håller tillbaka framför allt exportprisutvecklingen, men det verkar även återhållande på förbrukningspriset.

Sammantaget innebär detta att enhetsöverskottet minskar i år men ökar något både 2008 och 2009. Vinstandelen minskar alla tre åren, vilket är ett normalt konjunktorellt mönster. Att vinstandelen minskar något 2008 och 2009 beror på att enhetsöverskottet ökar långsammare än förädlingsvärdepriset, vilket är detsamma som att säga att enhetsarbetskostnaden ökar snabbare än förädlingsvärdepriset.

GYNSAM PRISUTVECKLING GER STARK LÖNSAMHET I BASINDUSTRI

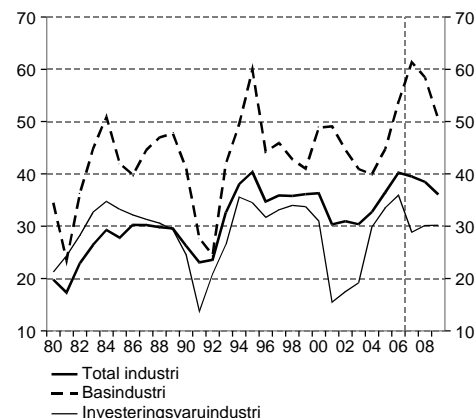
Vinstandelen i industrin fortsatte att öka 2006 (se diagram 150). Därefter minskar vinstandelen successivt under åren 2007 till 2009. I år liksom i fjol är det främst den gynnsamma prisutvecklingen på världsmarknaden för skogsindustrins produkter och metaller som inverkar positivt på vinstandelen i industrin. Detta gynnar framför allt skogs- och metallindustrin. Vinstandelen i basindustrin hamnar därmed på en mycket hög nivå. Övriga delar av industrin missgynnas av de kraftiga prisökningarna på både hemmaproducerade och importerade förbrukningsprodukter samt stigande enhetsarbetskostnader. Den hårda konkurrenssituationen på världsmarknaden, särskilt för investeringsvaror, gör det svårt för många industriföretag att höja priserna i takt med kostnadsökningarna. En viss minskning av metallpriserna 2008 och 2009 torde dock underlätta för investeringsvaruindustrin att täcka sina kostnadsökningar. Priserna sjunker också för petroleumprodukter och skogsindustrins produkter. Sammantaget innebär detta att vinstandelen i industrin totalt sett minskar något under åren 2007 till 2009.

I tjänstebranscherna har en stark inhemsk efterfrågeutveckling och måttliga arbetskostnadsökningar skapat utrymme för företagen, främst producenter av företagstjänster, att höja vinstmarginalerna till historiskt sett mycket höga nivåer 2006 (se diagram 151). 2007 ökar arbetskostnaden snabbare och vinstandelen sjunker något i tjänstebranscherna. Därefter medverkar en sänkning av de kollektiva avgifterna inom vissa tjänstesektorer till en viss ökning av vinstandelen.

SJUNKANDE IMPORTPRISER BEGRÄNSAR INHEMSK INFLATION

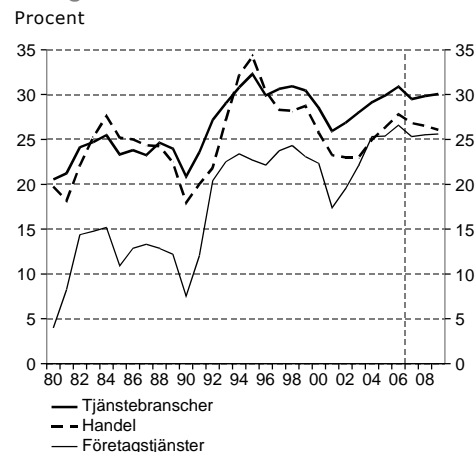
BNP-deflatorn, dvs. förädlingsvärdepriset för ekonomin som helhet, steg med 1,8 procent i fjol, efter två år med svag utveckling (se diagram 152). Priserna ökade snabbare både för de of-

Diagram 150 Vinstandelar i industrin
Procent

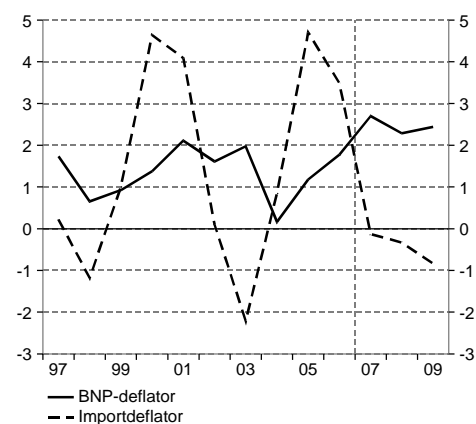
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 151 Vinstandelar i tjänstebranscherna exkl. finans- och fastighetsverksamhet
Procent

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

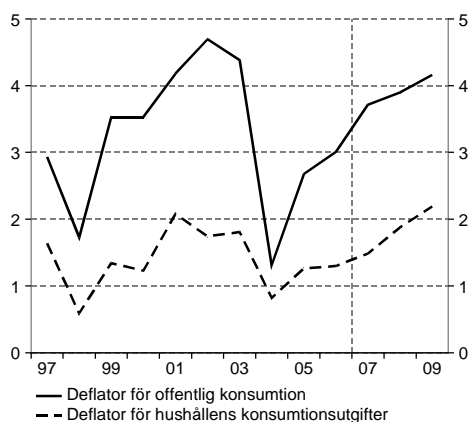
Diagram 152 BNP-deflator och importdeflator
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 153 Deflator för offentlig konsumtion och hushållens konsumtionsutgifter

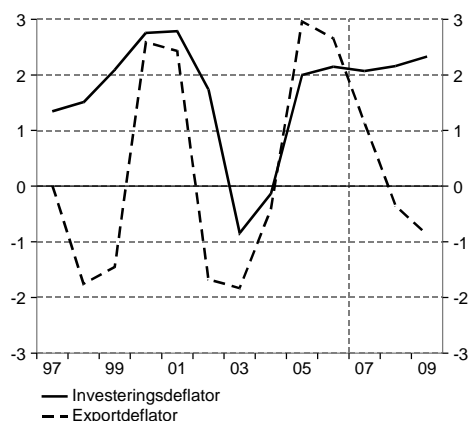
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 154 Investerings- och exportdeflator

Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

fentliga myndigheternas och för näringslivets förädlingsvärden (se tabell 27). Näringslivets förädlingsvärdepris har analyserats ovan. Till skillnad från näringslivets förädlingsvärdepris bestäms de offentliga myndigheternas förädlingsvärdepris enbart som en sammanvägning av myndigheternas enhetsarbetskostnad och priset på kapitalförslitningen.

En oförändrad deflator för skattenetto inverkarde något dämpande på BNP-deflators utveckling 2006. Importpriserna ökade starkt 2005 och 2006, efter tre år med svag utveckling. Sammantaget innebar detta att deflators för den totala tillförseln dvs. BNP och import, ökade med drygt 2 procent 2006.

Sett från användningssidan är det exportpriserna och priset för offentlig konsumtion som har ökat mest 2005 och 2006. Deflators för hushållens konsumtionsutgifter har däremot ökat måttligt (se diagram 153), medan investeringsdeflators har ökat något snabbare (se diagram 154).

Tabell 27 Tillförsel- och användningspriser

Årlig procentuell förändring

	Vikter %				
	2006	2006	2007	2008	2009
Tillförsel	100	2,3	1,8	1,5	1,4
BNP	70	1,8	2,7	2,3	2,4
Offentliga myndigheter ¹	14	3,5	4,1	4,5	4,8
Näringsliv (fp)	48	1,6	2,3	1,8	1,9
Skattenetto ²	9	0,0	2,7	1,6	2,3
Import	30	3,5	-0,1	-0,3	-0,8
Användning	100	2,3	1,8	1,5	1,4
Offentlig konsumtion	19	3,0	3,7	3,9	4,2
Hushållens konsumtionsutgifter	33	1,3	1,5	1,9	2,2
Investeringar	13	2,2	2,1	2,2	2,3
Export	35	2,7	1,1	-0,4	-0,9

¹ Inklusive hushållens ideala organisationer.

² Produktionsskatter minus produktionssubventioner.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

I år ökar BNP-deflators ytterligare något snabbare eller med 2,7 procent, vilket huvudsakligen är en följd av den snabbt stigande enhetsarbetskostnaden. Effekten på priset för den totala tillförseln begränsas emellertid av att importpriset minskar något. Den inhemska inflationen blir något starkare än i fjol, medan exportpriset hålls tillbaka främst av en svagare utveckling av priserna på metaller och petroleumprodukter.

Enhetsarbetskostnaden i näringslivet ökar i något lägre takt 2008 och 2009, vilket innebär att BNP-deflators ökningstakt blir något lägre än 2007. Samtidigt fortsätter importpriset att sjunka. För de offentliga myndigheterna däremot bidrar snabbt

stigande arbetskostnader till att förädlingsvärdepriset accelererar till närmare 5 procent 2009. Sammantaget medför det stigande kostnadstrycket att den inhemska inflationen blir något starkare jämfört med 2007. Däremot minskar exportpriset 2008 och 2009, främst till följd av att priserna sjunker för petroleumprodukter, skogsindustrins produkter och metaller. En efterhand starkare kronkurs bidrar till de sjunkande import- och exportpriserna.

Inflation

Inflationstakten har successivt stigit sedan 2005 och var i maj 1,7 procent enligt Konsumentprisindex (KPI) och 0,9 procent enligt UND1X (se diagram 155). Detta inflationsmått avviker ifrån KPI-inflationen genom att räntekostnader för egnahem samt den direkta effekten av förändrade indirekta skatter och subventioner är borträknade (se figur 2). Även om Riksbankens inflationsmål avser KPI används normalt UND1X som underlag för Riksbankens penningpolitiska beslut.

De senaste tre åren har inflationen varit relativt låg, vilket främst berott på inhemska faktorer så som låga enhetsarbetskostnadsökningar och lågt resursutnyttjande. Den allt starkare arbetsmarknaden, högre löneavtal och lägre produktivitetstillväxt leder till att enhetsarbetskostnaden stiger relativt kraftigt. Eftersom enhetsarbetskostnaden påverkar priser med betydande eftersläpning när inflationen mätt som UND1X och UND1X exkl. energi inte över inflationsmålet förrän i början av 2009 (se diagram 156 och diagram 157).

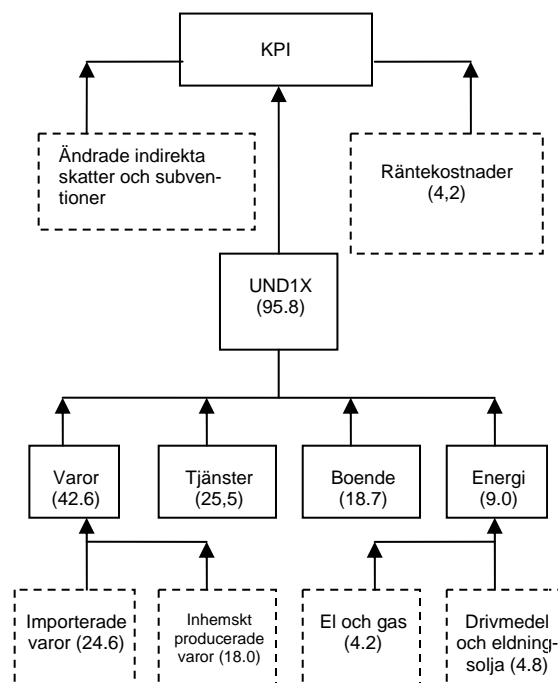
INFLATIONEN STIGER RELATIVT SNABBT

Inflationstrycket stiger under prognosperioden. Den allt högre löneökningstakten samt den konjunkturellt lägre produktivitetstillväxten bidrar till att inflationen stiger till över 2 procent 2009. Den förhållandevis långsamma inflationstoppgången hänger samman med de fem senaste årens svaga ökning i enhetsarbetskostnader och att företagen, i rådande konjunkturläge, väntas minska på sina i utgångsläget höga vinstmarginaler. En något starkare krona tillsammans med ett måttligt stigande importpris i utländsk valuta håller också tillbaka inflationen.

En svag utveckling av energipriserna håller inledningsvis tillbaka UND1X-inflationen och inflationen enligt UND1X exklusive energi stiger därmed snabbare och blir 2,3 procent i slutet av 2009.

2008 dämpas inflationstakten som en konsekvens av regeringens föreslagna regelförändringar av fastighetsskatten, tand-

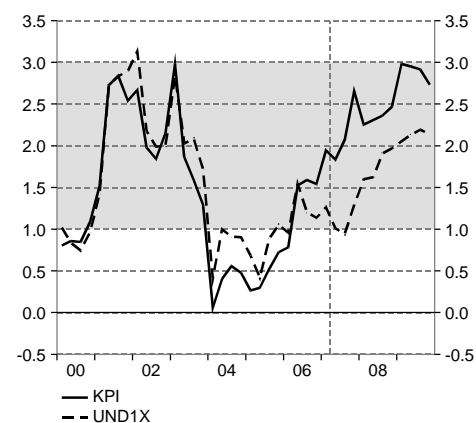
Figur 2 Inflationsmått

Anm. Parentes anger procentuell vikt i KPI 2007. Ändrade indirekta skatter och subventioner har ingen explicit vikt. Boende avser boende exkl. ränte- och energikostnader.

Källa: SCB.

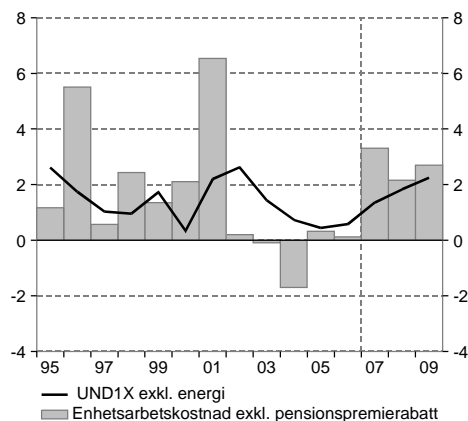
Diagram 155 Konsumentpriser
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 156 Konsumentpriser och enhetsarbetskostnad

Årlig procentuell förändring

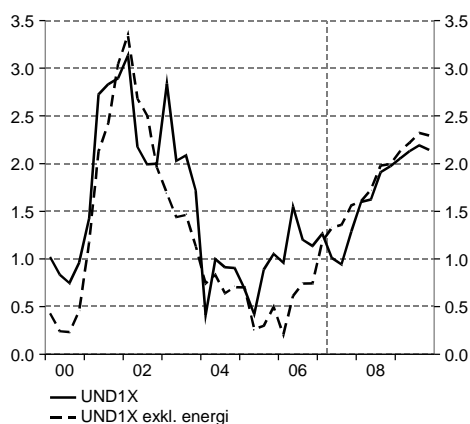

Anm. Enhetsarbetskostnaden i näringslivet är rensad för den tillfälliga pensionspremierabatten för 2006, kalenderkorrigerad.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 157 Underliggande inflation

Procent, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 158 Varu- och tjänstepriser

Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Anm. Exklusive förändrade indirekta skatter och subventioner.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

vårdsreformen och en sänkning av sociala avgifter för vissa tjänstebranscher. Dessa reformer håller tillbaka UND1X-inflationen med omkring 0,3 procentenheter under 2008. Inflationssuppgången dämpas också av en successivt stramare penningpolitik.

Samanlagt bedöms UND1X-inflationen bli 2,1 procent i slutet av 2009. KPI-inflationen, som påverkas av ränteutvecklingen, uppgår till 2,7 procent vid utgången av 2009.

Tabell 28 Konsumentpriser

Årlig procentuell förändring

	Vikt	2007	2008	2009	2009 dec
Varor	42,6	0,5	1,3	1,7	1,8
Tjänster	25,5	1,9	2,0	2,4	2,4
Boende exkl. räntor och energi	18,7	2,7	2,7	3,2	3,3
UND1X exkl. energi	86,8	1,4	1,8	2,2	2,3
Energi	9,0	-0,6	1,3	1,1	0,6
UND1X	95,8	1,1	1,8	2,1	2,1
Räntekostnader ¹	4,2	0,9	0,8	0,6	0,4
Skatter och subventioner ¹		0,2	-0,4	0,1	
KPI	100,0	2,1	2,3	2,9	2,7
HIKP		1,6	1,4	2,2	2,2

¹ Bidrag till KPI-inflationen.

Anm. Alla priser förutom KPI och HIKP är beräknade exkl. direkta effekter av förändrade skatter och subventioner.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet

INFLATIONEN PÅ VAROR OCH TJÄNSTER STIGER SNABBT

Varuprisinflationen har varit låg under flera år, men stiger snabbt under prognosperioden. Enhetsarbetskostnaden stiger kraftigt under 2007. Även 2008 och 2009 stiger den snabbare än vad som på längre sikt är förenligt med en UND1X-inflation på 2 procent. Ökningen av enhetsarbetskostnaden medför att såväl varupris- som tjänsteprisinflationen stiger. Varuprisinflationen är normalt lägre än tjänsteprisinflationen. Det beror främst på att produktivitetstillväxten inom varuproduktionen och i varuhandeln i genomsnitt är högre än i övriga tjänstebranscher.

Under prognosperioden minskar produktivitetstillväxten relativt sett mer inom varubranscherna. Det medför att varuprisinflationen växlar upp mer än tjänsteprisinflationen. Varuprisinflationen uppgår till 1,3 procent 2008 och 1,7 procent 2009 (se diagram 158)

Även tjänsteprisinflationen stiger i takt med allt högre enhetsarbetskostnadsökningar. Dock dämpas prisökningstakten på grund av vissa regelförändringar som bland annat presenterats i

2007 års vårproposition, t.ex. nedsättning av sociala avgifter inom vissa tjänstebranscher, tandvårdsreform och omläggning av fastighetsbeskattningen (se faktaruta ”Finanspolitiska effekter”). Tjänsteprisinflationen blir 2,0 procent 2008 och 2,4 procent 2009. (se diagram 158)

ENERGI OCH BOENDE

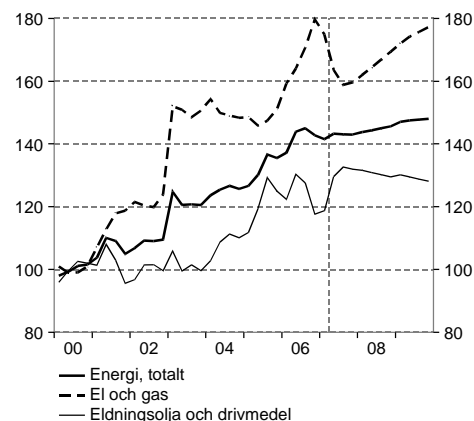
Under 2005 och merparten av 2006 har oljeprisuppgången bidragit till en högre inflation. Oljepriset kommer även att ge ett positivt bidrag till inflationen under 2007, men därefter blir bidraget negativt eftersom oljepriset sjunker under prognosperioden.

Elpriset på den nordiska elbörsen, Nordpool, var under 2006 historiskt högt. Under hösten började dock priset att sjunka och hittills under 2007 har medelpriset per MWh på Nordpool varit det lägsta sedan 2002. I takt med att de allt lägre elpriserna slår igenom i konsumentledet bidrar elprisutvecklingen till att dämpa den totala UND1X-inflationen. Delvis beror denna nedgång på tillfälliga faktorer, bl.a. varmt väder och hög vattentillgång. Under 2008 och 2009 bedöms dock elpriserna stiga relativt kraftigt. Totalt blir energiprisinflationen 1,1 procent 2008 och 2009 (se diagram 159).

Hyrorna stiger bland annat till följd av stigande räntekostnader och högre kostnader inom byggsektorn. Hyreshöjningarna 2008 hålls dock tillbaka av att fastighetsskatten sänks på flerbo-stadshus. Hyresökningarna blir 2,4 procent 2008 och 3,2 procent 2009 (se diagram 160).

Diagram 159 Energipriser

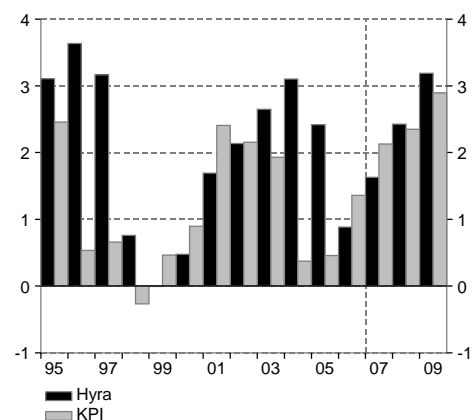
Index 2000=100, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 160 Hyreskostnader

Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

FAKTA**FINANSPOLITISKA EFFEKTER PÅ INFLATIONEN**

Inflationen hålls tillbaka av en rad olika finanspolitiska åtgärder framöver. Det är främst inflationstakten 2008 som påverkas, men även 2009. Omläggningen av fastighetsskatten för egna-hem bidrar till att KPI-inflationen under 2008 blir 0,5 procentenheter lägre än utan reformen. Dessutom berör omläggningen även flerbostadshus, varför hyresökningen blir lägre 2008 än tidigare antagits. Detta bidrar till att KPI-inflationen blir ytterligare 0,1 procentenheter lägre. UND1X-inflationen påverkas inte av förändringen av fastighetsskatten på egna-hem, men däremot av den indirekta effekten via lägre hyresökningar.

Omläggningen av trafikförsäkringssystemet påverkar enbart KPI-inflationen, vilken ökar med knappt 0,2 procentenheter från och med 1 juli 2007. Detsamma gäller skattesubventionen på hushållsnära tjänster, som ger en lägre KPI-inflation med knappt 0,1 procentenhet från och med 1 juli 2007.

Vidare har regeringen föreslagit en sänkning av sociala avgifter inom vissa tjänstebranscher. Denna sänkning bedöms påverka såväl KPI- som UND1X-inflationen med drygt -0,1 procentenheter under 2008. Reformen sänker på kort sikt framför allt enhetsarbetskostnaden och ökar vinstandelen i dessa branscher. Eftersom denna reform är av strukturell karaktär kommer genomslaget på inflationen att vara snabbare än konjunkturella förändringar av enhetsarbetskostnaden. Den sammanlagda dämpande effekten av dessa reformer under 2008 bedöms vara 0,3 procentenheter på UND1X-inflationen och 0,6 procentenheter på KPI-inflationen.

Offentliga finanser

Den fortsatt starka utvecklingen på arbetsmarknaden bidrar till ett högt finansiellt sparande. Trots omfattande skattesänkningar är finanserna starka i förhållande till uppsatta mål, vilket förklarar av stadigt sjunkande transfereringar till hushållen som andel av BNP för både arbetslöshet och ohälsa.

Den offentliga sektorns finanser är mycket starka i förhållande till uppsatta budgetpolitiska mål. Det finansiella sparandet uppgår i år till motsvarande 2,4 procent av BNP, vilket är den högsta nivån sedan 2000 (se tabell 29). Överskottet bedöms stiga ytterligare något 2008 trots en svagt expansiv finanspolitik, för att 2009 uppgå till motsvarande 3,0 procent av BNP.

Den huvudsakliga förklaringen till de förbättrade offentliga finanserna under prognosåren är den höga tillväxten med stigande sysselsättning och fallande arbetslöshet. I kombination med lägre ersättningsnivåer vid arbetslöshet och fallande sjukfrånvaro fortsätter transfereringarna till hushållen att minska som andel av BNP (se diagram 163). En för den offentliga sektorn gynnsam demografisk utveckling under prognosperioden medför att den offentliga konsumtionen utvecklas förhållandevis återhållsamt. Sammantaget medför detta att den offentliga sektorns utgifter som andel av BNP sjunker snabbt (se diagram 164). Den stigande sysselsättningen medför dessutom att skatteunderlaget blir större, vilket delvis motverkar inkomstbortfallet av regeringens föreslagna skattereformer. Det offentliga finansiella sparandet är således högt för innevarande år och förstärks ytterligare 2008 och 2009.

Tabell 29 Den offentliga sektorns finansiella sparande

Miljarder kronor, löpande priser respektive procent av BNP

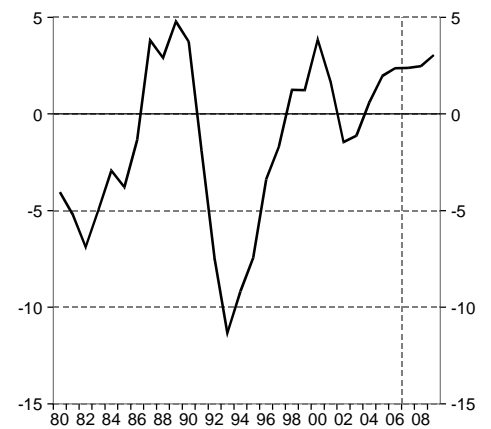
	2005	2006	2007	2008	2009
Inkomster	1 490	1 562	1 621	1 698	1 787
Procent av BNP	55,8	55,2	53,8	53,1	53,0
Utgifter	1 437	1 495	1 549	1 619	1 684
Procent av BNP	53,8	52,8	51,4	50,7	49,9
Finansiellt sparande	52	67	72	79	103
Procent av BNP	2,0	2,4	2,4	2,5	3,0

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

De offentliga finanserna är för närvarande starka i förhållande till uppsatta budgetpolitiska mål. Regeringens mål för den offentliga sektorns finansiella sparande över en konjunkturcykel överskrids, samtidigt som marginalen för de takbegränsade utgifterna till det av riksdagen beslutade taket för 2007 är stor. Även

Diagram 161 Offentliga sektorns finansiella sparande

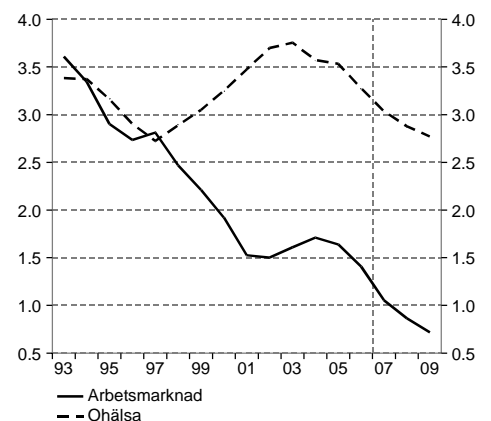
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 163 Transfereringar för arbetsmarknad respektive ohälsa

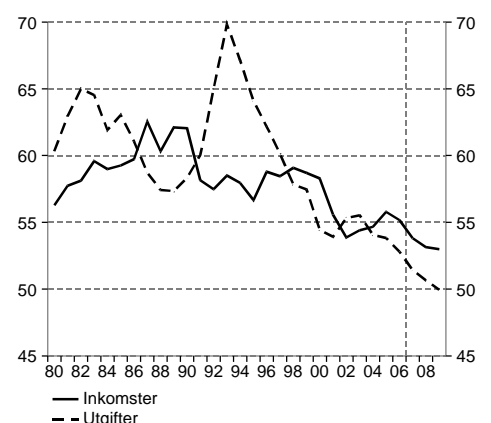
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 164 Inkomster och utgifter i offentlig sektor

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

för kommande år bedöms marginalerna bli stora. Därtill klarar kommunsektorn det lagfästa balanskravet med god marginal.

Den ekonomiska politikens mål och inriktning

OFFENTLIGT SPARANDE ÖVER MÅLET

Målet för den offentliga sektorns finansiella sparande: Sparandet ska uppgå till 1 procent som andel av BNP över en konjunkturcykel.

Den starka tillväxten och den gynnsamma utvecklingen på arbetsmarknaden bidrar till att förstärka de offentliga finanserna under prognosperioden. Den offentliga sektorns finansiella sparande uppgår i år till 2,4 procent som andel av BNP och stiger till 3,0 procent som andel av BNP 2009. Olika mått kan användas för att utvärdera om det offentliga sparandet ligger i nivå med överskottsmålet; ett bakåtblickande medelvärde, en framåtblickande genomsnittsindikator samt det konjunkturjusterade sparandet. Samtliga mått indikerar att den offentliga sektorns sparande överstiger det av regeringen fastlagda överskottsmålet (se tabell 30).

Tabell 30 Finansiellt sparande och indikatorer

Procent av BNP

	2005	2006	2007	2008	2009
Finansiellt sparande	2,0	2,4	2,4	2,5	3,0
Bakåtblickande medelvärde	0,9	1,1	1,3		
Genomsnittsindikatorn	0,9	1,5	2,1		
Konjunkturjusterat sparande	2,7	2,9	2,7	2,4	2,6

Anm. Bakåtblickande medelvärde är ett genomsnitt från och med 2000. Genomsnittsindikatorn är ett sjuårigt glidande centrerat medelvärde.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Från och med 2000, då överskottsmålet infördes, till och med 2007 är det offentliga sparandet i genomsnitt 1,3 procent som andel av BNP. Denna period motsvarar ungefär en konjunkturcykel. Måttet pekar således på att målet om 1 procent överskott över en konjunkturcykel överträffas.

I den ekonomiska vårpropositionen 2007 introducerar regeringen en ny, framåtblickande, genomsnittsindikator för att utvärdera hur de offentliga finanserna förhåller sig till överskottsmålet. Denna indikator utgörs av ett glidande medelvärde av det offentliga sparande som andel av BNP över sju år, beräknat tre år framåt och tre år bakåt från innevarande år. Medelvärdet ska justeras för större engångseffekter.³³ Genomsnittsindikatorn är

³³ I beräkningen av genomsnittsindikatorn samt i det konjunkturjusterade sparandet nedan exkluderas bl.a. de tillfälliga skatteinkomster som uppkom genom extraordinära upplösningar av aktiebolagens skattemässiga periodiseringsfonder 2004 och 2005 när dessa räntebelades.

2,1 procent som andel av BNP 2007, vilket även detta tyder på att överskottsmålet överträffas.³⁴ Det bör dock noteras att en framåtblickande indikator inte är oproblematiske för utvärdering av måluppfyllelse, eftersom ett sådant mått bygger på prognoser. Som utvärderade mått bör därför genomsnittindikatorn tolkas med viss försiktighet. Däremot ger genomsnittindikatorn värdefull information om den finanspolitiska inriktning som behövs de kommande tre åren för att överskottsmålet ska nås.

För att bedöma de offentliga finansernas underliggande utveckling beräknar Konjunkturinstitutet även ett konjunkturjusterat finansiellt sparande. I det konjunkturjusterade sparandet har konjunkturreffekter, sammansättningseffekter och större tillfälliga effekter rensats bort. Detta mått visar alltså vilket sparande som skulle ha uppkommit vid ett balanserat resursutnyttjande och en normal sammansättning av BNP. Det konjunkturjusterade sparandet kan därför användas som en indikation på avvikelser från överskottsmålet.

I år väntas det konjunkturjusterade sparandet bli något större än det faktiska sparandet (se diagram 165 och tabell 31). Detta förklaras bl.a. av att den privata konsumtionen, som är förhållandevis högt beskattad, ligger under sin långsiktiga trend som andel av BNP. Det faktiska sparandet är som en följd av detta lägre än vid en normal BNP-sammansättning (se diagram 166). Ett annat skäl är att BNP-gapet är svagt negativt då detta innebär att sparandet är något lägre 2007 än vad som varit fallet vid ett balanserat resursutnyttjande. Åren 2008 och 2009, då resursutnyttjandet på arbetsmarknaden blir något ansträngt, är det faktiska sparandet högre än det konjunkturjusterade sparandet.

Det konjunkturjusterade sparandet bedöms överstiga 2 procent som andel av BNP under prognosperioden. Det finns således ett underliggande överskott, i förhållande till överskottsmålet, i de offentliga finanserna som inte är konjunkturrellt betingat. Följaktligen indikerar även det konjunkturjusterade sparandet att överskottsmålet om ett finansiellt sparande på 1 procent som andel av BNP över en konjunkturcykel överträffas.

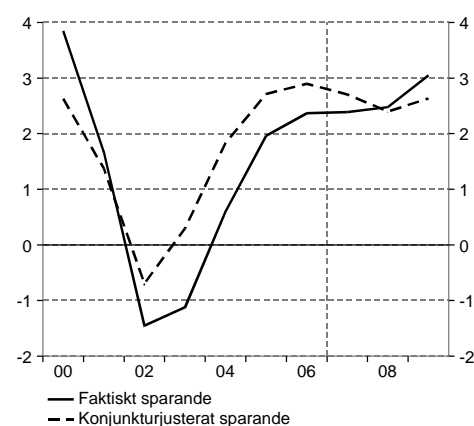
Tabell 31 Konjunkturjusterat finansiellt sparande

Procent av BNP respektive potentiell BNP

	2005	2006	2007	2008	2009
Konjunkturjusterat sparande	2,7	2,9	2,7	2,4	2,6
Effekt av BNP-gap	-0,8	-0,2	-0,1	0,1	0,2
Effekt av arbetsmarknadsgap	-0,6	-0,3	0,0	0,1	0,2
BNP-sammansättning	0,2	-0,1	-0,2	-0,1	0,0
Engångseffekter	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansiellt sparande	2,0	2,4	2,4	2,5	3,0

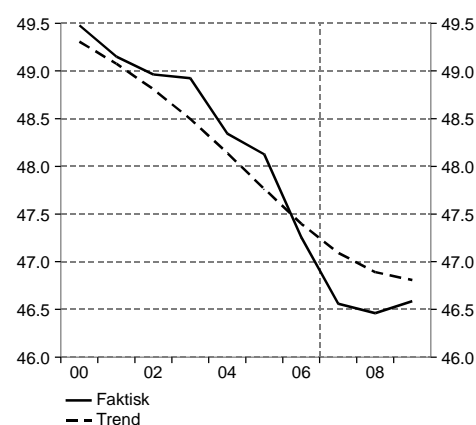
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 165 Faktiskt och konjunkturjusterat finansiellt sparande
Procent av BNP respektive procent av potentiell BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

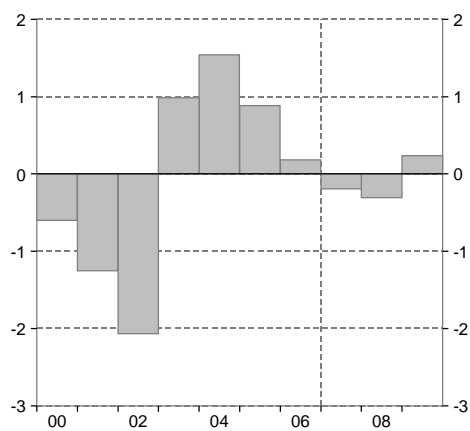
Diagram 166 Hushållens konsumtionsutgifter
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

³⁴ För 2010 används Konjunkturinstitutets medelfristprognos som finns tillgänglig på "www.konj.se/medelfrist".

Diagram 167 Förändring i konjunkturjusterat finansiellt sparande
Procent av potentiell BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

I DET NÄRMASTE NEUTRAL FINANSPOLITIK 2007–2009

Förändringen av det konjunkturjusterade sparandet kan användas som en indikator på finanspolitikens inriktning. En uppgång i det konjunkturjusterade sparandet indikerar att finanspolitiken är åtstramande med avseende på resursutnyttjandet och en försämring indikerar att finanspolitiken är expansiv (se fördjupningen ”Är finanspolitiken expansiv?” *Konjunkturläget* mars 2007, för en genomgång av det konjunkturjusterade sparandet som en indikator på finanspolitikens inriktning).

Förändringen i det konjunkturjusterade sparandet är -0,2 procent av potentiell BNP 2007, -0,3 procent 2008 och 0,2 procent 2009 (se diagram 167). Konjunkturinstitutets bedömning är mot denna bakgrund att finanspolitiken är något expansiv fram till och med 2008 och i det närmaste neutral sammantaget under prognosperioden 2007–2009. En förklaring till att finanspolitiken inte är mer expansiv 2007 och 2008 trots att budgeten för dessa år långt ifrån är fullt ut finansierad är att vissa av regeringens åtgärder också stimulerar ekonomins långsiktiga produktionskapacitet. Åtgärdernas utformning, framför allt jobbvadraget i kombination med lägre ersättningsnivå i a-kassan, bedöms medföra att potentiell sysselsättning och potentiell BNP stiger snabbare än vad de skulle ha gjort annars (se fördjupningen ”Effekter av den nya regeringens ekonomiska politik” *Konjunkturläget* december 2006).

YTTERLIGARE ÅTGÄRDER BÖR INTE VARA EXPANSIVA

Konjunkturinstitutets rekommendationer kring den finanspolitiska inriktningen tar hänsyn till både resursutnyttjandet och den offentliga sektorns sparande i relation till överskottsmålet. Avvägningen mellan dessa två mål för finanspolitiken är inte oproblematisks eftersom målkonflikter kan uppstå.

Resursutnyttjandet stiger successivt under prognosperioden och blir något ansträngt 2008. Detta förhållande talar för en åtstramande politik. Samtidigt tyder olika indikatorer på att den offentliga sektorns sparande överstiger det av regeringen fastlagda överskottsmålet med relativt bred marginal, vilket motiverar en mer expansiv finanspolitik. Det råder alltså för närvarande en målkonflikt mellan stabilt resursutnyttjande och överskottsmålet. Det konjunkturjusterade sparandet försvagas något under 2007 och 2008 vilket tyder på att finanspolitiken är något expansiv under denna period. Utvecklingen av det konjunkturjusterade sparandet är dock mer svårbedömd än normalt då den i hög grad beror på hur regeringens åtgärder påverkar potentiell BNP. Detta tillsammans med det successivt mer ansträngda läget på arbetsmarknaden gör att Konjunkturinstitutet bedömer att tillkommande åtgärder för nästa år inte bör försvaga det konjunkturjusterade sparandet ytterligare. Åtgärder som inte höjer ekonomins hållbara produktionskapacitet bör därför vara fullt ut finansierade.

STORA MARGINALER TILL UTGIFTSTAKET

Mål för statens utgifter: De takbegränsade utgifterna får inte överskrida de av riksdagen beslutade utgiftstaken.

De takbegränsade utgifterna³⁵ blev 11,8 miljarder kronor lägre än utgiftstaket 2006 (se diagram 168). Det är den största marginalen till utgiftstaket sedan 1997, då systemet med utgiftstak infördes. Även för 2007 och 2008 är marginalerna till utgiftstaket stora, över 2 procent av utgiftstaket.

I budgetpropositionen för 2007 redovisades en preliminär bedömning av utgiftstaket för 2009 som innebär att det utgör en fortsatt sjunkande andel av BNP (se tabell 32). I budgetpropositionen för 2008 kommer regeringen att föreslå utgiftstak för både 2009 och 2010. Nivån på utgiftstaken är ett uttryck för regeringens strävan att något minska de statliga utgifterna som andel av BNP.

Tabell 32 Utgiftstak för staten

Miljarder kronor

	2005	2006	2007	2008	2009
Fastställda utgiftstak för staten ¹	870	907	938	971	1 003
Procent av BNP	32,6	32,0	31,1	30,4	29,7
Summa takbegränsade utgifter	864	896	913	948	970
Marginal till taket	6	12	25	23	33
Skattekrediteringar	14	14	8	3	0

¹ Regeringens preliminära bedömning.

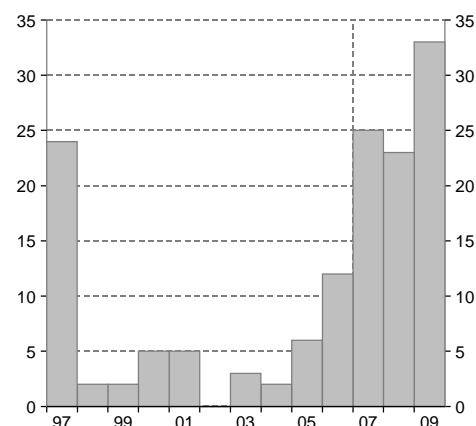
Anm. Till skattekrediteringar medräknas här enbart de som är att likställa med utgifter enligt nationalräkenskapernas definition.

Källor: Ekonomistyrningsverket, Finansdepartementet och Konjunkturinstitutet.

Den höga marginalen till taket under prognosperioden förklaras av att den statliga konsumtionen växer förhållande långsamt bl.a. till följd av lägre försvarsutgifter. De statliga transfereringar till hushållen, som svarar för drygt 30 procent av statens utgifter, minskar under prognosperioden. Det beror framför allt på den starkare arbetsmarknaden som medför att transfereringsutgifterna för arbetslösheten minskar markant. Den minskande sjukfrånvaron bidrar till att utgifterna för den totala ohälsan växer långsamt. En ytterligare förklaring till de allt lägre transfereringarna till hushållen är de sänkta ersättningsnivåerna i både arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen från och med 2007. Osäkerheten i de makroekonomiska bedömningarna som ligger till grund för beräkningarna av de takbegränsade utgifterna ökar emellertid ju längre fram prognoserna sträcker sig. Konjunkturläget kan snabbt försämrats med stora förändringar av marginalen till utgiftstaket som en följd.

För att öka trovärdigheten och förbättra öppenheten i systemet med utgiftstak anser regeringen att budgetlagen inte ska

Diagram 168 Marginal till utgiftstaket
Miljarder kronor

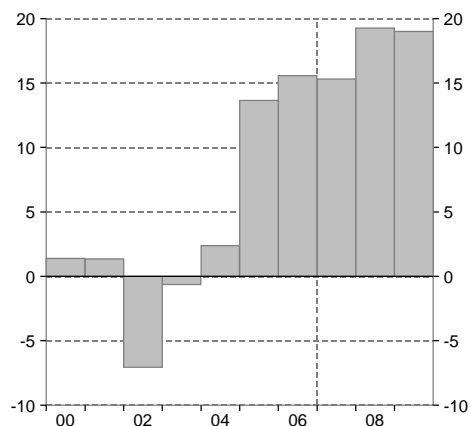

Källor: Ekonomistyrningsverket och Konjunkturinstitutet.

³⁵ De takbegränsade utgifterna omfattar statens samtliga utgifter exklusive statsskuldräntor men inkluderar utgifterna i ålderspensionssystemet.

Diagram 169 Resultat i kommunsektorn exkl. extraordinära poster

Miljarder kronor

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

kringgås. Regeringen har därför minskat användningen av s.k. skattekrediteringar³⁶ i syfte att ge utgiftstaket dess avsedda betydelse.

RESULTATEN STIGER I KOMMUNSEKTORN

Mål för kommuner och landsting – balanskravet: Budgeten för nästa kalenderår ska upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna. Om ett underskott ändå uppstår, ska det negativa resultatet balanseras med motsvarande överskott under de närmast följande tre åren.

Utöver det lagfästa balanskravet rekommenderar Sveriges Kommuner och Landsting att kommunsektorns resultat bör motsvara 2 procent av erhållna skatteintäkter och generella statsbidrag för att på så sätt skapa en buffert för oväntade utgifter. De senaste två åren har kommunsektorns resultat legat över 2 procent som andel av skatter och statsbidrag och har därmed med god marginal klarat balanskravet (se diagram 169). Den goda arbetsmarknaden medför att lönesumman, och med detta kommunsektorns skatteintäkter, ökar kraftigt 2007–2009. Även statsbidragen till kommunerna ökar påtagligt 2007 för att sedan plana ut, och 2009 antas de bli nominellt oförändrade. Utgifterna ökar inte i samma omfattning som inkomsterna vilket för med sig att kommunsektorns resultat med god marginal överstiger 2 procent av skatter och generella statsbidrag 2007–2009.

Behovet av kommunsektorns tjänster kommer att öka på några års sikt till följd av bl. a. en åldrande befolkning. Sektorn bör därför ha en god marginal till balanskravet under de närmaste åren. Landstingen känner redan nu av ökade krav till följd av de demografiska förändringarna men för kommunerna dröjer det innan behoven av t.ex. äldreomsorg ökar. Från 2010 kommer dessutom kostnaderna för avtalspensionerna att stiga kraftigt.

³⁶ Ekonomiska stöd som ges i form av skattekrediteringar på mottagarens skattekonto och är att likställa med utgifter.

FÖRDJUPNING

Förslag i vårpropositionen

Den offentliga sektorns finansiella sparande påverkas av såväl den makroekonomiska utvecklingen som förändrade skatte- och bidragsregler. I tabell 33 redovisas översiktligt vårpropositionens och andra aviserade åtgärders direkta effekter på den offentliga sektorns finanser i förhållande till tidigare beslutade eller aviserade åtgärder enligt Konjunkturinstitutets beräkningar.³⁷

Tabell 33 Direkta effekter av regeringens åtgärder

Miljarder kronor

	2007	2008	2009
Inkomster	-3,4	-7,2	-7,2
Direkta skatter, hushåll	-3,6	-2,4	-2,4
Socialavgifter	-0,1	-5,2	-5,2
Produktionsskatter	0,3	0,4	0,4
Utgifter	1,7	6,9	6,1
Offentlig konsumtion	1,1	5,1	5,2
Transfereringar	0,8	1,0	0,2
Övriga utgifter	-0,2	0,8	0,7
Finansiellt sparande	-5,2	-14,2	-13,4

Anm: Nedsättningen av socialavgifterna för vissa tjänstebanscher var inte beaktade i *Konjunkturläget* i mars till följd av oklarheter i förslagens utformning.

Förslagen i vårpropositionen minskar de offentliga inkomsterna 2007–2009, främst till följd av nedsättningen av socialavgifterna för vissa tjänstebanscher och sloandet av förmögenhets-skatten. Samtidigt höjs de offentliga utgifterna, delvis beroende på införandet av jobb- och utvecklingsgarantin den 1 juli i år. Konjunkturinstitutet beräknar att de direkta effekterna av förslagen i vårpropositionen och andra aviserade åtgärder innebär en försämring av det offentliga finansiella sparandet med 5,2 miljarder kronor 2007, 14,2 miljarder kronor 2008 och 13,4 miljarder kronor 2009.

Den direkta budgetförsvagningen av förslagen i vårpropositionen, budgetpropositionen för 2007 och aviserade förändringar uppgår, enligt Konjunkturinstitutet, till sammantaget ca 30 miljarder kronor åren 2007 och 2008, varav drygt halva effekten uppstår 2007. Trots att åtgärderna i budgetpropositionen för 2007 och 2007 års ekonomiska vårproposition inte är fullt ut finansierade bedömer Konjunkturinstitutet att finanspolitikens inriktning är i det närmaste neutral under prognosperioden, eftersom åtgärderna bedöms ha höjt den hållbara pro-

³⁷ Den direkta, eller statiska, effekten är åtgärdens direkta kostnad i statsbudgeten. Den direkta effekten av en skattesänkning är således det direkta inkomstbortfallet från skatten i fråga givet en i övrigt oförändrad ekonomi. En direkt effekt av t.ex. nedsättningen av socialavgifterna för delar av tjänstesektorn är den nettokostnad som följer av minskningen av socialavgifterna och ökningen av företagsskatterna till följd av företagens ökade vinster.

duktionsnivån (se vidare avsnittet ”I det närmaste neutral finanspolitik 2007–2009”, sidan 86). Fram t.o.m. 2008 är dock finanspolitiken något expansiv.

Nedan följer en sammanfattning av de av vårpropositionens reformförslag och andra aviserade åtgärder med störst inverkan på den makroekonomiska utvecklingen.

Nedsättningen av socialavgifterna för delar av tjänstesektorn träder i kraft den 1 januari 2008. Genom att reducera socialavgifterna i vissa tjänstebanscher avser regeringen att öka efterfrågan på arbetskraft och därigenom möta det tillkommande arbetsutbud som bl.a. jobbavdraget väntas resultera i. Enligt Konjunkturinstitutet leder de lägre socialavgifterna på kort sikt huvudsakligen till högre vinster för tjänsteföretagen och på längre sikt till lägre priser i berörda branscher, något högre reallöner och något högre sysselsättning i ekonomin som helhet.

Förmögenhetsskatten avskaffades den 1 januari 2007. Åtgärden minskar hushållens direkta skatter och höjer således hushållens disponibla inkomster. Konjunkturinstitutet bedömer att effekten på hushållens konsumtion är mindre än effekten på hushållens disponibla inkomster. Hushållens sparande ökar således på kort sikt till följd av förslaget.

En **begränsning av det allmänna pensionsavdraget** görs från och med den 1 januari 2008. Avdrag för privat pensionssparande begränsas då till 12 000 kronor per år från att tidigare ha varit 20 000–40 000 kronor per år. Syfte med åtgärden är att delfinansiera avskaffandet av förmögenhetsskatten på ett, enligt regeringen, fördelningspolitiskt lämpligt sätt. Konjunkturinstitutet bedömer att begränsningen av pensionsavdraget sänker hushållens disponibla inkomster utan att påverka hushållens konsumtion. I stället bidrar åtgärden på kort sikt till att minska hushållens sparande.

En **jobb- och utvecklingsgaranti för långtidsarbetslösa och ungdomar** införs i juli respektive december 2007. För att få ingå i jobb- eller utvecklingsgarantin ska man ha varit inskriven vid arbetsförmedlingen 100–300 dagar eller ha varit i åtgärd under minst 18 månader. Efter 450 dagar i jobb- eller utvecklingsgaranti anvisas en varaktig samhällsnyttig sysselsättning. Regeringens syfte med åtgärden är att öka sysselsättningen i ekonomin. Enligt Konjunkturinstitutets bedömning leder åtgärden till ökade programvolymen som minskar arbetsutbudet och sänker den öppna arbetslösheten.

Instegsjobb är en subventionerad anställning som är kopplad till SFI (svenska för invandrare) och som infördes den 1 juli 2007. Regeringens syfte är att få in invandrare på arbetsmarkanden. Konjunkturinstitutet bedömer att arbetsutbudet på sikt ökar något till följd av åtgärden.

Utöver de i vårpropositionen lagda förslagen innefattar Konjunkturinstitutets beräkningar även **fastighetsskattomläggningen**. Regeringen presenterade i april ett förslag att den statliga fastighetsskatten på bostäder ska avskaffas den 1 januari 2008. I stället införs en kommunal fastighetsavgift på 1 procent av taxeringsvärdet upp till 4 500 kronor per bostad för småhus och 0,4 procent av taxeringsvärdet upp till 900 kronor per bostad för flerbostadshus. Samtidigt avses skattesatsen på realisationsvinster på bostäder höjas från 20 till 30 procent. Konjunkturinstitutet bedömer att förslaget är fullt ut finansierat och det påverkar således inte de offentliga finanserna. Förslaget förväntas däremot minska inflationen till följd av lägre boendekostnader i KPI-måttet och UNDI-X-måttet.

Diagram 170 Skatter och avgifter

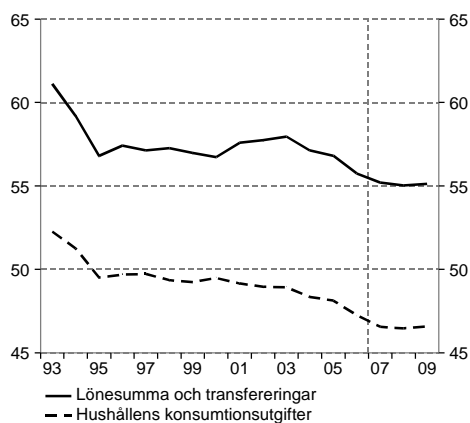
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 171 Viktiga skattebaser

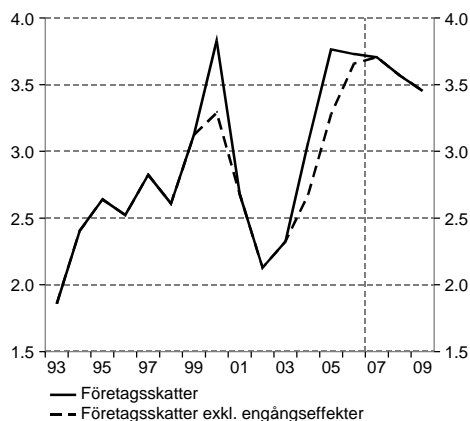
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 172 Företagsskatter

Procent av BNP

Anm. Till engångseffekter räknas utbetalningarna från Alecta 2000 och de extra upplösta periodiseringsfonderna 2004 och 2005.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Offentliga sektorns inkomster

SKATTEKVOTEN SJUNKER I LÅNGSAMMARE TAKT FRAMÖVER

Skattekvoten, dvs. skatter och avgifter som andel av BNP, har sjunkit markant sedan toppnivån 2000 (se diagram 170). Skattekvoten faller kraftigt till motsvarande 48,5 procent av BNP i år och till 48,0 procent som andel av BNP 2008, framför allt som en följd av genomförda och aviserade skattesänkningar. År 2009 är skattekvoten i stort sett oförändrad, vilket förklaras av att de senaste årens nedgång i viktiga skattebaser som andel av BNP planar ut (se diagram 171).

Tabell 34 Skatter och avgifter

Procent av BNP

	2005	2006	2007	2008	2009
Skattekvot	50,7	50,1	48,5	48,0	47,9
<i>Skatter från hushåll och företag</i>					
Hushållens direkta skatter	16,6	16,5	14,9	15,0	15,1
Företagens direkta skatter	3,8	3,7	3,7	3,5	3,4
Socialavgifter	13,1	12,4	12,4	12,2	12,3
Mervärdesskatt	9,2	9,1	9,2	9,2	9,2
Punktskatter	3,1	2,9	2,8	2,7	2,6
Övriga skatter	5,0	5,4	5,4	5,3	5,3
<i>Skatter till EU och offentlig sektor</i>					
EU-skatter	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2
Offentliga sektorns skatter	50,4	49,8	48,2	47,8	47,7
Staten	28,4	28,0	26,6	26,1	25,9
AP-fonderna	5,7	5,6	5,6	5,6	5,6
Kommunsektorn	16,3	16,1	16,0	16,1	16,2

Anm. Den momsbaseade EU-avgiften, vilken är en del av EU-skatterna, redovisas tillsammans med övriga skatter.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Nedgången i skattekvoten 2007 beror framför allt på lägre direkta skatter från hushållen, vilket är en följd av jobbavdraget samt att förmögenhetsskatten avskaffas (se tabell 34). År 2008 sjunker skattekvoten ytterligare på grund av sänkta socialavgifter för unga samt för vissa delar av tjänstesektorn. En ytterligare orsak till den fallande skattekvoten 2007–2009 är att punktskatterna fortsätter att falla som andel av BNP i takt med att hushållens energiförbrukning dämpas.

En stark arbetsmarknad med stigande inkomster för hushållen höjer dock delar av skatteunderlaget och mildrar fallet i skattekvoten under prognosperioden. Även fortsatt höga kapitalskatteinkomster bidrar till att hålla upp skattekvoten. Företagsskatterna är i år 3,7 procent som andel av BNP. De historiskt sett höga företagsskatterna förklaras nästan uteslutande av den starka utvecklingen av företagens vinster de senaste åren (se diagram 172).³⁸ Åren 2008 och 2009 beräknas

³⁸ Företagens direkta skatter består främst av inkomstskatt och avkastningsskatt.

skatterna falla tillbaka något till följd av fallande vinstandelar i näringslivet.

Hushållens skatt på kapitalinkomster ingår i hushållens direkta skatter och är i allmänhet höga samtidigt som företags-skatterna. Höga kapitalvinster från aktier och bostäder medför att skatten på realiserade kapitalvinster beräknas stiga något som andel av BNP i år (se diagram 173). Hushållens skatt på kapitalvinster hålls uppe på en hög nivå som andel av BNP även 2008 och 2009, bl.a. till följd av fastighetsskatteomläggningen, som innebär att skattesatsen på realiserade kapitalvinster vid bostadsförsäljning ökar från 20 procent till 30 procent.

OFFENTLIGA SEKTORNS ÖVRIGA INKOMSTER SJUNKER

Den offentliga sektorns inkomster består till ca 90 procent av skatter och avgifter (se diagram 174). Förutom skatter och avgifter ingår även kapitalinkomster i form av räntor och aktieutdelningar. I posten övrigt ingår bl.a. de avgifter som hushållen betalar till arbetslöshetskassorna.

Minskningen av den offentliga sektorns inkomster som andel av BNP 2006–2009 förklaras, som beskrivits ovan, av att skatter och avgifter minskar som andel av BNP (se tabell 35). Nedgången dämpas något av stigande inkomster från aktieutdelningar från statligt ägda bolag, vilka har stigit från motsvarande 0,6 procent av BNP i slutet av 1990-talet till 1,1 procent som andel av BNP i år (se diagram 175).³⁹ Utförsäljningen av statligt ägda bolag medför dock att inkomsterna från aktieutdelningarna beräknas sjunka kommande år. Avgifterna till arbetslöshetskassorna faller som andel av BNP 2008 och 2009, vilket även det bidrar till en svag utveckling av offentliga sektorns övriga inkomster.

Tabell 35 Offentliga sektorns inkomster

Procent av BNP

	2005	2006	2007	2008	2009
Inkomster	55,8	55,2	53,8	53,1	53,0
Skatter och avgifter	50,4	49,8	48,2	47,8	47,7
Ränteinkomster	1,0	1,0	1,0	1,1	1,2
Aktieutdelningar	0,9	1,0	1,1	0,9	0,8
Övrigt	3,4	3,4	3,4	3,3	3,3

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

HÖGRE UTBYTE AV ARBETE FRÅN OCH MED 2007

Den marginella utbytesgraden stiger i år till 43,1 procent, vilket är en uppgång med 1,5 procentenheter från 2006. Förändringen förklaras till stor del av sänkta marginalsatser. Måttet mäter

³⁹ Notera att "extrautdelningar" inte ingår i den offentliga sektorns inkomster, och därmed inte påverkar det finansiella sparandet.

Diagram 173 Skatt på hushållens kapitalinkomster

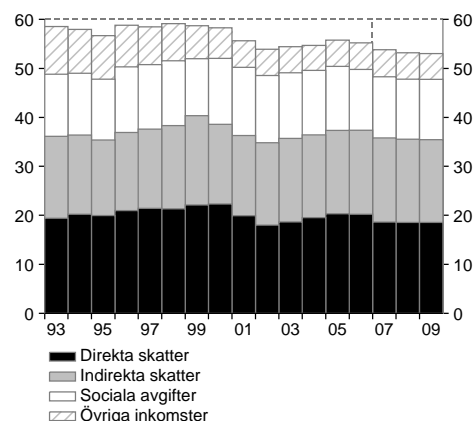
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 174 Offentliga sektorns inkomster

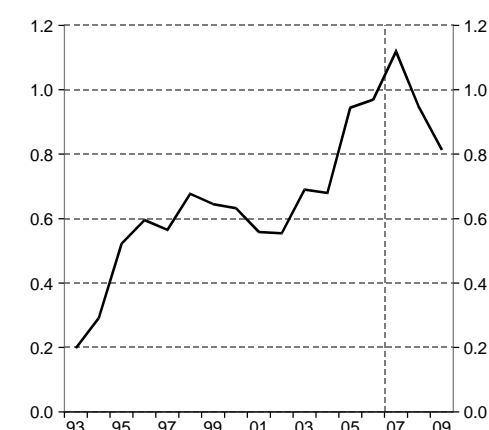
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 175 Offentliga sektorns inkomster från aktieutdelningar

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

drivkrafterna för att marginellt öka antalet arbetade timmar och visar hur stor andel av arbetskostnadsökningen som netto tillfaller den som ökar sin arbetsinsats efter ökad skatt, ökade avgifter, minskade bidrag och förändrade framtida socialförsäkringsförmåner. För 2008 och 2009 är den marginella utbytesgraden i stort sett oförändrad (se tabell 36).

Tabell 36 Genomsnittliga utbytesgrader 2005–2009

Procent

	2005	2006	2007	2008	2009
Marginell utbytesgrad	41,4	41,5	43,1	42,9	42,9
Exkl. indirekta skatter	59,2	59,5	61,8	61,4	61,4
Marginaleffekt	40,8	40,5	38,2	38,6	38,6
Inkomstskatter	38,9	38,8	36,5	36,9	37,1
Bidrag	1,9	1,7	1,6	1,7	1,5
Diskretionär utbytesgrad	17,1	17,3	20,7	21,3	21,8
Exkl. indirekta skatter	24,1	24,4	29,4	30,1	30,8
Tröskeeffekt	75,9	75,6	70,6	69,9	69,2
Inkomstskatter	13,0	12,9	11,8	11,6	12,1
Bidrag	62,9	62,7	58,9	58,3	57,0

Anm. Beräkningarna har utförts med SCB:s Fasit-modell på information om hushållens inkomster 2005. Medelvärdet för den diskretionära utbytesgraden har vägts med arbetslöshetstidens längd.⁴⁰

Källa: Konjunkturinstitutet.

Den diskretionära utbytesgraden ökar i år med 3,4 procentenheter och uppgår till 20,7 procent, vilket är den andel av arbetskostnaden som netto tillfaller den som övergår från arbetslöshet till arbete. Måttet återspeglar drivkrafterna för arbetslösa att söka arbete. I likhet med den marginella utbytesgraden beaktas effekten av arbetsgivaravgifter och indirekta skatter⁴¹. För ett jobb med en arbetskostnad på 300 000 kronor per år får den som övergick från arbetslöshet till arbete 62 100 kronor mer per år netto jämfört med att vara arbetslös. År 2008 stiger den diskretionära utbytesgraden med 0,6 procentenheter (se tabell 36), vilket medför ytterligare 1 800 kronor vid övergång till arbete.

Förslaget om sänkta socialavgifter för delar av tjänstesektorn ökar utbytesgraderna med ca 0,1 procentenheter fr.o.m. 2008.

⁴⁰ Syftet med att väga den genomsnittliga diskretionära utbytesgraden med längden på arbetslöshetsperioden är att på ett bättre sätt återspegla den möjliga ökningen av arbetade timmar. En långtidsarbetslös som blir sysselsatt kommer att bidra med fler arbetade timmar till ekonomin under det aktuella året än en person som varit arbetslös under en kortare tid. Motsvarande beräkning av den marginella utbytesgraden utgår från att alla personer ökar sin arbetsinsats på marginalen. Det innebär att förändringen av antalet arbetade timmar är tämligen lika och därmed behövs ingen vägning.

⁴¹ Indirekta skatter består av mervärdesskatt och punktskatter.

Offentliga sektorns utgifter

SJUNKANDE OFFENTLIGA UTGIFTER

Den offentliga sektorns utgifter uppgick till 52,8 procent som andel av BNP förra året. Sett ur ett historiskt perspektiv är detta en låg nivå (se diagram 176). Inte sedan mitten på 1970-talet har utgifterna varit så låga i förhållande till BNP. Utgifterna beräknas minska ytterligare till 51,4 procent i år för att falla under 50 procent som andel av BNP 2009 (se tabell 37). Därmed fortsätter den offentliga sektorns utgifter att växa långsammare än BNP, en trend som har pågått sedan mitten av 1990-talet. Den huvudsakliga förklaringen till den sjunkande utgiftskvoten är att transfereringar till hushållen, vilka utgör cirka en tredjedel av de totala offentliga utgifterna, fortsätter att minska som andel av BNP (se tabell 37).

Tabell 37 Offentliga sektorns utgifter

Procent av BNP

	2005	2006	2007	2008	2009
Utgifter	53,8	52,8	51,4	50,7	49,9
Offentlig konsumtion	27,1	26,8	26,6	26,4	26,2
Offentliga investeringar	2,8	3,0	3,1	3,1	3,1
Transfereringar	21,9	21,1	19,9	19,4	19,0
Utlandet	1,5	1,6	1,5	1,6	1,5
Företagen	1,9	1,7	1,6	1,6	1,5
Hushållen	18,5	17,7	16,8	16,2	16,0
Ränteutgifter	2,0	1,9	1,9	1,8	1,7

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

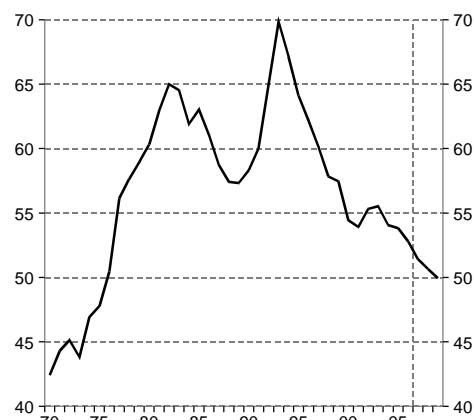
Sedan 1993 har transfereringarna till hushållen fallit stadigt (se diagram 177). Till största delen förklaras minskningen av att transfereringar för arbetsmarknad och för ålderdom vuxit långsammare än BNP. Även för innevarande år förklaras nedgången i transfereringarna av lägre utgifter inom dessa två områden, men också av att transfereringar för ohälsa minskar som andel av BNP.

De starka offentliga finanserna och en minskande statsskuld sänker också ränteutgifterna, vilka 2009 uppgår till motsvarande 1,7 procent av BNP. Det kan jämföras med nästan 5 procent av BNP tio år tidigare (se diagram 178).

Offentlig konsumtion stiger långsammare än BNP fram till 2009. Mot slutet av prognosperioden börjar dock den demografiska situationen kräva ökade konsumtionsutgifter. Dessa förändringar i befolkningsstrukturen är dock ännu inte tillräckligt stora för att i nämnvärd utsträckning påverka konsumtionsutvecklingen.

Diagram 176 Den offentliga sektorns utgifter

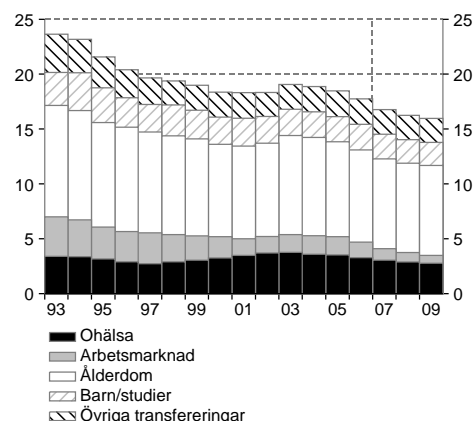
Procent av BNP

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 177 Transfereringar till hushållen

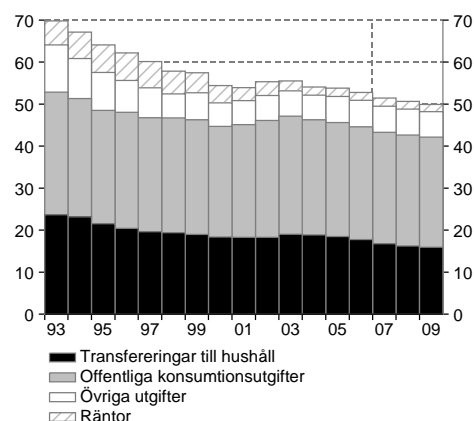
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

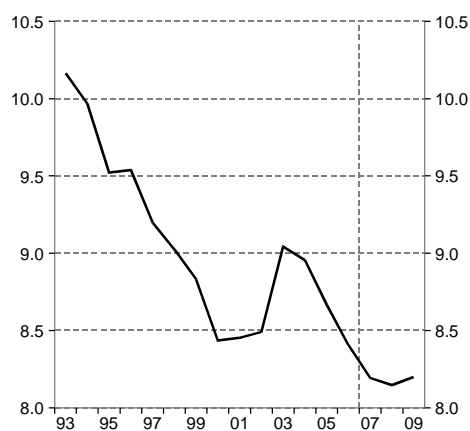
Diagram 178 Offentliga sektorns utgifter

Procent av BNP

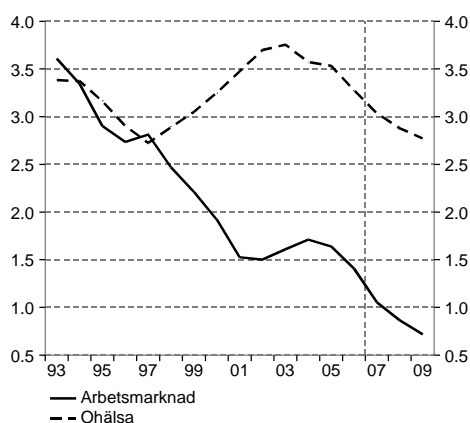
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 179 Ålderdomsrelaterade transfereringar
Procent av BNP

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 180 Utgifter för arbetsmarknad respektive ohälsa
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 38 Offentliga transfereringar till hushållen

Procent av BNP

	2005	2006	2007	2008	2009
Transfereringar till hushållen	18,5	17,7	16,8	16,2	16,0
Ålderdom	8,7	8,4	8,2	8,1	8,2
Arbetsmarknad	1,6	1,4	1,1	0,9	0,7
Ohälsa	3,5	3,3	3,0	2,9	2,8
Handikapp	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Barn/studier	2,3	2,3	2,2	2,1	2,1
Socialbidrag	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3
Övrigt	1,1	1,1	1,0	1,0	1,0

Anm. Ålderdom = ålderspensioner, garantipensioner, avtalade pensioner samt bostadstillägg till pensionärer. Arbetsmarknad = ersättning för arbetslöshet, arbetsmarknadspolitiska åtgärder samt lönegaranti. Ohälsa = sjuk- och rehabiliteringspenning, sjuk- och aktivitetsersättning samt från den 1 januari 2005 ingår bostadstillägg till personer med sjuk- eller aktivitetsersättning. Handikapp = arbetsskada, assistansersättning m.m. Barn/studier = barnbidrag, föräldraförsäkring, underhållsstöd samt studiebidrag.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Ålderdomsrelaterade transfereringar har minskat kraftigt de senaste åren (se diagram 179).⁴² Framför allt har utgifterna för garantipension och efterlevandepension inte ökat i samma takt som BNP, vilket är en trend som håller i sig även under prognosperioden. Fler ålderspensionärer och en högre uppräkningsgrad av ålderspensionen gör dock att minskningen mattas av i år och nästa år. År 2009 växer de ålderdomsrelaterade transfereringarna snabbare än BNP för första gången på sju år.

Stigande sysselsättning och lägre ersättningsnivåer vid arbetslöshet gör att arbetsmarknadsrelaterade transfereringar som andel av BNP minskar med 0,7 procentenheter 2006–2009 (se diagram 180). Nästa år minskar utbetalningarna från arbetslöshetsförsäkringen markant, men denna minskning motverkas av att antalet personer i arbetsmarknadspolitiska program stiger. Under prognosperioden väntas transfereringar för ohälsa falla med 0,5 procentenheter som andel av BNP. Den 1 januari 2007 infördes nya regler i sjukförsäkringen. Inkomsttaket sänktes från 10,0 till 7,5 prisbasbelopp och den sjukpenninggrundade inkomsten sänktes. Även den högsta dagpengen till arbetslösa som uppbär sjukpenning sänktes. Därför bedöms nedgången i transfereringarna för ohälsa bli kraftig 2007 och plana ut 2008. Ytterligare en orsak till nedgången i ohälsorelaterade transfereringar är att utgifterna för sjuk- och aktivitetsersättning, tidigare förtidspension, minskar som andel av BNP 2007 och 2008.

⁴² Uppgången som inträffade 2003 beror på omläggningen från ett särskilt grundavdrag till beskattad bruttopension. Således motverkades de högre pensionsutbetalningarna av högre skatt om motsvarande 0,5 procent av BNP.

ALLT FÄRRE PERSONER FÖRSÖRJS MED ARBETSMARKNADERSÄTTNINGAR

Det är framför allt det ljusa arbetsmarknadsläget som medför att antalet personer som försörjs med arbetsmarknadsersättningar minskar. Dessa ersättningar svarar för närmare 80 procent av minskningen i antalet personer med sociala ersättningar under prognosperioden. I år blir antalet personer som försörjs med sociala ersättningar färre än 1 miljon för första gången sedan 1992 (se diagram 181). För hela perioden från 2006 till 2009 minskar antalet personer med 138 000 (se tabell 39).

Tabell 39 Personer försörjda med sociala ersättningar

Helårsekvivalenter 20–64 år, tusental

	2005	2006	2007	2008	2009
Ohälsa	652	632	620	612	608
Sjuk- och rehabiliteringspenning	195	172	161	157	157
Sjuk- och aktivitetsersättning	457	460	459	455	452
Arbetsmarknadsersättningar	333	331	269	242	225
Arbetslöshet	218	199	177	150	138
Arbetsmarknadsprogram	115	132	92	92	87
Socialbidrag	91	89	85	83	81
Summa	1 076	1 053	974	937	915
Förändring från föregående år	9	-23	-79	-37	-22
Procentuell förändring	0,8	-2,1	-7,5	-3,8	-2,4

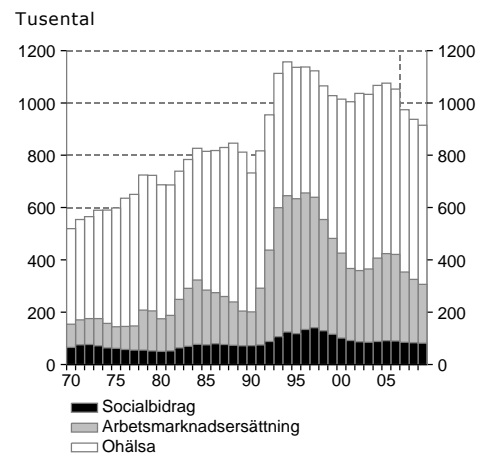
Anm. En helårsekvivalent motsvarar en person som försörjs med full ersättning ett helt år. Det vill säga två personer som varit arbetslösa i ett halvt år var blir en helårsekvivalent tillsammans. En helårsekvivalent är alltså en statistisk konstruktion och beräknas för att ge ett jämförbart mått över tiden på den outnyttjade arbetskraften.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Trots den starka sysselsättningsuppgången ökade antalet personer med arbetsmarknadsersättningar 2006. Det berodde framför allt på kraftigt utökade arbetsmarknadsprogram i form av plusjobb och utbildningsvikariat. Den fortsatt starka utvecklingen på arbetsmarknaden 2007 medför både en snabb minskning av antalet personer i åtgärder och en kraftigt minskande arbetslöshet. Arbetslösheten fortsätter att falla i rask takt 2008 och 2009 samtidigt som antalet personer i åtgärder bibehålls på en i stort sett oförändrad nivå. Antalet personer med arbetsmarknadsersättningar motsvarar 2009 knappt 5 procent av befolkningen i åldrarna 20–64 år (se diagram 182).

Antalet personer med sjuk- eller rehabiliteringspenning har minskat sedan 2002 och fortsätter att minska 2007 och 2008, men planar ut 2009 (se tabell 39). Nedgången förklaras av en uppstramning av sjukskrivningsprocessen samt att många långtidssjukskrivna med sjuk- eller rehabiliteringspenning i stället beviljats sjuk- eller aktivitetsersättning (tidigare förtidspension). Försäkringskassans nystartade samarbete med sjukvården/landstingen och arbetsförmedlingen väntas medföra att ersättningarna för ohälsan fortsätter att minska 2008. Den stigande sysselsättningen kan dock bidra till fler sjukskrivningar och för 2009 är därför ersättningarna i stort sett oförändrade

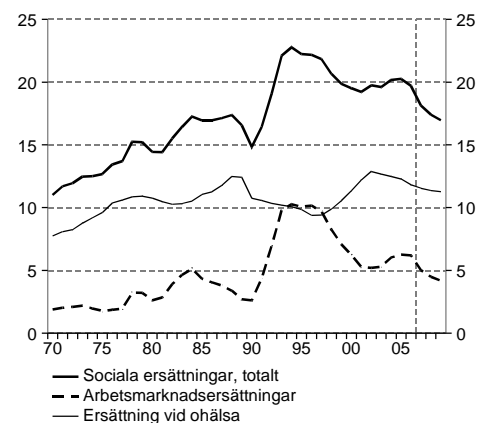
Diagram 181 Personer försörjda med sociala ersättningar, 20–64 år
Helårsekvivalenter

Källor: SCB, Socialförsäkringsutredningen och Konjunkturinstitutet.

Diagram 182 Sociala ersättningar, 20–64 år, helårsekvivalenter

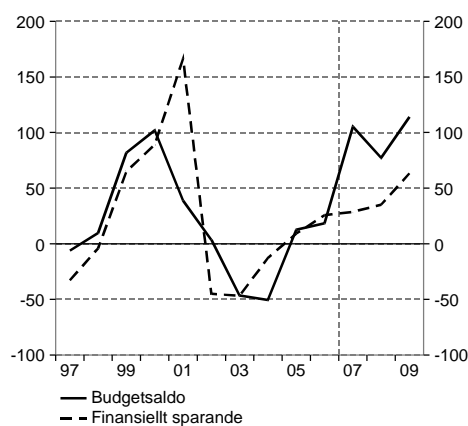
Procent av befolkningen 20–64 år

Källor: SCB, Socialförsäkringsutredningen och Konjunkturinstitutet.

Diagram 183 Statens budgetsaldo och finansiella sparande

Miljarder kronor

Källor: SCB, Riksgäldskontoret och Konjunkturinstitutet.

jämfört med 2009. Sammantaget minskar ersättningarna för ohälsan med motsvarande 24 000 personer från 2006 till 2009.

Personer som uppstår socialbidrag fortsätter att minska svagt under prognosperioden, främst till följd av den goda arbetsmarknadsutvecklingen.

Finansiellt sparande i den offentliga sektorns delar

Den offentliga sektorns finansiella sparande stiger successivt från motsvarande 2,4 procent av BNP 2006 till 3,0 procent av BNP 2009 (se tabell 40). Den starkare finansiella ställningen förklaras nästan uteslutande av en uppgång i det statliga sparandet. Samtidigt minskar sparandet i pensionssystemet från motsvarande 1,1 procent av BNP 2006 för att uppgå till 0,7 procent som andel av BNP 2009. För kommunsektorn ökar sparandet marginellt från 0,4 till 0,5 procent som andel av BNP under perioden.

Tabell 40 Finansiellt sparande i delsektorer

Procent av BNP

	2005	2006	2007	2008	2009
Den offentliga sektorn	2,0	2,4	2,4	2,5	3,0
Staten	0,3	0,9	0,9	1,1	1,9
Pensionssystemet	1,0	1,1	1,0	0,9	0,7
Kommunsektorn	0,6	0,4	0,4	0,5	0,5

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

STATSBUDGETENS SALDO MYCKET STARKT 2007–2009 ÄVEN UTAN FÖRSÄLJNING AV STATLIGA BOLAG

Statens finansiella sparande och statsbudgetens saldo är två mått som visar statens finansiella ställning. Även om måtten i stora drag utvecklas likartat (se diagram 183) finns det flera skillnader i beräkningsmetoden för sparandet respektive saldot, vilket för enskilda år kan medföra betydande avvikelser. Till dessa skillnader hör exempelvis förändringar av statligt ägande i aktiebolag som påverkar saldot men inte sparandet. Därtill redovisas skattebetalningarna periodiserat i sparandet men kassamässigt i saldot. Det beräknade budgetsaldot sammanfaller med statens lånebehov med omvänt tecken.

Från och med 2007 är budgetsaldot betydligt högre än det finansiella sparandet vilket bl.a. beror på extra aktieutdelningar och försäljning av statligt ägande i aktiebolag (se tabell 41). Då regeringen har för avsikt att sälja ut statliga tillgångar för 150 miljarder kronor under tre år beräknas budgetsaldot bli fortsatt högt i förhållande till sparandet fram till och med 2009. Det råder fortfarande stor osäkerhet kring tidpunkterna för dessa försäljningar och beloppens storlek. För innevarande år uppgår försäljningarnas omfattning hittills till 18 miljarder kronor. I

föreliggande prognos ingår ett belopp om 50 miljarder kronor per år för 2007–2009.

Tabell 41 Statens finansiella sparande och budgetsaldo

Miljarder kronor respektive procent av BNP

	2005	2006	2007	2008	2009
Finansiellt sparande	9	26	29	35	63
<i>Procent av BNP</i>	<i>0,3</i>	<i>0,9</i>	<i>0,9</i>	<i>1,1</i>	<i>1,9</i>
Justeringsposter					
Försäljning av aktiebolag	6	8	64	54	54
Överföring från AP-fonden	2	0	0	0	0
Utlåning, återbetalning, netto	-5	7	-8	-9	-9
Kurs- och valutaförl./vinster	3	-12	-3	0	2
Periodiseringar	-16	14	8	-17	-6
Övrigt	14	-24	15	14	11
Budgetsaldo	13	18	105	77	114
<i>Procent av BNP</i>	<i>0,5</i>	<i>0,6</i>	<i>3,5</i>	<i>2,4</i>	<i>3,4</i>
Värdeförändring, övrigt	-61	22	3	0	0
Statsskuld, förändring	49	-40	-108	-78	-114
Statsskuld (konsoliderad)	1 262	1 222	1 114	1 036	922
<i>Procent av BNP</i>	<i>47,3</i>	<i>43,2</i>	<i>37,0</i>	<i>32,4</i>	<i>27,3</i>
Maastrichtskuld	1 400	1 331	1 264	1 194	1 085
<i>Procent av BNP</i>	<i>52,4</i>	<i>47,0</i>	<i>42,0</i>	<i>37,3</i>	<i>32,2</i>

Källor: SCB, Riksgäldskontoret och Konjunkturinstitutet.

Som ett resultat av de starka statsfinanserna och försäljningsinkomsterna minskar den konsoliderade statsskulden kraftigt till motsvarande 32,4 procent av BNP 2008 och till 27,4 procent av BNP 2009. Därmed uppgår skuldandelen till samma nivå som vid slutet av 1970-talet (se diagram 184).

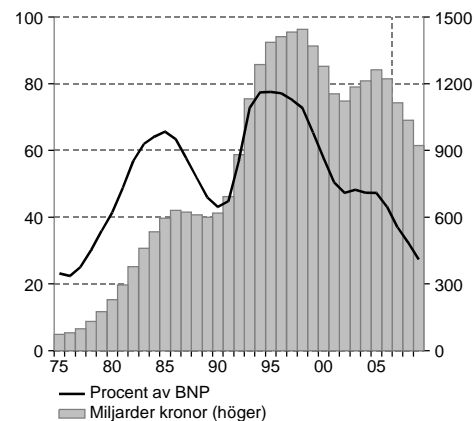
SPARANDET I PENSIONSSYSTEMET MINSKAR

Ålderspensionssystemet i den offentliga sektorn omfattar nu endast inkomstpensionen med dess AP-fonder som buffert. Under uppbyggnadsfasen har inbetalda ålderspensionsavgifter överstigit utbetalda pensioner. För 2009 beräknas dock utbetalda pensioner överstiga avgifterna (se tabell 42), bl.a. beroende på högre inflation och därmed starkare utveckling av inkomstindex, samt högre inflöde av ålderspensionärer. Avkastningen på AP-fondernas tillgångar medför dock att det finansiella sparandet i ålderspensionssystemet är positivt.

Sparandet i AP-fonderna har sedan 2002 legat stabilt runt motsvarande 1 procent av BNP (se diagram 185). För åren 2008 och 2009 kommer dock sparandet att minska gradvis till följd av att pensionsutbetalningarna växer allt snabbare.

Diagram 184 Statsskuld

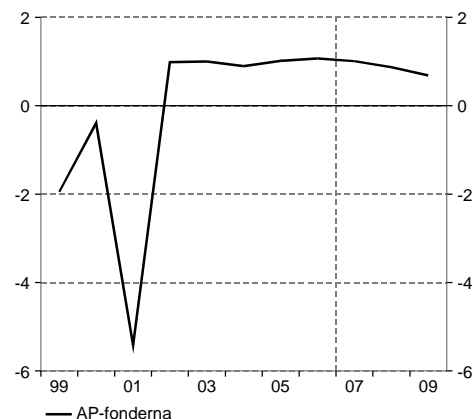
Procent av BNP respektive miljarder kronor

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 185 Finansiellt sparande i ålderspensionssystemet

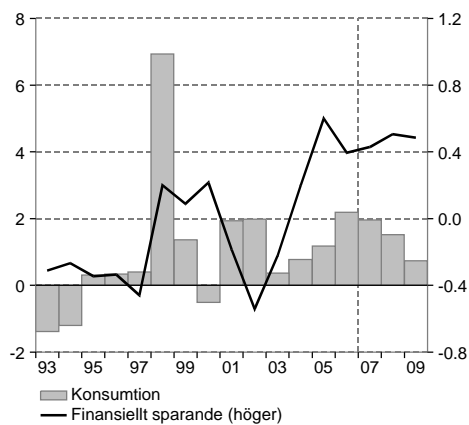
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Anm. För 2001 påverkades sparandet av överföringar från AP-fonderna till staten.

Diagram 186 Kommunal konsumtion och kommunernas finansiella sparande
Årlig procentuell förändring, fasta priser respektive procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 42 Ålderspensionssystemets finansiella sparande

Miljarder kronor respektive procent av BNP

	2005	2006	2007	2008	2009
Inkomster	200	210	220	231	243
<i>Procent av BNP</i>	<i>7,5</i>	<i>7,4</i>	<i>7,3</i>	<i>7,2</i>	<i>7,2</i>
Ålderspensionsavgifter	178	186	193	203	213
Kapitalavkastning	22	24	26	28	29
Utgifter	173	180	189	203	219
<i>Procent av BNP</i>	<i>6,5</i>	<i>6,3</i>	<i>6,3</i>	<i>6,4</i>	<i>6,5</i>
Pensioner	169	176	186	199	215
Övriga utgifter	4	4	4	4	4
Finansiellt sparande	27	30	30	28	23
<i>Procent av BNP</i>	<i>1,0</i>	<i>1,1</i>	<i>1,0</i>	<i>0,9</i>	<i>0,7</i>

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

FORTSATTA STARKA FINANSER I KOMMUNER OCH LANDSTING

En stark arbetsmarknad i kombination med en förhållandevis god utveckling av statsbidragen innebär att finanserna har varit goda i såväl kommuner som landsting. För 2007–2009 ökar summan av förvärvsinkomster i takt med BNP, vilket är ett brott av den nedåtgående trenden 2003–2006 (se avsnittet ”Offentliga sektorns inkomster”). Högre löner i näringslivet medför högre skatteintäkter vilka till stor del kan täcka högre löner i kommunsektorn. Sammantaget ger den starka inkomstutvecklingen i år utrymme för både ökad kommunal konsumtion och ökade investeringar (se diagram 186), samtidigt som det finansiella sparandet kan anses vara högt. I år beräknas sparandet motsvara 0,4 procent av BNP för att 2008 och 2009 stiga till 0,5 procent som andel av BNP.

Genom ett högt sparande skapas en buffert som underlättar den omställning som kommunsektorn står inför för att klara de framtida demografiska utmaningarna. Åren 2008 och 2009 är de demografiska förhållandena gynnsamma i kommunerna, men redan 2010 börjar kostnaderna för avtalspensionerna att stiga kraftigt. Några år senare stiger även kostnaderna för äldreomsorgen.

Prognosjämförelse

I detta kapitel jämförs den nya prognosen med den prognos som Konjunkturinstitutet publicerade i mars 2007. Syftet är att tydliggöra de viktigaste förändringarna i prognosen och översiktligt redogöra för de bakomliggande orsakerna till de revideringar som har gjorts.

Den internationella utvecklingen

NÅGOT STARKARE GLOBAL TILLVÄXT TROTS STÖRRE AVMATTNING I USA ÄN VÄNTAT

I stora drag står sig bilden av den internationella utvecklingen från marsrapporten. Nyttillkommen information tyder dock på att den globala ekonomin kommer att utvecklas ännu något starkare än vad som förutsågs i mars. För 2007 och 2008 har den globala BNP-tillväxten reviderats upp med 0,1 respektive 0,2 procentenheter och väntas nu uppgå till 4,9 respektive 4,7 procent per år.

Däremot revideras prognosen för USA ner och BNP väntas i år öka med 2,1 procent, vilket är 0,5 procentenheter lägre än i marsrapporten. Nedgången i bostadssektorn har blivit mer markant än väntat och bedömningen är också att det tar något längre tid för korrigeringen att ebba ut. Den amerikanska ekonomin i övrigt utvecklas dock ungefär som väntat och när korrigeringen i bostadssektorn är över stiger BNP-tillväxten till strax under den trendmässiga tillväxttakten. För 2008 sker därför bara en marginell nedrevidering från 2,8 till 2,7 procent.

STARK UPPGÅNG I TYSKLAND DRAR UPP PROGNOSEN FÖR EUROOMRÅDET

Tillväxten för euroområdet har reviderats upp något. Det första kvartalet 2007 ökade BNP med 0,6 procent, vilket är 0,2 procentenheter mer än vad som förutsågs i marsrapporten. Dessutom har bl.a. en något starkare utveckling på arbetsmarknaden än väntat medfört en marginell uppjustering av utvecklingen även bortom det första kvartalet i år. Den största upprevideringen har gjorts för Tyskland, där BNP nu bedöms öka med 2,8 procent i år, att jämföra med 2,3 procent i marsrapporten. Resursutnyttjandet i euroområdet blir något mer ansträngt än väntat, vilket bidrar till att ECB höjer sin styrränta snabbare än vad som prognostiserades i mars. ECB höjer räntan ytterligare en gång under 2007 till 4,25 procent, vilket är 0,25 procentenheter högre än i marsrapporten. Under 2008 höjs styrräntan till 4,50 procent, vilket även det är 0,25 procentenheter högre än vad som förutsågs i mars.

OVÄNTAT STARK UTVECKLING I TILLVÄXTEKONOMIERNA. OLJEPRISET JUSTERAS UPP

Bakom upprevideringen av den globala tillväxten ligger dock i första hand en uppskrivning av prognosen för många tillväxtekonomier (se diagram 187). Bland annat gäller detta Kina, där tillväxten det första kvartalet var överraskande stark. Även prognoserna för Indien och Latinamerika har justerats upp, särskilt för 2007.

Oljepriset har stigit markant under våren och låg i maj på 67 dollar per fat, vilket är 7 dollar högre än i marsrapporten. Uppgången beror bl.a. på politisk oro i viktiga producentländer, t.ex. Iran och Nigeria, samt på produktionsneddragningar inom OPEC. 2007 väntas oljepriset ha sjunkit till 65 dollar per fat och 2008 till 64 dollar per fat. Det är 6 respektive 8 dollar högre än i marsrapporten (se diagram 188).

Tabell 43 Nuvarande prognoser för omvärlden jämfört med prognosen i mars 2007

Årlig procentuell förändring när annat inte anges

	2007		2008	
	Juni-07	Diff.	Juni-07	Diff.
BNP				
USA	2,1	-0,5	2,7	-0,1
Japan	2,5	-0,2	2,2	-0,1
Danmark	2,1	-0,4	2,0	0,0
Finland	3,4	-0,2	2,8	0,0
Norge	2,9	0,2	2,8	0,2
Euroområdet	2,7	0,2	2,3	0,1
Tyskland	2,8	0,5	2,0	0,0
Frankrike	2,2	0,1	2,2	0,0
Storbritannien	2,8	0,0	2,6	0,1
OECD	2,7	-0,1	2,8	0,1
Kina	10,2	0,2	9,7	0,2
Världen	4,9	0,1	4,7	0,2
Federal funds target rate ¹	5,3	0,0	4,8	0,0
ECB:s referänta ¹	4,3	0,3	4,5	0,2
Dollar/Euro ²	1,3	0,0	1,3	0,0
Oljepris ³	64,8	5,9	63,9	8,1

Anm. Differensen avser skillnaden mellan nuvarande prognos och prognosen i mars 2007. Ett positivt värde anger en upprevidering.

¹ Procent, vid årets slut. ² Nivå, vid årets slut. ³ Dollar per fat.

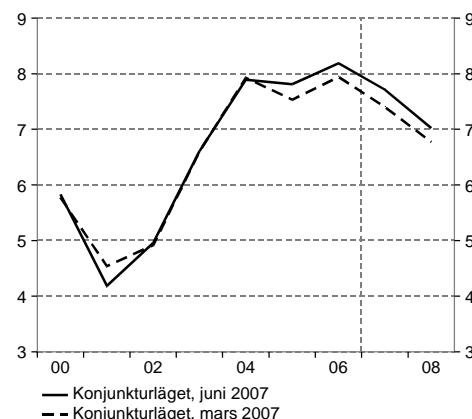
Källor: OECD och Konjunkturinstitutet.

Utvecklingen i Sverige

I prognosen för Sverige har bl.a. följande nya förutsättningar beaktats:

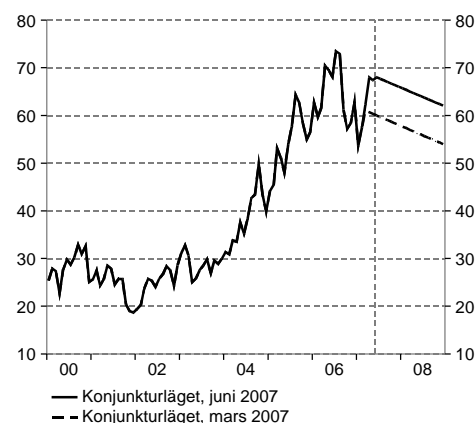
1. Vårpropositionen: Prognosen i mars baserades på då beslutade eller aviserade finanspolitiska åtgärder. Vårpropositionen, som publicerades 15 april, innehöll åtgärder som påverkar den ekonomiska utvecklingen i Sverige under de när-

Diagram 187 BNP i Världen exkl. OECD
Årlig procentuell förändring

Källor: OECD och IMF.

Diagram 188 Oljepris
Brent dollar/fat, månadsvärden

Källor: Reuters EcoWin, International Petroleum Exchange och Konjunkturinstitutet.

maste åren. De åtgärder som bedöms ha störst inverkan på den makroekonomiska utvecklingen är nedsättningen av socialavgifterna för delar av tjänstesektorn, avskaffandet av förmögenhets-skatten, införandet av instegsjobb och en jobb- och utvecklingsgaranti för långtidsarbetslösa och ungdomar samt begränsningen av det allmänna pensionsavdraget. Även omläggningen av fastighetsskatten är beaktad i denna prognos. De sammantagna *direkta* effekterna av förslagen är en försämring av det offentliga finansiella sparandet, högre disponibla inkomster till hushållssektorn, lägre inflation samt lägre arbetslöshet och lägre utbud av arbetskraft (se även faktarutan "Vårpropositionens reformer och direkta effekter").

2. Avtalsrörelsen: Under 2007 omförhandlas kollektivavtalen för ca 2,8 miljoner personer, vilket innebär ca 80 procent av alla löntagare. Sammantaget är det ca 500 avtal som slutits eller ska slutas, varav de flesta centrala avtal inom näringslivet och kommunal sektor har slutits sedan marsprognosen. Avtalen innebär löneökningar på mellan 3,2 och 4,5 procent per år i genomsnitt över en treårsperiod. Sammanfattningsvis har avtalsrörelsen 2007 resulterat i relativt höga löneökningar. Utfallet är något högre än vad som förutsågs i marsrapporten. Industrins avtal och flertalet av avtalen för LO-förbunden innebär att avtalens lägsta löner kommer att lyftas mer än genomsnittslönerna under avtalsperioden, vilket kan spåda på löneökningarna utöver centrala avtal (se även fördjupningsrutan "Avtalsrörelsen 2007").

3. Ny statistik: Prognosen för den svenska ekonomins utveckling har även reviderats på grund av ny statistik som inkommit under våren. Bilden av den internationella utvecklingen är i stort sett oförändrad jämfört med i mars och även den starka utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden ligger i linje med Konjunkturinstitutets marsprognos. Däremot publicerade Nationalräkenskaperna reviderat utfall för 2006 samt nytt utfall för första kvartalet 2007 som var överraskande svagt. BNP-utvecklingen för 2006 har sänkts med 0,2 procentenheter och tillväxten det första kvartalet, jämfört med första kvartalet 2006, blev 0,5 procentenheter svagare än vad som förutsågs i marsprognosen. Det var framför allt exportutvecklingen samt tillväxten i hushållens konsumtionsutgifter som blev svagare än förväntat. Samtidigt blev utfallet för investeringar oväntat starkt första kvartalet och Investeringenkäten som publicerades i början av juni visade på överraskande expansiva investeringsplaner hos företagen. Jämfört med marsprognosen blev produktionen första kvartalet svagare än förväntat samtidigt som arbetade timmar utvecklades något starkare, vilket innebär att produktiviteten under det första kvartalet utvecklades betydligt svagare än prognostiserat.

HÖGRE BNP-TILLVÄXT 2008

2007 bedöms BNP öka 0,3 procentenheter långsammare än vad som förutsågs i marsrapporten (se tabell 44 och diagram 189). Framför allt är det exporten och hushållens konsumtion som utvecklas svagare. Samtidigt är den internationella utvecklingen stark och hushållens inkomstutveckling är god vilket gör att den svaga utvecklingen det första kvartalet bedöms vara av tillfällig karaktär. Konsumtionsutvecklingen är framskjuten jämfört med marsrapporten och tillväxten i hushållens konsumtionsutgifter är därför nedreviderad 2007 och uppreviderad 2008 (se tabell 44 och diagram 190). Investeringarna är uppreviderade såväl 2007 och 2008 på grund av det starka utfallet första kvartalet samt företagens överraskande positiva investeringsplaner (se tabell 44 och diagram 191). Sammantaget är prognosen för BNP-tillväxten 2008 uppreviderad 0,3 procentenheter.

SVAGARE UTVECKLING AV ARBETSKRAFTEN GER LÄGRE ARBETSLÖSHET

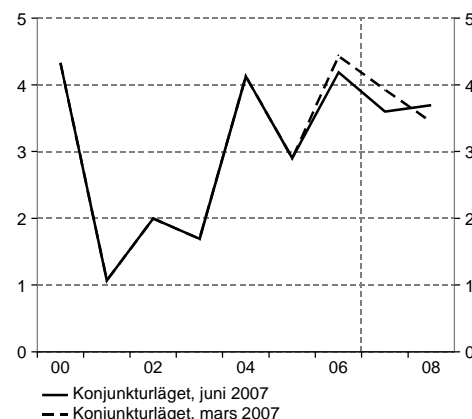
Sysselsättningen har under våren utvecklats som förväntat samtidigt som arbetade timmar har ökat något starkare. Utvecklingen av medelarbetstiden är därför uppreviderad med 0,4 procentenheter för 2007. Den starkare utvecklingen av den svenska ekonomin 2008 jämfört med bedömningen i marsrapporten innebär även att arbetade timmar växer snabbare nästa år. Prognosen för sysselsättningsstillväxten är oförändrad vilket innebär en starkare utveckling av medelarbetstiden. Upprevideringen förklaras bl.a. av lägre sjukfrånvaro jämfört med marsprognosen.

Trots att prognosen för sysselsättningsutvecklingen inte har förändrats sedan marsrapporten är den öppna arbetslösheten nedreviderad med 0,1 procentenheter 2007 och med 0,4 procentenheter 2008 (se tabell 44 och diagram 192). Det beror på att arbetskraften stiger betydligt svagare än vad som prognostiserades i mars (se diagram 193). Den kraftiga inbromsningen av antal personer i arbetskraften som sker 2008 beror på att antalet platser i arbetsmarknadspolitiska utbildningsprogram ökar kraftigt. Den svaga arbetskraftsökningen innebär således på kort sikt att arbetslösheten faller tillbaka snabbare än den annars skulle ha gjort.

OFÖRÄNDRAT RESURSUUTNYTTJANDE

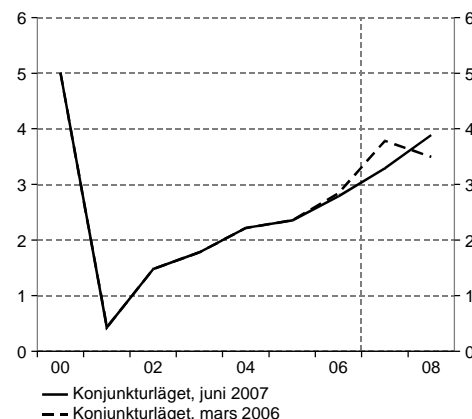
Den i vårpropositionen aviserade kraftiga ökningen av arbetsmarknadspolitiska utbildningsåtgärder 2008 medför att även den potentiella arbetskraften, dvs. den arbetskraft som är förenlig med jämvikt på arbetsmarknaden, ökar långsammare under de närmaste åren jämfört med marsprognosen (se tabell 44). Detta till följd av att berörda personer främst bedöms vara långtidsarbetslösa med förhållandevis sämre förutsättningar att få reguljär sysselsättning. Därmed bedöms även jämviktsarbetslösheten minska i motsvarande grad. Potentiell sysselsättning påverkas

Diagram 189 BNP
Årlig procentuell förändring

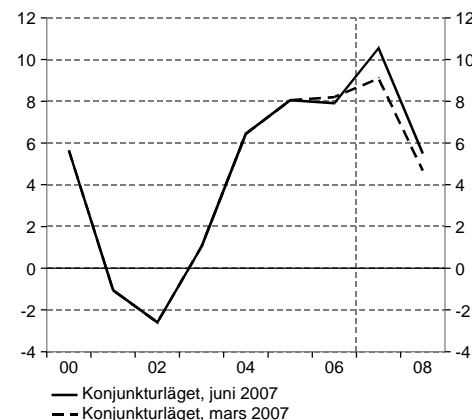
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 190 Hushållens konsumtionsutgifter
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

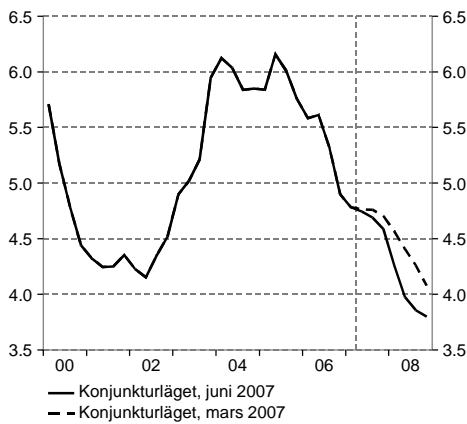
Diagram 191 Fasta bruttoinvesteringar
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 192 Öppen arbetslöshet

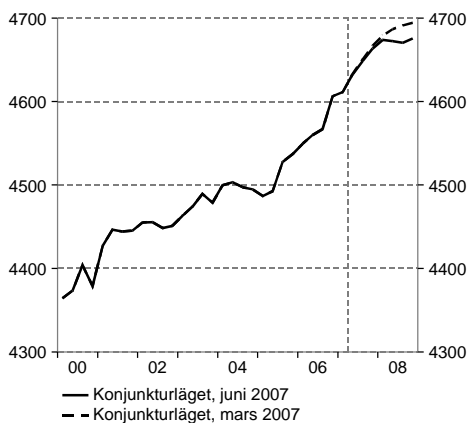
Procent av arbetskraften, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 193 Arbetskraft

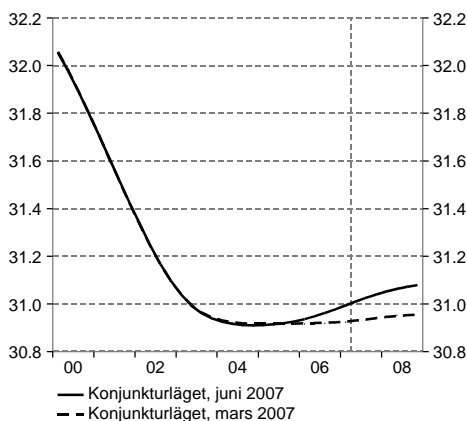
Miljoner, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 194 Potentiell medelarbetstid

Timmar per vecka, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

därför inte. Det medför att bedömningen av resursläget på arbetsmarknaden under de närmaste åren inte förändrats sedan marsrapporten. Frånvaron minskar under prognosperioden av strukturella skäl, vilket innebär att även den potentiella medelarbetstiden ökar (se diagram 194). Därför ökar de potentiella timmarna i ekonomin. Produktivitetsgapet sluts snabbare jämfört med marsrapporten till följd av en konjunktorellt svagare produktivitetstillväxt i år.

HÖGRE ENHETSARBETSKOSTNADER GER NÅGOT HÖGRE INFLATION

Avtalen som slutits i årets avtalsrörelse innebär att de avtalsmässiga arbetskostnaderna ökar mer än förväntat. Därför justeras prognosen för löneökningarna upp jämfört med marsrapporten. I näringslivet bedöms timlönerna öka 0,2 procentenheter snabbare per år 2007 och 2008. De högre löneökningarna i kombination med att produktiviteten utvecklas överraskande svagt medför att enhetsarbetskostnaden i näringslivet stiger betydligt snabbare 2007 än vad som förutsågs i marsprognosen. För 2008 har produktiviteten däremot reviderats upp samtidigt som sänkta arbetsgivaravgifter pressar tillbaka arbetskostnaderna. Detta innebär att enhetsarbetskostnaden i näringslivet 2008 ökar något svagare jämfört med marsprognosen (se diagram 195). Sammantaget innebär den uppreviderade nivån på enhetsarbetskostnaderna under prognosåren att inflationstrycket i ekonomin blir högre. Prognosen för konsumentprisinflationen mätt som UND1X har därför reviderats upp (se diagram 196). Samtidigt dämpas upprevideringen av regeringens föreslagna regelförändringar av fastighetsskatten och en sänkning av de sociala avgifterna för vissa tjänstebanscher. UND1X-inflationen kommer för första gången sedan 2003 överstiga inflationsmålet mot slutet av prognosperioden.

HÖGRE REPORÄNTA TILL FÖLJD AV ÖKAT INFLATIONSTRYCK

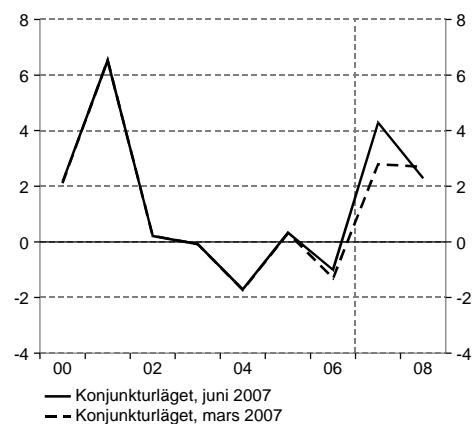
Prognosen för reporäntan har reviderats upp jämfört med marsrapporten, bl.a. till följd av högre enhetsarbetskostnad i näringslivet. I december 2007 och 2008 bedöms reporäntan ligga på 3,75 respektive 4,50 procent, vilket är 0,25 respektive 0,50 procent högre än i marsprognosen. Obligationsräntorna i Sverige har följt med i den internationella utvecklingen och stigit snabbare under våren 2007 än vad som förutsågs i marsrapporten. Prognosen för den tioåriga obligationsräntan i Sverige i december 2007 har reviderats upp med 0,3 procent jämfört med i marsrapporten. Däremot är prognosen för den tioåriga obligationsräntan i december 2008 oförändrad.

OFFENTLIGA FINANSER

Det har skett mycket små förändringar av prognosen över den offentliga sektorns finansiella sparande jämfört med marsprognosen. För 2007 har lönesumman reviderats upp vilket i sig medför högre skatteintäkter på arbetsinkomster, men eftersom förmögenhetsskatten slopas blir nettoeffekten försumbar på inkomsterna. För 2008 motverkas den uppreviderade lönesumman av nedsättningen av socialavgifter för delar av tjänstesektorn. Utgifterna bedöms bli högre 2008 bl.a. till följd av att den offentliga konsumtionen reviderats upp. Trots minskade sociala ersättningar för ohälsa och arbetslöshet innebär även uppreviderade pensionsavgifter och ersättningar vid arbetsmarknadsåtgärder att transfereringarna blir något högre. Sammantaget är den offentliga sektorns finansiella sparande som andel av BNP därmed marginellt uppreviderad 2007 jämfört med prognosen i mars (se tabell 44) och nedreviderad med 0,2 procentenheter 2008.

Diagram 195 Enhetsarbetkostnad i näringslivet

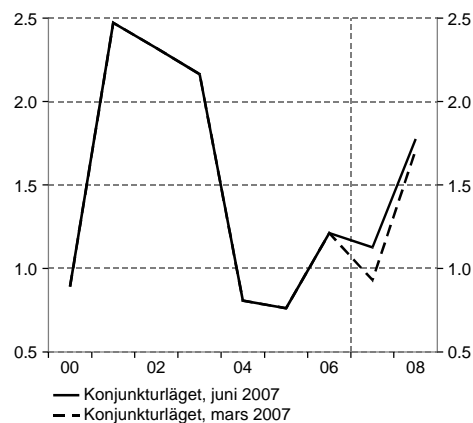
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 196 UND1X-inflationen

Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 44 Nuvarande prognos för Sverige jämfört med prognosen i mars 2007.

Årlig procentuell förändring när annat inte anges

	2007		2008	
	Juni-07	Diff.	Juni-07	Diff.
Nyckeltal				
KPI, årsgenomsnitt	2,1	0,4	2,3	0,1
UND1X, årsgenomsnitt	1,1	0,2	1,8	0,1
Timplön	4,1	0,0	4,7	0,3
Reporänta ¹	3,8	0,3	4,5	0,5
10-årig statsobligationsränta ¹	4,4	0,3	4,5	0,0
TCW-index ²	124,9	-0,7	124,4	-0,1
Sysselsättning	2,2	0,0	1,2	0,0
Öppen arbetslöshet ³	4,7	-0,1	4,0	-0,4
Bytesbalans ⁴	6,5	-0,6	6,7	-0,5
Offentligt finansiellt sparande ⁴	2,4	0,1	2,5	-0,2
Försörjningsbalans				
BNP	3,6	-0,3	3,7	0,3
Hushållens konsumtion	3,3	-0,5	3,9	0,4
Offentlig konsumtion	1,6	0,2	1,3	0,2
Fasta bruttoinvesteringar	10,6	1,5	5,5	0,8
Lagerinvesteringar ⁵	0,2	0,0	0,0	0,0
Export	5,9	-1,2	6,5	0,1
Import	8,0	-0,6	6,5	0,4
Resursutnyttjande				
Potentiellt arbetade timmar ⁶	1,3	0,2	0,8	0,2
Faktiskt arbetade timmar ⁶	2,5	0,3	1,4	0,1
Arbetsmarknadsgap ⁷	0,0	0,1	0,6	0,0
Potentiell BNP ⁶	3,7	0,2	3,1	0,1

¹ Procent, vid årets slut. ² Nivå, vid årets slut. ³ Procent av arbetskraften. ⁴ Procent av BNP. ⁵ Förändring i procent av BNP föregående år. ⁶ Kalenderkorrigerad. ⁷ Faktiska arbetade timmars avvikelse från potentiellt arbetade timmar. ⁸ BNP:s avvikelse i procent från potentiell BNP.

Anm. Differensen avser skillnaden mellan nuvarande prognos och prognosen i mars 2007. Ett positivt värde anger en upprevidering.

Källa: Konjunkturinstitutet.